

ΜΠΟΥΜΠΑΡΗ ΕΛΕΝΗ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

«**ΚΙΤΡΙΝΗ ΑΠΟΘΗΚΗ – ΕΝΑΣ ΧΩΡΟΣ ΞΥΠΝΑ, ΑΝΑΠΤΥΣΣΕΤΑΙ + ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΙ ΔΥΝΑΜΙΚΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ**».

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΔΑΜΑΚΗΣ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2006

1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ:	α) Η βιομηχανία στην Ελλάδα.	σελ. 5
	β) Η δημιουργία της βιομηχανικής πόλης του Βόλου.	9
	γ) Η κίτρινη αποθήκη.	15
2. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ – ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ:	α) η αρχιτεκτονική του κτιρίου	σελ. 17
	β) Φάσεις κατασκευής.	18
	γ) παθολογία.	20
3. ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ:	α) Η θέση του κτιρίου στην πόλη.	σελ.24
	β) Τοπογραφικό περιοχής.	
	γ) Σχέδια : Κάτοψη ισογείου	
	Κάτοψη υπογείου	
	Κάτοψη Α΄ ορόφου	
	Κάτοψη Β΄ ορόφου	
	Κάτοψη Γ΄ ορόφου	
	Κάτοψη Δ΄ ορόφου	
	Κάτοψη Στεγών	
	Όψη Νότια (οδού Γαζή)	
	Όψη Ανατολική (οδού Βασσάνη)	
	Όψη Βόρεια (ακαλύπτου)	
	Όψη Δυτική (ακαλύπτου)	
	Τομή α-α.	
	Τομή β-β.	
4. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ		σελ 39
5. ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ – ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ – ΠΡΟΣΘΗΚΗ + ΝΕΑ ΚΤΙΡΙΑ:	νέες χρήσεις, κτιριολογικό πρόγραμμα, αποκατάσταση του υφιστάμενου κτιρίου, προσθήκη της μεταλλικής κατασκευής, νέα κτίρια	77
	α) σχέδια πρότασης	
	β) νέες χρήσεις	
	γ) φωτογραφίες μακέτας	

Εισαγωγή

Η έρευνα αυτή ξεκίνησε τον Νοέμβριο του 2005 στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας με τίτλο **« Κίτρινη αποθήκη – ένας χώρος ζυπνά, αναπτύσσεται και συμμετέχει δυναμικά στη ζωή της πόλης».**

Αρχικό θέμα της εργασίας αποτέλεσε η «Κίτρινη αποθήκη», κτίριο ιστορικής σημασίας για την πόλη του βόλου. Το κτίριο αυτό βρίσκεται στο κέντρο της πόλης, στη διασταύρωση των οδών Βασσάνη και Γαζή. Διαθέτει υπόγειο , ισόγειο και τέσσερις ορόφους και είναι συνολικού εμβαδού 6.250τ.μ.

Στα πλαίσια της μελέτης και της πρότασης αξιοποίησης προτείνεται η ένταξη των γειτονικών ιδιωτικών οικοπέδων (επί των οδών Γαζή και Κρίτσκη, όπως και Κωνσταντά και Βασσάνη όπου υπάρχουν μικρές ισόγειες κατοικίες οι οποίες γκρεμίζονται) προκειμένου να δημιουργηθεί η πλατεία της Κίτρινης αποθήκης (η οποία θα αποτελέσει πυρήνα πρασίνου και τόπο συγκέντρωσης για τους περιοίκους) γύρω απ' αυτήν και να αναδειχθεί τόσο το υπάρχον κτίριο όσο και τα προτεινόμενα. Το ίδιο ισχύει και για το επί της οδού Βασσάνη οικόπεδο, ιδιοκτησίας του Γηροκομείου Βόλου.

Σκοπός της πρότασης είναι η διάσωση – διατήρηση και ανάδειξη του ιστορικού βιομηχανικού μνημείου, το οποίο μετά την ένταξη των νέων χρήσεων θα μετατραπεί σε σημείο αναφοράς στο κέντρο της πόλης.

Οι χρήσεις που προτείνονται είναι απόλυτα συμβατές με το ύψος και την αρχιτεκτονική και κατασκευαστική λογική του βιομηχανικού κτιρίου και βρίσκουν σύμφωνες τις αρχές της πόλης. Μιας και έχουν γίνει ήδη γνωστές οι χρήσεις που προτείνονται από το Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας και είναι παραπλήσιες με τις χρήσεις που προτείνονται στη συγκεκριμένη εργασία. Η μελέτη του κτιρίου έχει ήδη εγκριθεί από το Δημοτικό Συμβούλιο και πολύ σύντομα θα ξεκινήσουν οι διαδικασίες μελέτης.

Για την υλοποίηση του σχεδιασμού, με όσο το δυνατόν πιά ασφαλή τρόπο, έγινε αναλυτική ιστορική τεκμηρίωση και διαπίστωση των φάσεων κατασκευής του κτιρίου, ανάλυση της παθολογίας του και η λεπτομερής αποτύπωση της υπάρχουσας κατάστασης (αρχιτεκτονική και φωτογραφική).

Η πρόταση αποκατάστασης και επανάχρησης στηρίζεται προφανώς στα συμπεράσματα της τεκμηρίωσης, σεβόμενη πλήρως τα χαρακτηριστικά (αρχιτεκτονικά, δομικά κλπ) του κτιρίου. Οι νέες κατασκευές είναι διακριτικές ως προς το αρχιτεκτονικό ύψος, το μέγεθος, την κατασκευαστική λογική, την χρωματική αντιμετώπιση κλπ, ούτως ώστε να αναδεικνύουν τον πρωτεύοντα και κυρίαρχο ρόλο του μνημείου στη συνολική σύνθεση και ταυτόχρονα να δημιουργούν ενιαία εντύπωση στο συγκρότημα.

Η βασικότερη προϋπόθεση είναι ότι η μελέτη στο σύνολό της στηρίζεται στην πραγματικότητα και είναι απόλυτα υλοποιήσιμη.

Νεοχώρι συνοδευόμενος από το δη-
μαρχο Πλωμαρίου Μιχάλη Μαμάκο και
τον αρχιτέκτονα - μελετητή Στρατή
Φρατζέσκο, εξέφρασε την ικανοποίησή
του για την υπό ολοκλήρωση κατασκευή
του οδικού δικτύου στην ορεινή επαρ-
χία Πλωμαρίου.

Ενός δρόμου που οδηγούσε μεταξύ
των άλλων και στο Νεοχώρι και ήταν
εν έτει 2000 χωματόδρομος και σχεδόν
αδιάβατος. «Όταν ολοκληρωθεί ο δρό-
μος» είπε ο κ. Σηφουνάκης, θα ξανα-
ζωντανέψουν τα ορεινά Πλωμαριτοχώ-
ρια. Ο επισκέπτης τους εκτός από τη
θάλασσα θα έχει να δει εκπληκτικούς
ορεινούς οικισμούς σε ένα μοναδικό
παρθένο φυσικό τοπίο. Όλα αυτά απο-
τελούν μια ευοίωνη προοπτική ήπιου
τουρισμού, του μόνου τουρισμού με με-
γάλη περίοδο αλλά και με καλή πάντα
ποιότητα σαν αυτή που θέλουμε για τον
τόπο μας και για το «Μουσείο ελιάς».

Γι' αυτό το «Μουσείο ελιάς» του Νε-
οχωρίου ο κ. Σηφουνάκης δεσμεύτηκε,
σε συνδυασμό με το Μουσείο σαπωνο-
ποιίας στο Πλωμάρι, ένα δηλαδή από τα
γνωστά πολιτιστικά πολύκεντρα της Λέ-
σβου, να αποτελέσει ένα από τα πλέον
σημαντικά ενδιαφέροντα του Πλωμαρί-
ου. Ο κ. Σηφουνάκης, επισκεπτόμενος
το Νεοχώρι συνοδευόμενος από το δι-
μαρχο Πλωμαρίου Μιχάλη Μαμάκο και
τον αρχιτέκτονα - μελετητή Στρατή
Φρατζέσκο, εξέφρασε την ικανοποίησή
του για την υπό ολοκλήρωση κατασκευή
του οδικού δικτύου στην ορεινή επαρ-
χία Πλωμαρίου.

Γι' αυτό το «Μουσείο ελιάς» του Νε-
οχωρίου ο κ. Σηφουνάκης δεσμεύτηκε,
σε συνδυασμό με το Μουσείο σαπωνο-
ποιίας στο Πλωμάρι, ένα δηλαδή από τα
γνωστά πολιτιστικά πολύκεντρα της Λέ-
σβου, να αποτελέσει ένα από τα πλέον

Νεοχώρι συνοδευόμενος από το δη-
μαρχο Πλωμαρίου Μιχάλη Μαμάκο και
τον αρχιτέκτονα - μελετητή Στρατή
Φρατζέσκο, εξέφρασε την ικανοποίησή
του για την υπό ολοκλήρωση κατασκευή
του οδικού δικτύου στην ορεινή επαρ-
χία Πλωμαρίου.

Ενός δρόμου που οδηγούσε μεταξύ
των άλλων και στο Νεοχώρι και ήταν
εν έτει 2000 χωματόδρομος και σχεδόν
αδιάβατος. «Όταν ολοκληρωθεί ο δρό-
μος» είπε ο κ. Σηφουνάκης, θα ξανα-
ζωντανέψουν τα ορεινά Πλωμαριτοχώ-
ρια. Ο επισκέπτης τους εκτός από τη
θάλασσα θα έχει να δει εκπληκτικούς
ορεινούς οικισμούς σε ένα μοναδικό
παρθένο φυσικό τοπίο. Όλα αυτά απο-
τελούν μια ευοίωνη προοπτική ήπιου
τουρισμού, του μόνου τουρισμού με με-
γάλη περίοδο αλλά και με καλή πάντα
ποιότητα σαν αυτή που θέλουμε για τον
τόπο μας και για το «Μουσείο ελιάς».

Γι' αυτό το «Μουσείο ελιάς» του Νε-
οχωρίου ο κ. Σηφουνάκης δεσμεύτηκε,
σε συνδυασμό με το Μουσείο σαπωνο-
ποιίας στο Πλωμάρι, ένα δηλαδή από τα
γνωστά πολιτιστικά πολύκεντρα της Λέ-
σβου, να αποτελέσει ένα από τα πλέον
σημαντικά ενδιαφέροντα του Πλωμαρί-
ου. Ο κ. Σηφουνάκης, επισκεπτόμενος
το Νεοχώρι συνοδευόμενος από το δι-
μαρχο Πλωμαρίου Μιχάλη Μαμάκο και
τον αρχιτέκτονα - μελετητή Στρατή
Φρατζέσκο, εξέφρασε την ικανοποίησή
του για την υπό ολοκλήρωση κατασκευή
του οδικού δικτύου στην ορεινή επαρ-
χία Πλωμαρίου.

Γι' αυτό το «Μουσείο ελιάς» του Νε-
οχωρίου ο κ. Σηφουνάκης δεσμεύτηκε,
σε συνδυασμό με το Μουσείο σαπωνο-
ποιίας στο Πλωμάρι, ένα δηλαδή από τα
γνωστά πολιτιστικά πολύκεντρα της Λέ-
σβου, να αποτελέσει ένα από τα πλέον

Νεοχώρι συνοδευόμενος από το δη-
μαρχο Πλωμαρίου Μιχάλη Μαμάκο κα
τον αρχιτέκτονα - μελετητή Στρατ
Φρατζέσκο, εξέφρασε την ικανοποίη
του για την υπό ολοκλήρωση κατασκευ
του οδικού δικτύου στην ορεινή επαρ
χία Πλωμαρίου.

Ενός δρόμου που οδηγούσε μετα
των άλλων και στο Νεοχώρι και ήτ
εν έτει 2000 χωματόδρομος και σχεδο
αδιάβατος. «Όταν ολοκληρωθεί ο δρο
μος» είπε ο κ. Σηφουνάκης, θα ξανα
ζωντανέψουν τα ορεινά Πλωμαριτοχώ
ρια. Ο επισκέπτης τους εκτός από τ
θάλασσα θα έχει να δει εκπληκτικού
ορεινούς οικισμούς σε ένα μοναδικ
παρθένο φυσικό τοπίο. Όλα αυτά απο
τελούν μια ευοίωνη προοπτική ήπιου
τουρισμού, του μόνου τουρισμού με με
γάλη περίοδο αλλά και με καλή πάντ
ποιότητα σαν αυτή που θέλουμε για το
τόπο μας και για το «Μουσείο ελιάς».

Γι' αυτό το «Μουσείο ελιάς» του Νε
οχωρίου ο κ. Σηφουνάκης δεσμεύτηκ
σε συνδυασμό με το Μουσείο σαπωνο
ποιίας στο Πλωμάρι, ένα δηλαδή από τ
γνωστά πολιτιστικά πολύκεντρα της Λι
σβου, να αποτελέσει ένα από τα πλέσ
σημαντικά ενδιαφέροντα του Πλωμαρ
ου. Ο κ. Σηφουνάκης, επισκεπτόμενο
το Νεοχώρι συνοδευόμενος από το δι
μαρχο Πλωμαρίου Μιχάλη Μαμάκο κα
τον αρχιτέκτονα - μελετητή Στρατ
Φρατζέσκο, εξέφρασε την ικανοποίη
του για την υπό ολοκλήρωση κατασκευ
του οδικού δικτύου στην ορεινή επαρ
χία Πλωμαρίου.

Γι' αυτό το «Μουσείο ελιάς» του Νε
οχωρίου ο κ. Σηφουνάκης δεσμεύτηκ
σε συνδυασμό με το Μουσείο σαπωνο
ποιίας στο Πλωμάρι, ένα δηλαδή από τ
γνωστά πολιτιστικά πολύκεντρα της Λι
σβου, να αποτελέσει ένα από τα πλέσ

ανάπτυξη της βιομηχανίας

ιστορική αναδρομή

παράγοντες που συντέλεσαν

1. «Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

Θα μπορούσαμε να διακρίνουμε **τρεις περιόδους** που αφορούν στην εκβιομηχάνιση στην Ελλάδα:

Πρώτη περίοδος εκβιομηχάνισης. Τέλη 19^{ου} αιώνα - δεκαετία του 1920.

Τον σημαντικότερο ρόλο στα πρώτα βήματα της ανάπτυξης, έπαιξαν τέσσερα πολύ σημαντικά προϊόντα. Το **μετάξι**, η **σταφίδα**, το **βαμβάκι** και τα **δέρματα**, τα οποία μετέτρεψαν την οικονομία από αγροτική σε βιομηχανική. Τα πρώτα χρόνια όμως, η βιομηχανία παρέμενε υποτονική. Οι μονάδες παραγωγής είχαν πολύ μικρό μέγεθος και ήταν κυρίως αλευρόμυλοι, βαμβακουργεία, εριουργεία, σαπωνοποιεία, οινοποιεία, επιπλοποιεία, χρωματουργεία κ.ά.

Από τα **πρώτα βιομηχανικά κέντρα** και μάλιστα πρωταρχικής σημασίας ήταν η **Πελοπόννησος**, ο **Πειραιάς**, η **Ερμούπολη**, η **Πάτρα** και η **Βοιωτία** κάνοντας τα πρώτα βήματα στον τομέα αυτό στην Ελλάδα (1830- 1870). Τα κέντρα αυτά αναπτύχθηκαν κυρίως λόγω της δομής του πληθυσμού, του χαρακτήρα και των λειτουργιών τους. **Πόλεις λιμάνια**, πόλεις εμπορικές και ναυτικές είναι αυτές που προσελκύουν τις βιομηχανίες.¹

Μέχρι το 1860 ο **Πειραιάς** γίνεται το σημαντικότερο βιομηχανικό κέντρο της χώρας. Ταυτόχρονα αναπτύσσονται και άλλα βιομηχανικά κέντρα όπως η **Πάτρα**, το **Λαύριο**, η **Κέρκυρα**, η **Λέσβος** κ.ά. ενώ στην μη απελευθερωμένη ακόμα Ελλάδα έχουν δημιουργηθεί από το 1870 το τρίπολο **Έδεσσας**, **Βέροιας** και **Νάουσας** και λίγο αργότερα της **Θεσσαλονίκης**, **Καβάλας**, **Ξάνθης** κ.ά. Εκείνη την εποχή τα εργοστάσια λειτουργούσαν με ατμό και με υδραυλική ενέργεια.

Η δεκαετία του 1870 θεωρείται στην ουσία η περίοδος γέννησης της βιομηχανίας στην Ελλάδα, εφόσον τότε γενικεύτηκε το φαινόμενο στη χώρα. Είναι χαρακτηριστικό ότι στο τέλος της δεκαετίας του 1860 υπήρχαν 30 βιομηχανίες, ενώ το 1875 είχαν ήδη φτάσει τις 150.

Η **τυπολογία των παραδοσιακών και των νεοκλασικών κτιρίων** εφαρμόζεται σε όλες τις περιοχές με μικρές παραλλαγές, ανάλογα με τους εργάτες (μαστόρους), την αρχιτεκτονική και τα υλικά της περιοχής.

Κατά την προπαρασκευαστική περίοδο της βιομηχανικής επανάστασης συναντώνται **τρεις βασικοί τύποι εργοστασίων**.²

Το υφαντήριο Δρακόπουλου. Παραδοσιακό κτίριο.
Πηγή: Τα Ελληνικά Κλωστοϋφαντουργεία,
Κωσταντίνα Δεμίρη, Πολιτιστικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ,
Αθήνα 1991, σελ.101-102.

Η Δημοτική Καπναποθήκη της Καβάλας. Κτίριο
σε μνημειακό στυλ.
Πηγή: Προσωπικό αρχείο.

1.Χ. Αγριαντώνη, Οι Απαρχές της εκβιομηχάνισης στην Ελλάδα τον 19ο αιώνα, Μελέτες Νεοελληνικής Ιστορίας, Ιστορικό Αρχείο, Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 1986, σελ. 33, σελ. 117

2. Κωσταντίνα Δεμίρη, Τα Ελληνικά Κλωστοϋφαντουργεία, Πολιτιστικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ, Αθήνα 1991, σελ.101-102.

Ο πρώτος είναι το **παραδοσιακό κτίριο**. Υλοποιείται με παραδοσιακές κατασκευαστικές μεθόδους και υλικά και χρήση τοπικών μοτίβων ή νεοκλασικών στοιχείων. Χαρακτηριστικά των κτιρίων αυτών είναι οι χώροι δίχως εσωτερικά χωρίσματα και με ενιαίο χώρο παραγωγής. Ο κύριος κτιριακός όγκος είναι συνήθως ορθογωνικός με πολλά ανοίγματα στη σειρά και καλύπτεται με δίριχτη ή πτυχωτή στέγη η οποία δημιουργεί τριγωνικά αετώματα στις δύο όψεις. Το ύψος των κτιρίων αυτών δεν ξεπερνά συνήθως τον ένα όροφο. Οι όψεις είναι απλές και αρθρώνονται από τα ανοίγματα και επιμέρους μορφολογικά ή κατασκευαστικά στοιχεία, όπως αετώματα, τοξωτά ανώφλια, γωνιόλιθους κλπ.¹

Ο δεύτερος τύπος είναι τα βιομηχανικά κτίρια **μνημειακού στυλ**. Ο τύπος αυτός έχει τις ρίζες του στην αρχιτεκτονική της Ευρώπης, και συνήθως χρησιμοποιείται όχι για λειτουργικούς λόγους αλλά για να εκφράσει το κοινωνικό προφίλ της επιχείρησης. Έτσι τα βιομηχανικά αυτά κτίρια μέσα από την υιοθέτηση των νεοκλασικών στοιχείων εκπέμπουν μεγαλοπρέπεια και υποβλητικότητα. Παράλληλα, έχουν πλαστικότητα και συμμετρία παρά την ογκώδη τους σύνθεση.

Ο τρίτος τύπος βιομηχανικού κτιρίου της εποχής είναι το **οδοντωτό κτίριο**. Ο τύπος αυτός προέκυψε κυρίως από την ανάγκη των χώρων των βιομηχανικών κτιρίων για άπλετο και παράλληλα ομοιόμορφο φωτισμό από τα ανοίγματα στην οροφή, σε μεγάλους ενιαίους χώρους παραγωγής. Τα χαρακτηριστικά του τύπου αυτού είναι η οδοντωτή οροφή που στεγάζει το χώρο παραγωγής, η ορθογωνική κάτοψη και η σαφήνεια του κτιριακού όγκου. Οι διοικητικές λειτουργίες στεγάζονται σε ανεξάρτητους χώρους από αυτούς της παραγωγής. Το οδοντωτό κτίριο θεωρείται ως ο κατ' εξοχήν αμιγής τύπος βιομηχανικού κτιρίου.

Σε κάποιες περιπτώσεις συγκροτημάτων συνδιάζονται περισσότεροι από ένας τύποι. Παρόλα αυτά όλοι οι τύποι είναι χτισμένοι με τα δομικά υλικά της εποχής, τα οποία είναι πέτρα, χυτοσίδηρος και ξύλο. Η φέρουσα περιμετρική τοιχοποιία ήταν από πέτρα ή τούβλο ενώ οι εσωτερικές κολώνες και τα ζευκτά από χυτοσίδηρο ή ξύλο. Η επικάλυψη της στέγης γινόταν με κεραμίδια.²

Το πρώην Μηχανουργείο Παπαρήγα. Σήμερα στεγάζει το τμήμα Πολιτικών Μηχανικών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Κτίριο με οδοντωτό στυλ.
Πηγή: Προσωπικό αρχείο.

Αριστερά: Η Καπναποθήκη Αλαμανή στο Βόλο. Κτίριο με επιρροές από το μοντέρνο κίνημα.
Πηγή: Προσωπικό αρχείο.

1. Κωσταντίνα Δεμίρη, Τα Ελληνικά Κλωστοϋφαντουργεία, Πολιτιστικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ, Αθήνα 1991, σελ.101-102.

2. Κ. Δεμίρη, Περιοδικό Αρχιτεκτονικά Θέματα, τεύχος 25/1991, σελ. 57-59.

Δεύτερη περίοδος. Τέλη 1920 - 1960.

Το 1922 συντελούνται σημαντικές αλλαγές (η εισροή προσφύγων από τη Μικρά Ασία είχε ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη του κλωστοϋφαντουργικού τομέα στα μεγάλα αστικά κέντρα της Αθήνας, του Πειραιά, της Πάτρας, της Θεσσαλονίκης και του Βόλου) οι οποίες συνεισφέρουν στην ανάπτυξη της βιομηχανίας στην Ελλάδα. Αργότερα λόγω της οικονομικής κρίσης (1929-31) η ανάπτυξη επιβραδύνθηκε και μετά τον β΄ παγκόσμιο πόλεμο οι περισσότερες επιχειρήσεις προσπαθούσαν να ανασυγκροτήσουν τις δυνάμεις τους. Ταυτόχρονα η αλλαγή της κινητήριας δύναμης από τον ατμό στον ηλεκτρισμό οδήγησε στην ανακατανομή των λειτουργιών και τη δημιουργία μεγάλων χώρων παραγωγής, με επιμήκεις κατόψεις και ευέλικτη διάταξη των μηχανών στη γραμμή παραγωγής.

Στην περίοδο αυτή κυριαρχούν και πάλι οι ίδιοι τύποι κτιρίων με εξαίρεση τον παραδοσιακό τύπο ο οποίος λόγω της εισαγωγής του οπλισμένου σκυροδέματος μεταλλάσσεται σε μια πιο εξευρωπαϊσμένη μορφή.

Το οδοντωτό κτίριο συνεχίζει να πρωτοστατεί έχοντας πάντα δίπλα του το ξεχωριστό κτίριο της διοίκησης το οποίο υπακούει σε μια άλλη αρχιτεκτονική γλώσσα. Το οδοντωτό κτίριο αντικαθιστά τον παραδοσιακό λιθόκτιστο φέροντα οργανισμό με φέροντα οργανισμό από οπλισμένο σκυρόδεμα και αποκτά πιο επεξεργασμένες όψεις με εναλλαγές χρωματισμών και υλικών.

Το μνημειακό κτίριο επίσης κατασκευάζεται από οπλισμένο σκυρόδεμα και παρουσιάζεται ως συμπαγές κτίριο μονολιθικού όγκου το οποίο πολλές φορές καταλαμβάνει ένα ολόκληρο οικοδομικό τετράγωνο.

Την περίοδο αυτή εμφανίστηκαν μερικοί ακόμα τύποι βιομηχανικού κτιρίου. Ο ένας τύπος ακολουθεί τις αρχές του μοντέρνου κινήματος χωρίς να εμβαθύνει στο συνολικό προβληματισμό της εποχής. Αντίθετα στηρίζεται στην απλή μεταφορά και στην στείρα και επιφανειακή μίμηση των μορφών του ρασιοναλιστικού λεξιλογίου της εποχής του '30. Η πρακτική αυτή οδηγούσε σε γρήγορα και ικανοποιητικά αρχιτεκτονικά αποτελέσματα με πολύ χαμηλό κόστος κατασκευής. Χρησιμοποιήθηκε επανειλημμένα μιας και μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, η δεκαετία του '50 αποτέλεσε περίοδο ανασυγκρότησης και όχι αναζήτησης.¹

Ο τελευταίος τύπος κτιρίου είναι το πλουραλιστικό κτίριο. Σε αυτήν την περίπτωση πρόκειται για ένα σύνολο αρθρωμένων όγκων οι οποίοι είναι ταξινομημένοι λειτουργικά. Ο χώρος στον κάθε όγκο είναι μεγάλος, ενιαίος και δεν έχει καθόλου χωρίσματα. Το κτίριο συνολικά είναι πολύ καλά οργανωμένο. Η κάθε λειτουργική ενότητα μπορεί να έχει δικό της μορφολογικό χαρακτήρα τελικά όμως το σύνολο αποκτά έναν ενιαίο χαρακτήρα. Και σ' αυτήν την περίπτωση ο δομικός σκελετός των κτιρίων είναι από μπετόν και τα στοιχεία πλήρωσης από τούβλο. Οι στέγες των επι μέρους κτιρίων ποικίλουν στα όρια του οριζόντιου και του επικλινούς.²

1. Κωσταντίνα Δεμίρη, Τα Ελληνικά Κλωστοϋφαντουργεία, Πολιτιστικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ, Αθήνα 1991, σελ.101-102.

2. Κ. Δεμίρη, Περιοδικό Αρχιτεκτονικά Θέματα, τεύχος 25/1991, σελ. 57-59.

Εργοστάσιο Γκλαβάνη, Βόλος. Πλουραλιστικό κτίριο.
Πηγή: Αρχείο Δ.Η.Κ.Ι.

Τρίτη και τελευταία περίοδος. Από το 1960 έως σήμερα.

Από το 1960 έως και σήμερα η ανάπτυξη της βιομηχανίας στηρίζεται κυρίως στην εισχώρηση ξένου κεφαλαίου, γεγονός που οδηγεί στη ραγδαία ανάπτυξή της. Ταυτόχρονα, παρατηρείται αποκέντρωση της βιομηχανικής δραστηριότητας προς άλλες πόλεις της Ελλάδος. Η κίνηση αυτή εξελίχθηκε σε αποβιομηχάνιση περιοχών η οποία έφτασε στο έπακρό της στα τέλη του '80. Τα εργοστάσια που κατάφεραν να επιζήσουν μετά το '90 πέρασαν από ολοκληρωτικές αλλαγές στη δομή και τον εξοπλισμό τους.

Αυτό όμως έχει επιπτώσεις στο σχεδιασμό των κτιρίων όπου κρίνεται πλέον απαραίτητος ο σχεδιασμός από αρχιτέκτονα κυρίως από τους ξένους επενδυτές. Απο αρχιτεκτονικής άποψης τα βιομηχανικά κτίρια έχουν πλέον πετάξει απο πάνω τους τα τοπικά χαρακτηριστικά και συναντάται τώρα μια σχετική ομοιομορφία. Τα νέα βιομηχανικά δεν φωτίζονται πλέον απο την οροφή παρόλο που συναντάμε ακόμα και σήμερα οδοντωτά κτίρια. Τα υλικά που χρησιμοποιούνται κυρίως είναι **χάλυβας και οπλισμένο σκυρόδεμα** τα οποία δίνουν νέες δυνατότητες. Βοηθούν τα σημερινά κτίρια να έχουν πολύ μεγαλύτερη επιφάνεια και όσο το δυνατόν πιο ελεύθερους χώρους (χωρίς υποστηλώματα) μιας και είναι πολύ διαδεδομένη η προοπτική της τροποποίησης (αλλαγές στον εξοπλισμό, τη διάταξή του και γενικότερα στις χρήσεις).¹

1. Κωσταντίνα Δεμίρη, Τα Ελληνικά Κλωστοϋφαντουργεία, Πολιτιστικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ, Αθήνα 1991, σελ.101-102.

2) Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ.

Η ανάπτυξη της πόλης του Βόλου ξεκίνησε με την παρακμή των δραστηριοτήτων στα χωριά του Πηλίου. Οι πηλιορείτες έμποροι, βλέποντας τις δυνατότητες της νέας πόλης (λιμάνι, ενδοχώρα κ.λπ.), ξεκίνησαν να δημιουργούν αρχικά τις επιχειρήσεις τους και τις αποθήκες στα Παλιά, έξω από το φρούριο (νοίκιαζαν από τους Οθωμανούς μαγαζιά) και εν συνεχεία στο νέο πόλο, το ανατολικό τμήμα δίπλα στην παραλία. Πρώτος οικιστής της πόλης αναφέρεται ο Ν. Γάτσος, που έκτισε κατοικία και αποθήκες στην οδό Δημητριάδος.

Κατά την Τουρκοκρατία δεν υπήρχε βιομηχανική δραστηριότητα στο Βόλο. Βέβαια από αρχαιοτάτων χρόνων (1359), στις πρωτόγονες μεταποιητικές δραστηριότητες, ένα μόνο τοπικό προϊόν που παράγονταν κοντά στο Κάστρο του Βόλου, ήταν το αλάτι το οποίο είχε κατανάλωση και σε άλλες περιοχές. Στα 1889 η αλυκή του Βόλου, αναφέρεται σε οδηγό της Ελλάδος, ως παράγουσα 550.000 οκάδες αλάτι ετησίως, η οποία όμως καταργήθηκε μετά τους σεισμούς του 1955 για να χρησιμοποιηθεί ο χώρος για τα μπάζα από τις κατεδαφίσεις.

Ως πρωτοεμφανιζόμενη βιομηχανία του Βόλου, που ξεκίνησε βέβαια με την μορφή μικρής βιοτεχνίας, θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε την χαλβαδοποιία Τσούγκου. Ο Δ. Τσούγκος εγκατέστησε στη ανατολικομεσημβρινή πύλη του Κάστρου (σημ. Παπακυριαζή) ζωκίνητο εργαστήριο χαλβά με την επωνυμία «Θεσσαλία» το 1841. Βέβαια το χαλβαδοποιείο εξελίχτηκε πολύ σε ατμοκίνητο (1900), οπότε και έχουμε το πρώτο εργοστάσιο χαλβαδοποιίας και ζαχαροπλαστικής στην Ηπειροθεσσαλία.¹

Στα 1881, χρονιά προσάρτησης της Θεσσαλίας στο Ελληνικό κράτος, στην απογραφή δεν αναφέρεται οτιδήποτε για την βιομηχανία του Βόλου.

Δύο χρόνια αργότερα, στα 1883, έχουμε την εγκατάσταση της πρώτης σιδηροβιομηχανίας στο Βόλο, της βιομηχανίας Σταματόπουλου.

Επιστολόχαρτο σιδηροβιομηχανίας Σταματόπουλου.
Πηγή: Ν. Πεταλλίδης, 1999

¹ Ν. Κολιού (1993), *op.cit.*, σελ. 21

Από τις πρώτες μικρές μεταποιητικές επιχειρήσεις, με περιορισμένα κεφάλαια, ανύπαρκτη τεχνολογία, λιγιστό προσωπικό, τα οποία λειτούργησαν στη βάση της επιδεξιότητας και εργατικότητας των ιδιοκτητών και της οικογένειάς τους, περάσαμε σε πιο οργανωμένα εργαστήρια, πραγματικά εργοστάσια με μηχανές, τεχνολογία, οργάνωση και προσωπικό έως 2.000 άτομα.

Αρχικά οι επιχειρηματίες προέρχονταν από το Πήλιο, αρκετοί από αυτούς είχαν μεταναστεύσει στην Αίγυπτο και τη Μ. Ασία και επέστρεψαν στην πατρίδα τους επενδύοντας κεφάλαια σε νέες δραστηριότητες. Η οικονομική ανάπτυξη της πόλης, το εργατικό δυναμικό από το Πήλιο και το λιμάνι προσέλκυσαν και νέους κεφαλαιούχους από άλλες περιοχές του ελληνικού κράτους.

Κλάδοι που αναπτύχθηκαν είναι η υφαντουργία, η σιδηρουργία, ο κλάδος τροφίμων και ποτών, η επεξεργασία καπνού και η βυρσοδεψία.

Στην αρχή του 20^{ου} αιώνα δημιουργήθηκαν τα δύο μεγάλα εργοστάσια υφαντουργίας της περιοχής:

- Το 1905 το **υφαντουργείο Παπαγεωργίου** στα Παλιά, δίπλα στον χείμαρρο Κραυσίδωνα.
- Το 1908 το **υφαντουργείο «Λεβιάθαν»** από τους Ζαχαρία Μουρτζούκο και Ζ. Λεβή.

Την περίοδο του πολέμου και του Εθνικού Διχασμού (δεύτερη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα), δεν δημιουργήθηκαν νέες βιομηχανίες. Οι παλιές όμως επιβίωσαν καθώς τροφοδοτούσαν με τα προϊόντα τους το στρατό.

Μετά το τέλος του Α' παγκοσμίου πολέμου, η τοπική βιομηχανία πέρασε σε νέα φάση και ως το 1930, χαρακτηρίστηκε από πραγματική απογείωση. Ο προσανατολισμός των κλάδων ήταν ο ίδιος: είδη διατροφής, μέταλλο, ύφασμα:

- Το 1914 ιδρύεται η μεγαλύτερη αλευροβιομηχανία του Βόλου οι **Κυλινδρόμυλοι Λούλη**
- Το 1919 ιδρύθηκε επίσης η **Θεσσαλική Οινόπνευματική Εταιρεία**
- Το 1924 η ανώνυμη εταιρεία **Τσιμέντων «Όλυμπος»**
- Το 1924 το **μεταξουργείο Ετμεκτζόγλου**
- Το 1926 ξεκίνησε τη λειτουργία του το **πλινθοκεραμοποιείο Τσαλαπάτα**

Η ίδρυση βέβαια αρκετών ομοειδών επιχειρήσεων περιόρισε τις δυνατότητες διάθεσης της παραγωγής, ρίχνοντας αρκετά και τις τιμές. **Οι επεκτάσεις των βιομηχανιών ήταν κυρίως ποσοτικές, χωρίς να λαμβάνεται υπ' όψη η ποιοτική αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός.**

Έτσι στα 1930, μαζί με την εξέλιξη του Πειραιά σε οικονομικό κέντρο για τον ελληνικό χώρο και παράλληλα με τις κεντρικές κρατικές επιλογές, η περιφέρεια οδηγήθηκε σε παρακμή.

Μετά το 1937, η βιομηχανία του Βόλου σημειώνει σημάδια παρακμής. Η σιδηροβιομηχανία και η υφαντουργεία επλήγησαν σημαντικά. Η κήρυξη του **Β' Παγκοσμίου Πολέμου** βρήκε την τοπική βιομηχανία σε κάμψη. Η επίταξη των μέσων, η έλλειψη προσωπικού, τροφίμων, πρώτων υλών κλπ. ανάγκασαν τα εργοστάσια να υπολειπθούν.

Το **1944** από τις 22 βιομηχανίες οι 8 δεν λειτουργούσαν καθόλου και οι υπόλοιπες υπολειπόμενες με ελάχιστο προσωπικό. Τα κτίρια των βιομηχανιών ήταν σχεδόν ερείπια, συνέχισαν όμως να λειτουργούν με τα δεδομένα της προπολεμικής περιόδου.

Έτσι, λοιπόν, **το 1960 η βιομηχανία του Βόλου λύγισε από το βάρος των οικονομικών της προβλημάτων και άρχισε να συρρικνώνεται.** Οι κλάδοι της σιδηροβιομηχανίας και της υφαντουργίας, που ευνοήθηκαν προπολεμικά από τις συνθήκες δασμολογικής προστασίας, αντιμετώπισαν τεράστια προβλήματα γιατί απευθύνθηκαν κυρίως στην τοπική αγορά και δεν είχαν εξαγωγική κατεύθυνση.

Με αυτά τα δεδομένα η εγκατάσταση ξένων βιομηχανικών εταιρειών στην Ελλάδα και το ελεύθερο εμπόριο επέδρασαν αρνητικά στις άλλες κραταιές προπολεμικές βιομηχανίες. Καταχρεωμένες οι περισσότερες έκλεισαν και πέρασαν στον έλεγχο των τραπεζών.¹

Συμπερασματικά, διερευνώντας το ιστορικό βιομηχανικό παρελθόν του πολεοδομικού συγκροτήματος του Βόλου, θα μπορούσαμε να το χωρίσουμε χρονικά σε έξι φάσεις που προφανώς οριοθετούν και συγκεκριμένες περιόδους με διακριτά κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά χαρακτηριστικά:

¹ Η. Ξηρακιάς – Κ. Καραγιάννη, *Προσυνέδριο για την Βιομηχανία στην Ελλάδα*, ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΤΜΗΜΑ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ, Βόλος 1981

1^η φάση: Περίοδος Τουρκοκρατίας 1423 (Τουρκική κατάκτηση) – 1881 (απελευθέρωση Θεσσαλίας)

Ο Βόλος ήταν μια πολίχνη στο Κάστρο των Παλαιών κατά τα πρότυπα των οθωμανικών χωριών και προφανώς δεν μπορούμε να μιλάμε για ανάπτυξη βιομηχανίας. Μόνο την περίοδο ακμής των πηλιορείτικων χωριών με το σημαντικό προνόμιο της αυτοδιοίκησης που είχαν από τους Τούρκους κατακτητές, ανέπτυξαν στον 17^ο και 18^ο αιώνα την βιοτεχνία και μπορούμε να μιλάμε για απαγκίστρωση από τον αρχικό χαρακτήρα της οικογενειακής οικονομίας ή της οικονομίας της αυτάρκειας και ξεκίνημα δειλά-δειλά η δημιουργία των πρώτων προϋποθέσεων μεταποιητικής δραστηριότητας συνδυασμένης με τα προϊόντα της περιοχής και με το εμπόριο.

Το ξεκίνημα της βιομηχανικής επανάστασης στην Αγγλία και η χρησιμοποίηση του ατμού για παραγωγή ενέργειας και μηχανικής κίνησης επέφερε σημαντικό πλήγμα στην αναπτυσσόμενη βιοτεχνική δραστηριότητα της περιοχής.

2^η φάση: Προσάρτηση Θεσσαλίας (1881) έως το 1920

Όπως ήταν φυσικό με την προσάρτηση της Θεσσαλίας δημιουργούνται νέες οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες στην περιοχή. Ο Βόλος ξεκινά να οργανώνεται ως νέα αστική αναπτυσσόμενη περιοχή, ανθεί το εμπόριο και θεωρείται η σκάλα και η αποθήκη της Θεσσαλίας και της Κεντρικής Ελλάδας με την Ανατολή.

Σημαντικός επίσης παράγοντας στην ανάπτυξη του υπήρξε και η σιδηροδρομική σύνδεση με την ενδοχώρα το 1903 (Λάρισα – Καρδίτσα – Τρίκαλα) αλλά και η οργάνωση του λιμανιού (κατασκευή προβλήτας 220μ.).

Η αύξηση του πληθυσμού είναι αλματώδης και ενώ στην πρώτη απογραφή του 1881 έχει 5.000 κατοίκους, το 1896 έχει 16.700 και το 1907 έχει 23.500 (αύξηση δηλαδή 40%).

Την περίοδο αυτή, όπως φαίνεται και στην προηγούμενη παράγραφο, δημιουργούνται στην περιοχή οι περισσότερες βιομηχανίες που θα παίξουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της πόλης την περίοδο του μεσοπολέμου και μεταπολεμικά. Θα μπορούσαμε δε να πούμε ότι το τέλος αυτής της φάσης (1920) είναι η χρονιά της οικονομικής απογείωσης της πόλης. Το εξωτερικό εμπόριο φθάνει τα 112 εκ. χρυσές δραχμές (εισαγωγή 53 εκ. – εξαγωγή 59εκ.).

Βιομηχανίες όπως του Σταματόπουλου, του Γκλαβάνη, του Ματσάγγου, του Παπαρήγα και του Παπαγεωργίου ξεκινούν τη λειτουργία τους την περίοδο αυτή.

3^η φάση: Η περίοδος του μεσοπολέμου (1920 - 1940)

Αποτελεί μία διακριτή φάση με εντελώς νέα χαρακτηριστικά, κοινωνικά και πολιτικά, τα οποία είχαν προφανώς επίπτωση και στο εμπόριο, τη βιομηχανία και την εξέλιξη της οικονομίας γενικότερα.

Είναι η περίοδος κατάλυσης του συστήματος των τσιφλικιών στον θεσσαλικό κάμπο.

Η μεταβολή του συστήματος το 1911 και η αγροτική μεταρρύθμιση του κράτους έως το 1938 είχε ως συνέπεια την **εμπορευματοποίηση του γεωργικού τομέα**, που στην περίοδο του μεσοπολέμου γνώρισε μια θεαματική ανάπτυξη.

Ας μην ξεχνάμε ότι στην περιοχή εγκαταστάθηκαν 15.000 πρόσφυγες από την Μ. Ασία (1922), οι οποίοι με την κουλτούρα τους, τις γνώσεις τους σε ζητήματα βιομηχανικής εξειδίκευσης και την φιλεργατικότητα τους, βοήθησαν στην ανάπτυξη της περιοχής.

Παράλληλα όμως με την απώλεια μιας σημαντικής αγοράς της ανατολικής Μεσογείου, το εμπόριο Πειραιά, Αθήνας και Θεσσαλονίκης αναγκαστικά στράφηκε προς την εσωτερική αγορά, μειώνοντας την εμπορική δραστηριότητα του Βόλου.

Αντίθετα το βιομηχανικό κεφάλαιο του Βόλου αυξάνει. Τα παλιά εργοστάσια επεκτείνονται και δημιουργούνται νέα.

Οι βιομηχανίες των Καπουρνιώτη–Παντή, Λούλη, Τσαλαπάτα, Σκαρίμβα, Παπαγεωργίου και Μουρτζούκου ξεκινούν την πορεία τους την περίοδο αυτή.

Η οικονομική κρίση του 1929 δημιούργησε αρκετά προβλήματα και στη βολιώτικη οικονομία. Έκλεισαν τράπεζες και αρκετά εργοστάσια ανέστειλαν τις εργασίες τους. Η αντοχή όμως και το πείσμα έφεραν νέο φως και η ανάκαμψη ήρθε γρήγορα. Το 1933 λειτουργούν στην περιοχή 30 μονάδες με 4.000 ίππους και 5.000 περίπου εργατοϋπαλλήλους. Βέβαια η ανάπτυξη αυτή βασίστηκε κυρίως στην εκμετάλλευση των δυνατοτήτων και των αναγκών της εγχώριας αγοράς.

Το 1928 η ελληνική βιομηχανία κάλυπτε το 58% της εγχώριας αγοράς και το 1938 το 79%.

4^η φάση: 1940 (Κατοχή) - 1960

Ο 2^{ος} Παγκόσμιος πόλεμος, η κατοχή και ο εμφύλιος όπως ήταν λογικό μαράζωσαν την περιοχή. Σε συνδυασμό δε με τους **σεισμούς του 1955 και τις πλημμύρες** δημιούργησαν εντελώς αρνητικές συνθήκες για την ανάπτυξη της τοπικής βιομηχανίας.

5^η φάση: 1960 - 1980

Ξεκινά πάλι μία περίοδος ανάκαμψης, η οποία γίνεται με αλματώδη τρόπο από το 1965 - 70 και μετά. Δημιουργήθηκε η οργανωμένη βιομηχανική ζώνη και αναθερμάνθηκε το ενδιαφέρον από νέες μεγάλες βιομηχανίες, το χαρακτηριστικό των οποίων όμως είναι ότι κινούνται με ξένα κεφάλαια εκτός της περιοχής. Οι κυριότερες κατατάσσονται στις παρακάτω κατηγορίες: *είδη υφαντουργίας, ένδυση, τσιμέντα, μεταλλουργίες-κατασκευή προϊόντων μετάλλου*, που απασχολούν και πολύ προσωπικό.

Οι περισσότερες πλέον από αυτές εγκαθίστανται στις οργανωμένες βιομηχανικές περιοχές με πλήρη υποδομή και όχι στον οικιστικό ιστό. Τα περισσότερα και μεγαλύτερα εργοστασιακά συγκροτήματα που λειτουργούσαν στον ιστό της πόλης είχαν πλέον κλείσει, αφήνοντας τα μεγάλα οικόπεδα και τα μεγάλα εμβαδού και όγκου κτίριά τους, θλιβερά απομεινάρια να θυμίζουν την άλλοτε κραταιά βιομηχανική ιστορία της πόλης.

6^η φάση: 1980 – έως σήμερα

Από το 1980 και μετά ξεκινούν οι συζητήσεις για το μέλλον των βιομηχανικών κτιρίων.

Θεωρείται πλέον ουτοπία η οποιαδήποτε συζήτηση για την επαναλειτουργία των βιομηχανικών επιχειρήσεων που, υπερχρεωμένες οι περισσότερες, έχουν γίνει βορά των αδηφάγων τραπεζών.

Στην καλύτερη και σπάνια περίπτωση που μια ιστορική βιομηχανική επιχείρηση της πόλης, με νέα διεύθυνση, νέα οικονομικά δεδομένα και νέο ίσως παραγωγικό προσανατολισμό αποφασίσει να κάνει νέο ξεκίνημα, είναι σίγουρο ότι θα προτιμήσει την οργάνωση και υποδομή της βιομηχανικής ζώνης. (Υπάρχει πληθώρα ελευθέρων οικοπέδων, αλλά και έτοιμη κτιριακή υποδομή να υποδεχτεί τη νέα προσπάθεια και να λειτουργήσει σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα).

Εξάλλου, οι περισσότερες από τις εγκαταστάσεις που υπάρχουν ανεκμετάλλευτες στον αστικό ιστό του πολεοδομικού συγκροτήματος δεν ανήκουν στους παλιούς ιδιοκτήτες (βιομήχανοι δεύτερης και τρίτης γενιάς) αλλά στις πιστώτριες τράπεζες ή στο ελληνικό δημόσιο.

Γ) Η Κίτρινη αποθήκη

Η Κίτρινη Αποθήκη βρίσκεται στη συνοικία Μεταμόρφωση, επί των οδών Ανθίμου Γαζή και Βασσάνη και καταλαμβάνει μισό οικοδομικό τετράγωνο.

Το κτίριο κατασκευάστηκε το 1926 από την εταιρεία καπνών «AMERICA TOBACCO» για να χρησιμοποιηθεί ως καπναποθήκη και αργότερα περιήλθε στην ΣΕΚΕ.

Την κατασκευή για την AMERICA TOBACCO COMPANY ανέλαβε ο γνωστός για την εμπειρία και το ήθος του Γιάννης Δήμου, ο οποίος γεννήθηκε στο Ροδολείβος των Σερρών και από μικρό παιδί ειδικεύτηκε στη διαλογή, στη μυρωδιά και την κατεργασία του καπνού. Κοντά στα 1.000 άτομα εργάζονταν εκεί με επόπτες τους Miller, Nait και De Zamba. Για πολλά χρόνια η Κίτρινη Αποθήκη ήταν ένα σπίτι χαράς και τραγουδιού για τους πολυάριθμους εργαζόμενους. 1

Στα χρόνια της Γερμανικής κατοχής (1941-44), χρησιμοποιήθηκε ως φυλακή και στο κτίριο φυλακίστηκαν, βασανίστηκαν και εκτελέστηκαν Έλληνες πατριώτες από τους Ναζί. Στα υπόγεια του κτιρίου υπάρχουν ακόμη οι ειδικοί χώροι βασανιστηρίων και εκτελέσεων. Ο Δήμος Βόλου, τιμήσ ένεκεν, εντοίχισε το 1984 αναμνηστική πλάκα σε μία από τις γωνίες του κτιρίου. 2

Το κτίριο διαθέτει υπόγειο, ισόγειο και τέσσερις ορόφους. Τα προς επεξεργασία καπνά τοποθετούνταν στις κλίνες και στα υγραντήρια του τρίτου ορόφου και μετά στις τράπεζες όπου λύνονταν τα δέματα και διοχετεύονταν τα καπνόφυλλα, μέσω ιμάντων, στα προξεφυλλιστικά και ξεφυλλιστικά μηχανήματα. Στη συνέχεια περνούσαν από συσκευές αποκονίωσης και διοχετεύονταν από διανομείς, στους ιμάντες διαλογής, όπου οι εργάτες απομακρύνανε τα κακής ποιότητας καπνόφυλλα. Μετά γινόταν το χαρμάνισμα και το κοσκίνισμα και τα καπνά μεταφέρονταν στα πιεστήρια όπου γίνονταν δέματα. Το απασχολούμενο προσωπικό κατά την περίοδο επεξεργασίας των καπνών, ανερχόταν το 1968 σε 120 άτομα ενώ η συνολική ισχύς του εργοστασίου ήταν 88,70 ίππτοι. 3

Το 1965 το κτίριο αγοράστηκε από τον Εθνικό Οργανισμό Καπνού (ΕΟΚ).

Αρχικά υπήρχε η σκέψη για αξιοποίησή του από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, η σκέψη όμως αυτή εγκαταλείφθηκε, κυρίως για το χαμηλό ύψος των ορόφων του. Πρόσφατα έδειξε ενδιαφέρον ο Δήμος Βόλου και η Νομαρχία Μαγνησίας για να το αποκτήσει.

Το κτίριο έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο από το ΥΠΠΟ, σύμφωνα με την υπ' αριθμ. ΔΙΛΑΠ/Γ/2500/62661/18-11-93, ΦΕΚ 916/ΤΒ/21-12-93.

Δεξιά: Φωτογραφία της Κίτρινης αποθήκης
Πηγή: Αρχείο ΔΗ.Κ.Ι.

1 Ελένη Διομ. Κορμάζου, *Η Κίτρινη Αποθήκη* (άρθρο), εφημερίδα ΠΡΩΤΗ, Βόλος, Πέμπτη 5 Απριλίου 2001, σελ. 4
2 Δημήτρης Παπαδημητρίου, *Τεχνική Έκθεση*, για το χαρακτηρισμό ή μη ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο της "Κίτρινης Αποθήκης" στο Βόλο.
3 Γενικά Αρχεία του Κράτους, Νομός Μαγνησίας, «*ΤΕΧΝΙΚΟΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ*», για την Κίτρινη Αποθήκη, Βόλος, Ιούνιος 1968.

αρχιτεκτονική -
κατασκευαστική
ανάλυση

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

Το κτίριο βρίσκεται στην καρδιά του Βόλου, στη συμβολή των οδών Γαζή και Βασσάνη

Το οικόπεδο έχει εμβαδόν 2.147 μ² (58,10 μ. με οδό Βασσάνη και 34,40 μ. με οδό Γαζή). Περιλαμβάνει δύο κτίρια:

- α)** Την κύρια καπναποθήκη, πενταόροφο κτίριο με υπόγειο και κάλυψη 1.268 μ²/όροφο, και συνολικού ύψους 19.50 μ. και όγκο 24.726 μ³
- β)** Βοηθητικό κτίσμα-αποθήκη της αυλής, εμβαδού 110 μ² και ύψους 4.0 μ. 4

Το βασικό κτίριο έχει σχήμα Π. Οι εξωτερικοί φέροντες τοίχοι είναι από λιθοδομή 60 εκ. πάχους και εσωτερικά φέρουσα κατασκευή από υποστυλώματα, δοκάρια και κολώνες ωπλισμένου σκυροδέματος. Το κτίριο στον Δ' υπέρ το ισόγειο όροφο, επικαλύπτεται από δίρριχτη στέγη, μεταλλική με επικάλυψη λαμαρίνα. Στα δύο άκρα του Π, η στέγη εγκιβωτίζεται σε τριγωνικά αετώματα (στηθαίο).

Επί της οδού Βασσάνη και της οδού Γαζή, υπάρχουν ακάλυπτοι διάδρομοι οι οποίοι οδηγούν στην εσωτερική αυλή.

Το κτίριο στη βάση του ενισχύθηκε μετασεισικά (μετά το 1955) με καλουπωτό μανδύα μπετόν πάχους 15 εκ.

Οι όψεις του είναι λιτές, επίπεδες, με ορθογωνικά παράθυρα, συμμετρικά ως προς το ύψος, τα οποία περιγράφονται με διακοσμητική τραβηχτή πατούρα (περιθώριο) σοβά (ανά δύο καθ' ύψος του Α'+Β' και Γ'+Δ' ορόφων).

Το κτίριο χωρίζεται σε τέσσερις ζώνες, τη βάση, τον Α' και Β' όροφο, που ορίζονται επίσης με οριζόντια περιμετρική πατούρα σοβά, τον Γ' και Δ' όροφο και τη στέγη, η οποία ξεχωρίζει από τον Δ' όροφο με γρηπίδα σε προεξοχή. Χαρακτηριστικό στοιχείο είναι ότι η στέγη περιμετρικά περιβάλλεται με απλό μεταλλικό κιγκλίδωμα.

Στον άξονα του κτιρίου, στο κέντρο του Π, επάνω από τη στέγη υπάρχει μικρή απόληξη παρατηρητήριο, με αλεξικέραυνο, το οποίο προεξέχει του κτιρίου και καλύπτεται με τετράρριχτη στέγη.

Τα κουφώματα του κτιρίου είναι ξύλινα. Στο ισόγειο και Α' όροφο ασφαρίζονται με μεταλλικά ρολά. Τα ανοίγματα του ισόγειου έχουν πρόσθετες σιδεριές ασφαλείας προσαρμοσμένες στον μανδύα μπετόν, προφανώς μεταγενέστερης κατασκευής.

Στον Β', Γ' και Δ' όροφο, τα παντζούρια είναι δίφυλλα, ανοιγόμενα, μεταλλικά (λαμαρίνα και λάμα).

Τα τριγωνικά αετώματα προς τη δυτική αυλή, έχουν κυκλικό φεγγίτη.

Τα εσωτερικά κλιμακοστάσια είναι από ωπλισμένο σκυρόδεμα και μεταγενέστερα προστέθηκε ανελκυστήρας για τις ανάγκες της λειτουργίας της καπναποθήκης.

Το κτίριο είναι κλασικό δείγμα **μνημειακού κτιρίου** με νεοκλασικές επιρροές (πατούρες, γείσα κλπ). Ο αρχικός του χρωματισμός ήταν ώχρα και για το λόγο αυτό φέρει και την αντίστοιχη ονομασία.

Το αρχικό κτίριο σχήματος Π, κατασκευάστηκε το 1926 και αποτελεί κλασικό παράδειγμα σύνθετης κατασκευής με εξωτερικούς φέροντες τοίχους από λιθοδομή και εσωτερικά δοκάρια - πλάκες - κολώνες, από οπλισμένο σκυρόδεμα. Η επικάλυψη γίνεται με δίριχτη μεταλλική στέγη.

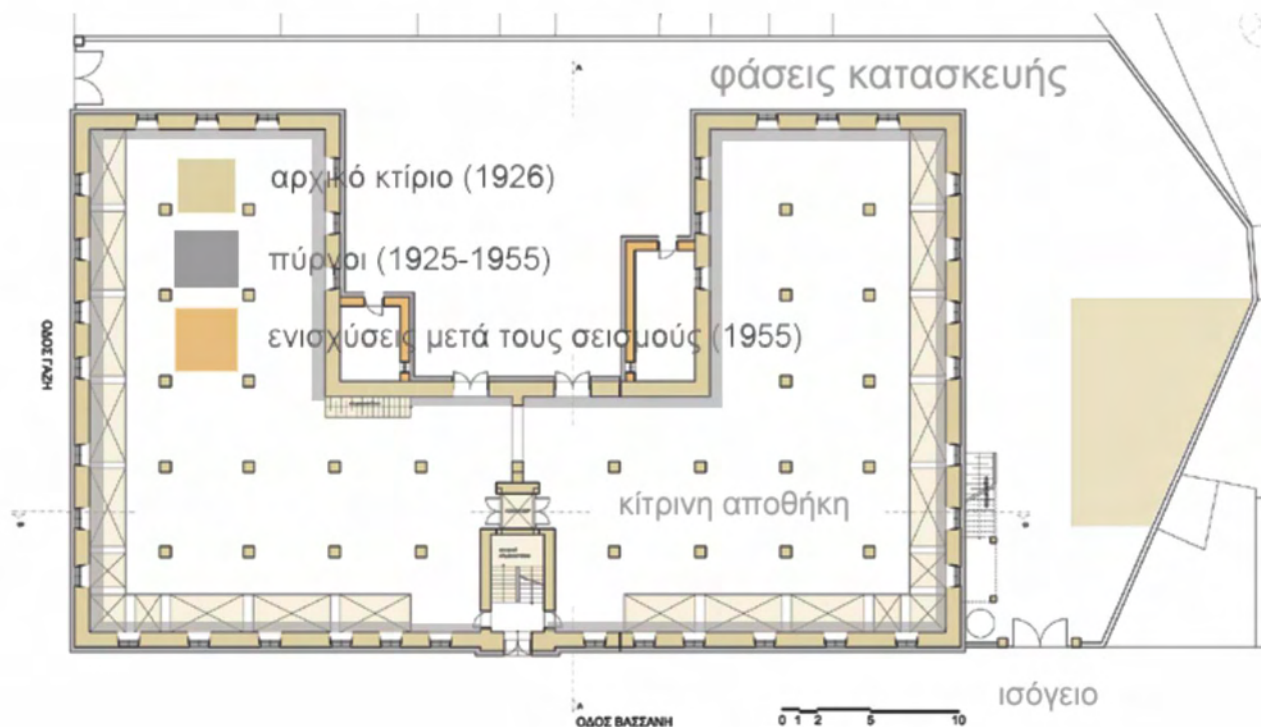
Στο μεσοδιάστημα από το 1926, έως το 1955, περίοδο που η πόλη πλήγηκε από τους μεγάλους σεισμούς, στο εσωτερικό μέρος του οικοπέδου(στη δυτική πλευρά του Π), κατασκευάστηκαν 2 νέα κτίσματα από οπλισμένο σκυρόδεμα με τοίχους πλήρωσης από οπτοπλινθοδομή, τα οποία συνδέθηκαν στους υφιστάμενους πέτρινους τοίχους.

Το 1957, μετά τους σεισμούς και αφού το κτίριο υπέστη αρκετές ζημιές, κυρίως στις εξωτερικές πέτρινες τοιχοποιίες, έγινε ενίσχυση από καλουπωτικούς μανδύες οπλισμένου σκυροδέματος.

Ενισχύθηκε κυρίως η βάση στο ισόγειο με μανδύα πάχους 25 εκατοστών σε όλη την περίμετρο του ισογείου στην οποία συμπεριλαμβάνονται και οι 2 πρόσθετες κατασκευές από οπλισμένο σκυρόδεμα.

Ο μανδύας αγκάλιασε και όλα τα ανοίγματα του ισογείου με πάχος 15 εκατοστά. Τοπικά σε μερικά σημεία της ανατολικής και της βόρεινης όψης έγιναν σε αρκετά ανοίγματα τοπικά σενάζ από οπλισμένο σκυρόδεμα.

Εσωτερικά το κτίριο ενισχύθηκε με καλουπωτικό μανδύα πάχους 20 εκ. σε όλους τους ορόφους καθ' ύψος.

φάσεις κατασκευής

- αρχικό κτίριο (1926)
- πύργοι (1926 - 1955)
- ενισχύσεις μετά τους σεισμούς (1955)

0 1 2 5 10

δυτική όψη

Α) ΦΕΡΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

Η γενική εικόνα του διατηρητέου κτιρίου, 80 περίπου χρόνια μετά την κατασκευή του είναι αρκετά καλή. Δεν παρουσιάζει ζημιές στα βασικά στοιχεία του φέροντα οργανισμού, κολώνες, δοκάρια και πλάκες καθώς και στους εξωτερικούς φέροντες τοίχους (όπου είναι ορατοί με γυμνό μάτι), δεν παρουσιάζονται αποκολλήσεις, φθορές και μεγάλες ρηγματώσεις που να δημιουργούν ανησυχία. Η μεταλλική στέγη επίσης (επικαλυμμένη με κυματοειδή λαμαρίνα), δεν έχει σημαντικές φθορές, με άμεσο αποτέλεσμα την προστασία του κτιρίου από τα όμβρια ύδατα και την υγρασία, βασικό πρόβλημα στα παλιά κτίρια που δεν κατοικούνται, παραμένουν κλειστά και δεν συντηρούνται. Η μικτή κατασκευή του φέροντα οργανισμού, σε συνεργασία με τις μεταγενέστερες ενισχύσεις από μανδύα σπλισμένου σκυροδέματος διατηρούν το κτίριο, σ' ότι αφορά στην στατική του επάρκεια σε καλή κατάσταση. Με γυμνό μάτι, δεν φαίνονται επίσης εμφανείς αποκλίσεις των εξωτερικών φέροντων τοίχων από την κατακόρυφο και πιθανές καθιζήσεις σε τμήματα του κτιρίου και της θεμελίωσης.

Β) ΣΟΒΑΤΙΣΜΑΤΑ.

Το πέρασμα του χρόνου, η παραμονή επί μακρόν του κτιρίου χωρίς να χρησιμοποιείται και οι καιρικές συνθήκες (κυρίως υγρασία), έχουν δημιουργήσει σημαντικές φθορές στα εξωτερικά κυρίως σοβατίσματα και των τεσσάρων όψεων. Οι περισσότερες ζημιές αναλογικά παρουσιάζονται στην βορεινή όψη, η οποία επιβαρύνεται περισσότερο λόγω του δυσμενούς προσανατολισμού (βορράς). Τα εσωτερικά σοβατίσματα βρίσκονται σε καλύτερη κατάσταση, διότι προστατεύονται από τις δυσμενείς καιρικές συνθήκες (όπου υπάρχουν, διότι σε πολλά σημεία υπάρχει μανδύας σπλισμένου σκυροδέματος).

Γ) ΚΟΥΦΩΜΑΤΑ.

Τα εξωτερικά κουφώματα (ξύλινα με μεταλλικά πατζούρια), έχουν σημαντικές φθορές, υπάρχουν σπασμένα τζάμια και στα περισσότερα υπάρχουν ζημιές στην κάτω τραβέρσα και στο κάτω σημείο της κάσας (όπου επιβαρύνονται κυρίως από τα όμβρια και την υγρασία).

Τα μεταλλικά δίφυλλα πατζούρια από λαμαρίνα, έχουν υποστεί οξειδωση και με σωστή συντήρηση και υπό προϋποθέσεις θα μπορούσαν να ξαναχρησιμοποιηθούν. Οι εξωτερικές σιδεριές στα παράθυρα του ισόγειου δεν έχουν σοβαρές ζημιές.

Εσωτερικά κουφώματα υπάρχουν ελάχιστα, είναι ξύλινα ταμπλαδωτά και έχουν αρκετές ζημιές (σπασμένα τζάμια, πόμολα κλπ).

Δ) ΔΑΠΕΔΑ.

Τα δάπεδα στο εσωτερικό του κτιρίου είναι σε αρκετά καλή κατάσταση στο μεγαλύτερό τους μέρος. Είναι ξύλινα από τάβλες πλάτους 15 εκατοστών. Υπάρχουν φθορές στα σημεία όπου βρισκόταν τα μηχανήματα και γινόταν και η συχνότερη κίνηση λόγω των εργασιών επεξεργασίας του καπνού.

Ε) ΚΛΙΜΑΚΟΣΤΑΣΙΑ – ΑΣΑΝΣΕΡ.

Το κεντρικό κλιμακοστάσιο επί της οδού Βασσάνη, είναι κατασκευασμένο από οπλισμένο σκυρόδεμα, δεν έχει εμφανείς ζημιές και μπορεί να χρησιμοποιηθεί εκ νέου χωρίς σημαντικές επεμβάσεις στήριξης.

Υπάρχει φρεάτιο κατακόρυφης επικοινωνίας για τη μεταφορά εμπορευμάτων σε μεταλλική πλατφόρμα. Η πλατφόρμα αυτή κατά τη διάρκεια της κατοχής είχε αφαιρεθεί και το φρεάτιο χρησιμοποιήθηκε σαν τόπος βασανιστηρίων βάσει των μαρτυριών.

ΣΤ) ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ.

Το ηλεκτρολογικό δίκτυο είναι το απολύτως απαραίτητο για τη χρήση και λειτουργία της καπναποθήκης (φωτιστικά και πρίζες) και προφανώς λόγω παλαιότητας, παλιάς τεχνολογίας και αχρηστίας δεν είναι αξιόπιστο και πρέπει να αποξηλωθεί.

Το ίδιο ισχύει για το υδραυλικό δίκτυο και το δίκτυο αποχέτευσης, το οποίο εξυπηρετείται με το βόθρο στον ακάλυπτο χώρο του οικοπέδου.

Η) ΣΤΕΓΗ – ΨΕΥΔΟΡΟΦΗ.

Η φέρουσα μεταλλική κατασκευή της στέγης (ζευκτά από σιδηρογωνιά) βρίσκεται σε πολύ καλή κατάσταση και δεν παρουσιάζει εμφανείς ζημιές (λυγίσματα, αποκολλήσεις κλπ). Η επικάλυψη από κλασσική κυματοειδή λαμαρίνα, προφανώς δεν μπορεί να διατηρηθεί, διότι εκτός των φυσιολογικών φθορών (τρύπες, σκουριά, συναρμογές κλπ), δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις σημερινές απαιτήσεις για τη νέα χρήση των κτιρίων (υγρομόνωση, θερμομόνωση κλπ).

Η ψευδοροφή του Δ' ορόφου (κόντρα πλακέ σε ξύλινο σκελετό), παρουσιάζει επίσης σημαντικές φθορές και πρέπει να αντικατασταθεί, για τους ίδιους λόγους που αναφέραμε προηγουμένως (συν την πυρασφάλεια).

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ – ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΟ ΚΤΙΡΙΟ.

Με βάση την ανάλυση της παθολογίας των υφιστάμενων κτιρίων και της αναγνώρισης των κατασκευαστικών προβλημάτων προτείνονται τα εξής:

1.ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΤΑΤΙΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΤΟΥ ΦΕΡΟΝΤΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ:

α) Πρέπει όπωσδήποτε να γίνει έλεγχος εργαστηριακά της ποιότητας και της αντοχής του σκυροδέματος και διερεύνηση της ποσότητας και ποιότητας του σιδηρού οπλισμού (πενετομέτρηση). Από τα αποτελέσματα θα βγουν συμπεράσματα για τις ενισχύσεις των επί μέρους στοιχείων του φέροντα οργανισμού (κολώνες, δοκάρια, πλάκες).

β) Προτείνεται να αποξηλωθούν όλα τα σοβατίσματα (εξωτερικά και εσωτερικά) αφενός μεν για να ελεγχθεί η κατάσταση της φέρουσας τοιχοποιίας (ρωγμές, αποκολλήσεις, κονιάματα κλπ) και αφετέρου για να κατασκευαστούν εκ νέου ενισχυμένα σε τσιμέντο και με την προσθήκη σιδηρού οπλισμού (πλέγμα γαλβανισμένο).

Σε περίπτωση που διαπιστωθούν ρηγματώσεις και ζημιές στις τοιχοποιίες, θα γίνουν τοπικά καθαρισμοί και τσιμεντενέσεις, μετά από εξειδικευμένη μελέτη με τον πολιτικό μηχανικό.

Προφανώς οι τοιχοποιίες θα καθαριστούν και θα πλυθούν με υδροαμβολή, για να απομακρυνθούν τα σαθρά κονιάματα από τους αρμούς. Πριν το σοβάτισμα, θα γίνει επιμελημένο κλείσιμο των αρμών στην τοιχοποιία με ειδικό κονίαμα (τσιμέντο ταχεία πήξεως μεγάλης αντοχής).

Το μεταλλικό πλέγμα θα αγκαλιάσει περιμετρικά τα ανοίγματα των κουφωμάτων προκειμένου να ενισχυθούν τα σημεία που είναι ευπαθή σε περίπτωση σεισμού.

γ) Η μεταλλική κατασκευή της στέγης θα συντηρηθεί, θα βαφεί με ειδική πυράντοχη βαφή και θα ενισχυθεί όπου υπάρχει απαίτηση μετά την μελέτη και τον έλεγχο του πολιτικού μηχανικού. Στο σημείο της κατασκευής του παταριού αλλάζει και η μορφή των ζευκτών για την άνετη λειτουργία και την δημιουργία χώρου ελεύθερου ύψους.

Η υπάρχουσα γρηπίδα από οπλισμένο σκυροδέμα θα κατεδαφιστεί και θα κατασκευαστεί εκ νέου, ενισχυμένη υπό μορφή δοκών – γρηπίδας, όπου θα αγκυρωθεί και το κατακόρυφο πλέγμα ενίσχυσης των περιμετρικών τοιχοποιιών.

δ) Στον μανδύα οπλισμένου σκυροδέματος του ισογείου θα προσθεθεί εξωτερικά καλουπωτός μανδύας 10 εκατοστών, κατασκευασμένος με εμφανή τάβλα, όπου θα οργανωθεί στην όψη της οδού Γαζή η εικαστική προσέγγιση που αφορά στις μνήμες από την κατοχική χρήση του κτιρίου. Παράλληλα στο επάνω σημείο της βάσης θα αγκυρωθεί το πλέγμα ενίσχυσης των σοβατισμάτων.

ε) Τα τοπικά ανοίγματα – σπασίματα των πλακών οπλισμένου σκυροδέματος, για τη δημιουργία των εσωτερικών αιθρίων, δεν θίγουν την υπάρχουσα διαδοκίδωση (τα δοκάρια παραμένουν και ενισχύονται όπου κρίνεται σκόπιμο από τη στατική μελέτη).

Ο νέος διάδρομος κίνησης και διανομής στους χώρους των διαμερισμάτων, κατασκευάζεται εξ' ολοκλήρου από μεταλλική κατασκευή (διατομές ΙΡΕ, σχάρα βιομηχανικού τύπου και επικάλυψη με ξύλινο δάπεδο από αντικολλητή ξυλεία).

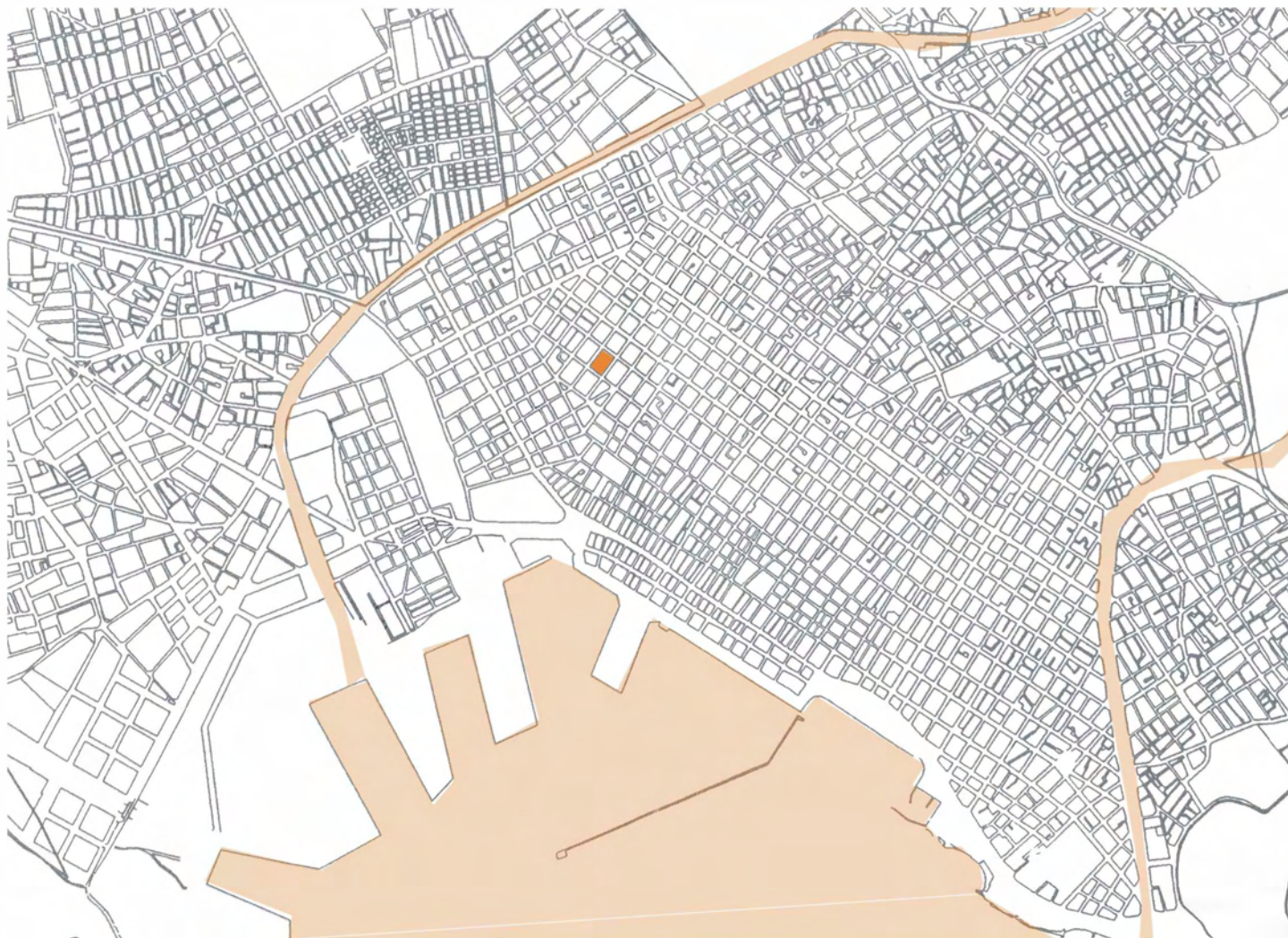
Ο φωτισμός του διαδρόμου είναι γραμμικός και ακολουθεί την ασύμμετρη κίνηση καθ' ύψος του κτιρίου και την διαφορετική χάραξη από όροφο σε όροφο.

στ) Νέες μεταλλικές κατασκευές στο υπάρχον κτίριο.

οι διαπιστωμένα μεταγενέστερες κατασκευές που βρίσκονται εκτός του βασικού περιγράμματος του κτιρίου, κατεδαφίζονται και στη θέση τους δημιουργούνται δυο κλιμακοστάσια, απαραίτητα ως έξοδοι πυρασφάλειας του κτιρίου. Η κατασκευή είναι μεταλλική, ίδιας αρχιτεκτονικής και κατασκευαστικής λογικής με τις μεταλλικές κατασκευές των νέων κτιρίων (συνεδριακά κέντρα).

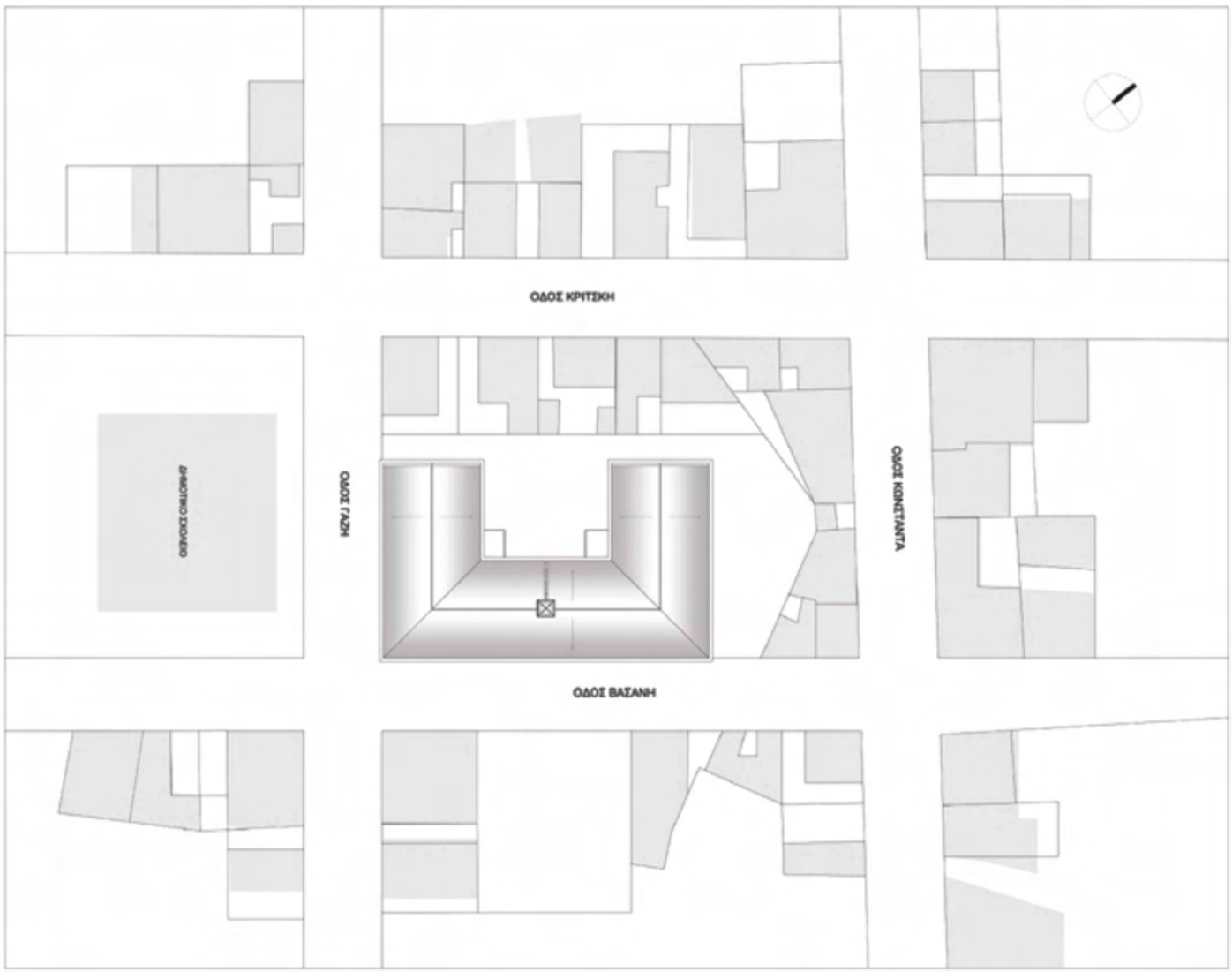

αποτύπωση κτιρίου

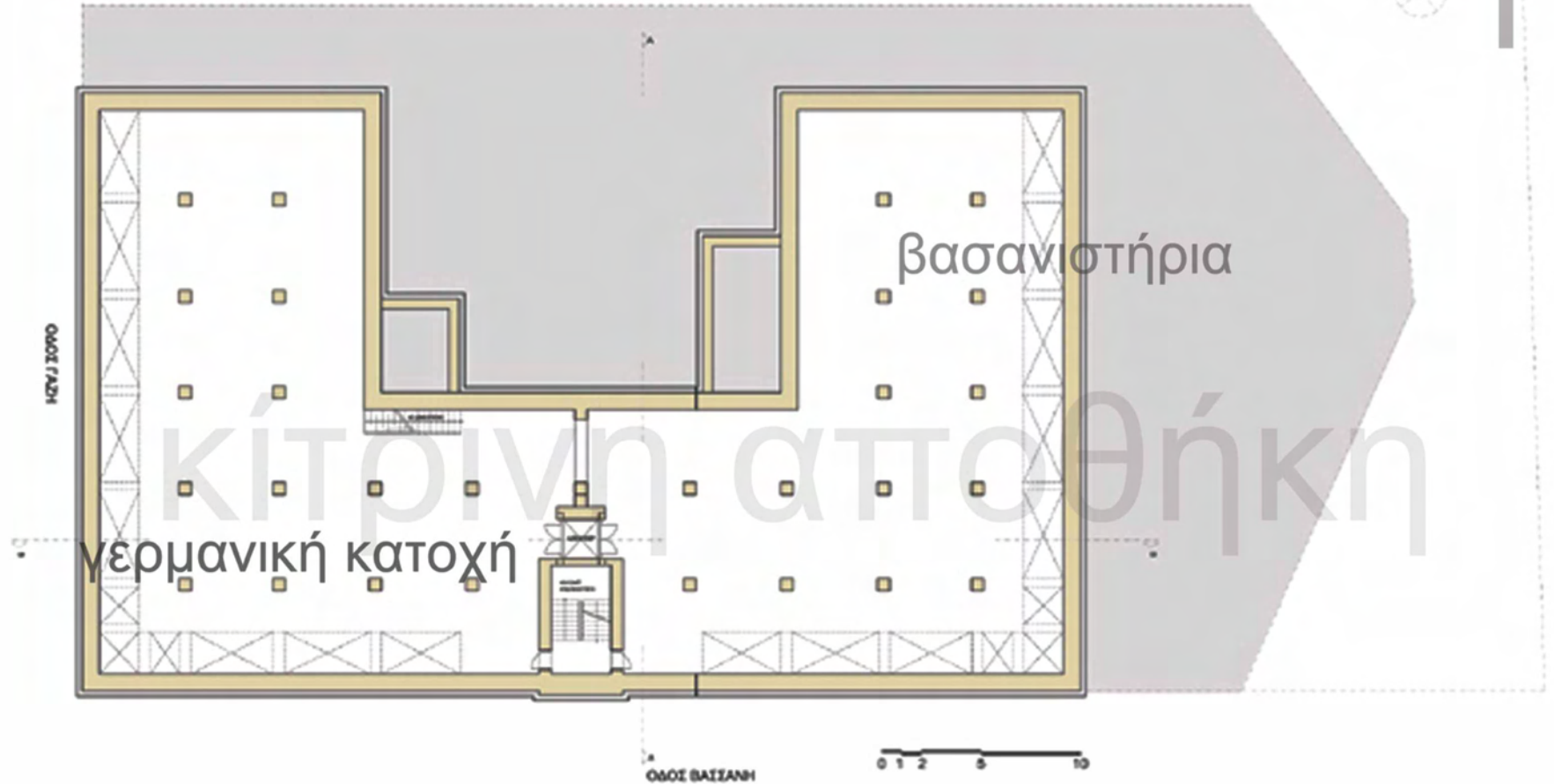

Η θέση της Κίτρινης αποθήκης στο χάρτη της πόλης του Βόλου.(Χάρτης με προσωπική ψηφιακή επεξεργασία.)
Πηγή: Κ. Σαράντης

αποτύπωση

χώρος μνήμης

κάτοψη υπογείου

καπναποθήκη²⁶

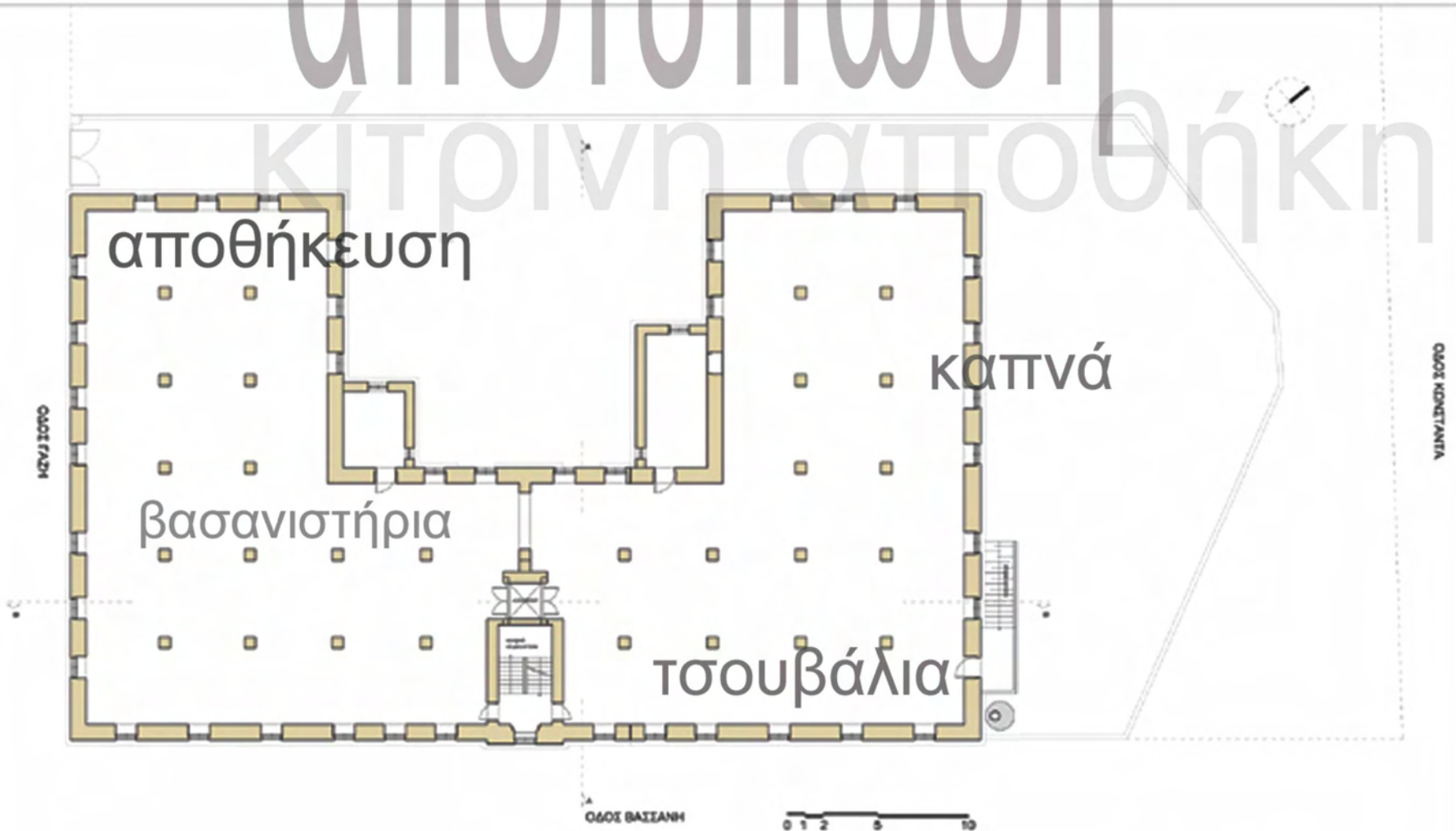
αποτύπωση

κίτρινη αποθήκη

αποτύπωση

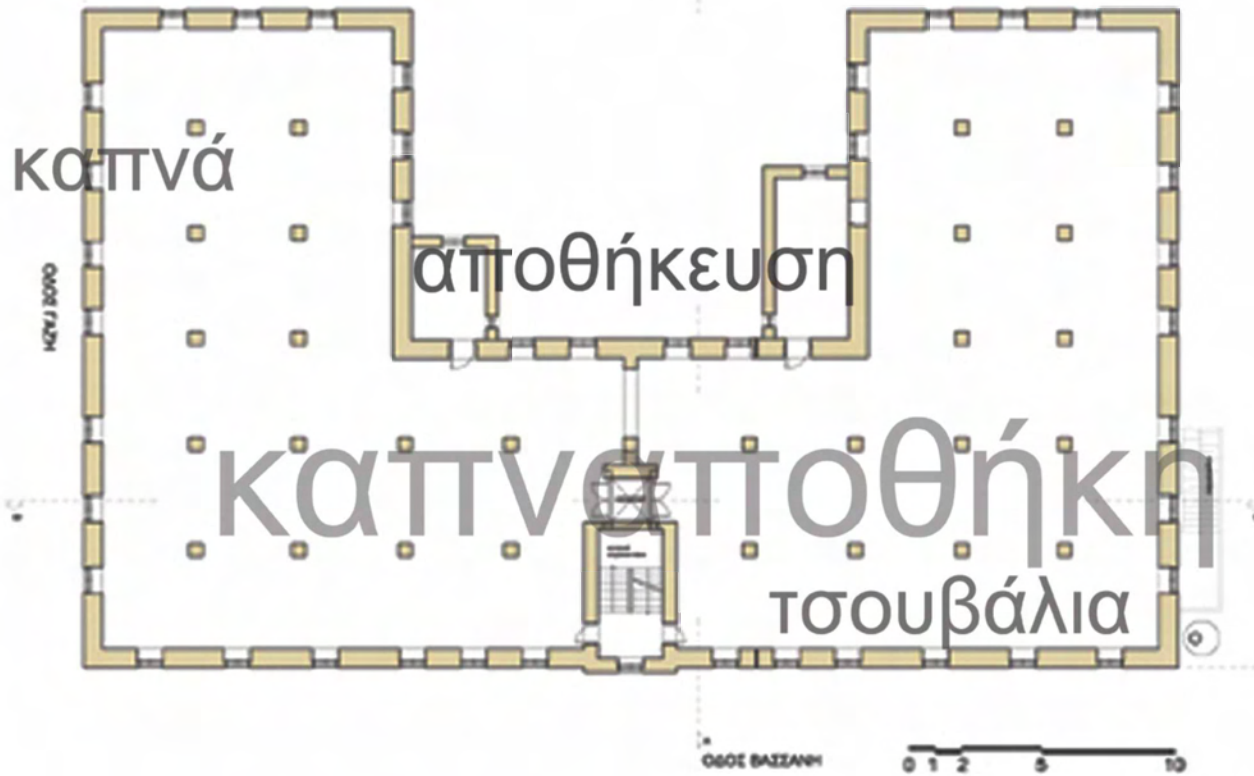
κίτρινη αποθήκη

κάτοψη ά ορόφου

καπναποθήκη

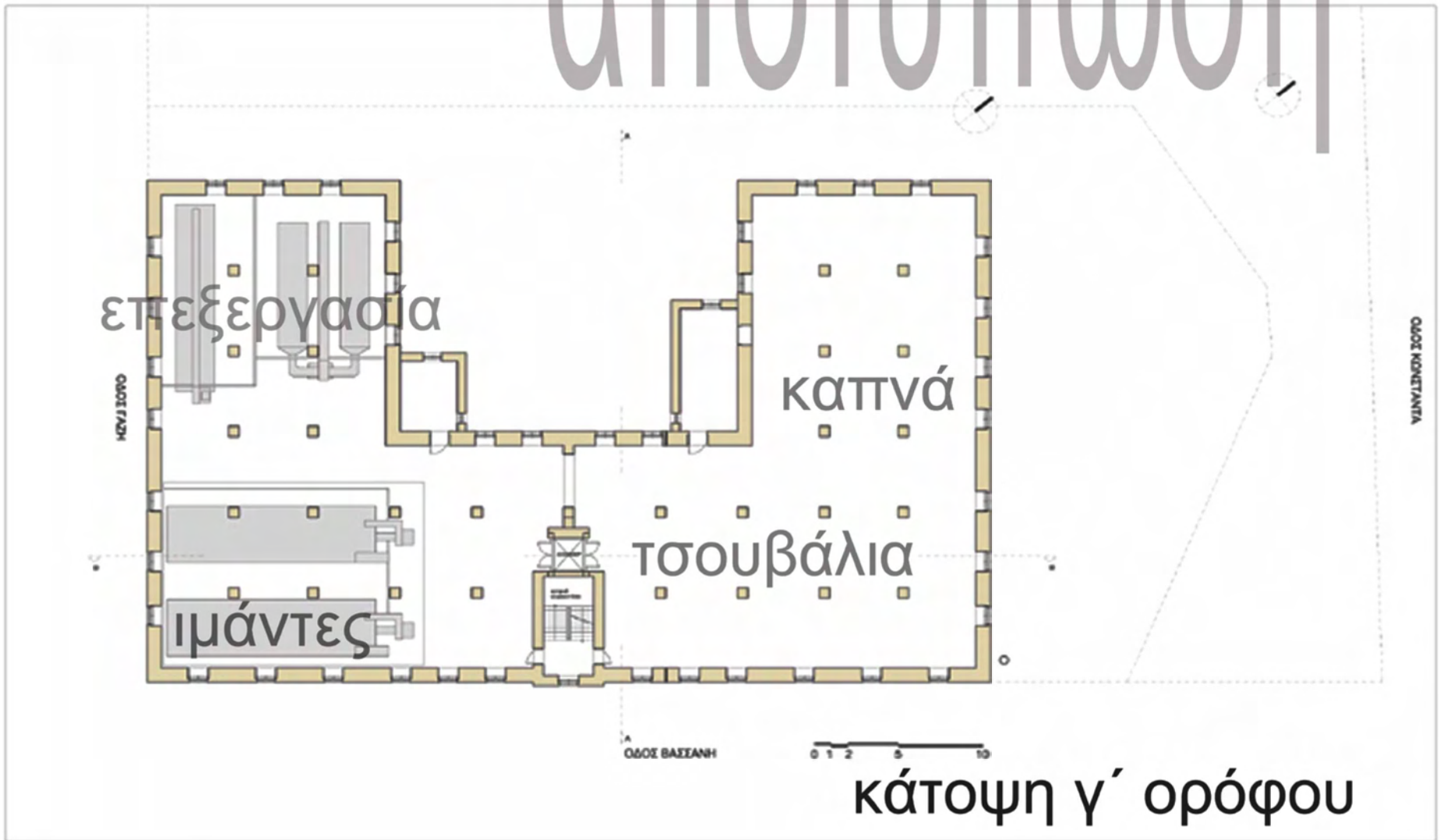
αποτύπωση

κάτοψη β' ορόφου

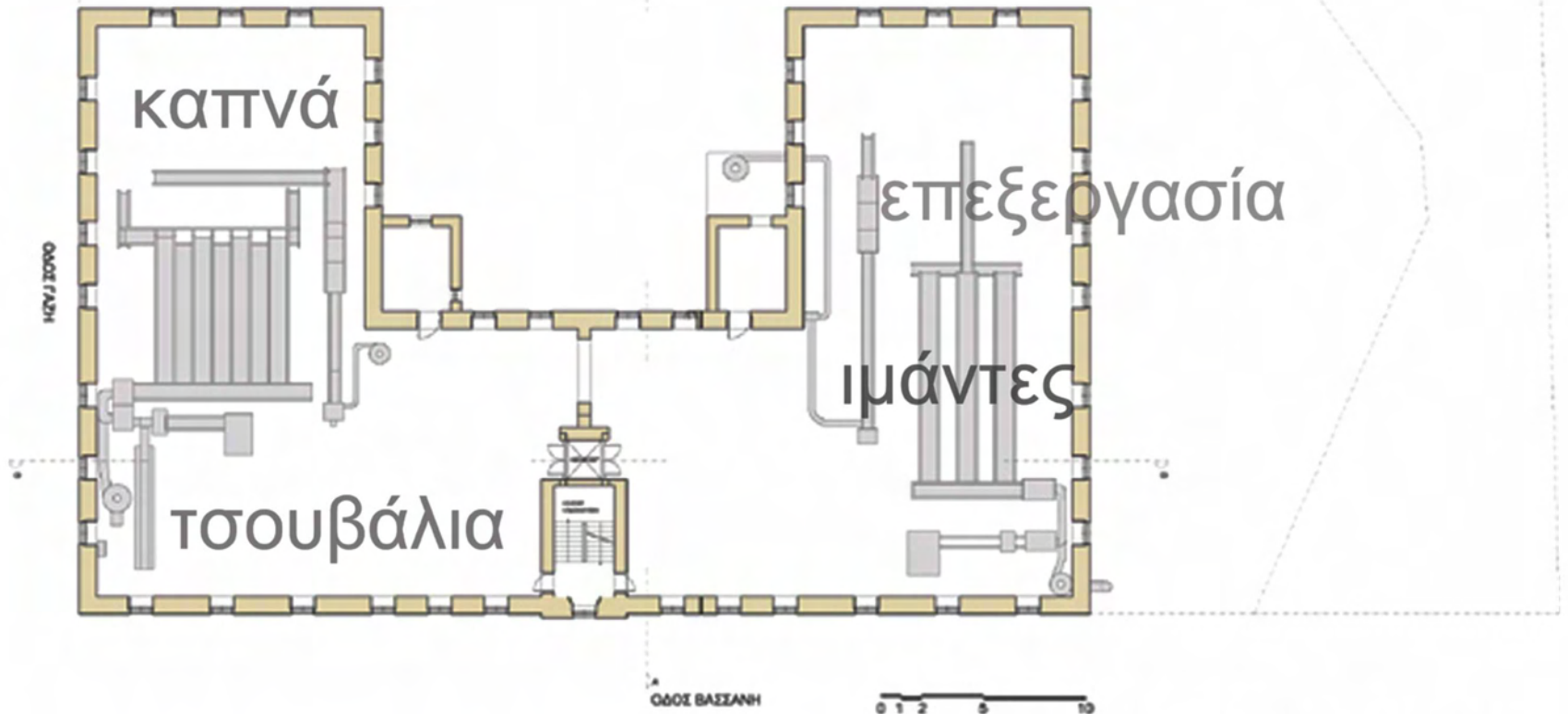
κίτρινη αποθήκη

αποτύπωση

κίτρινη αποθήκη

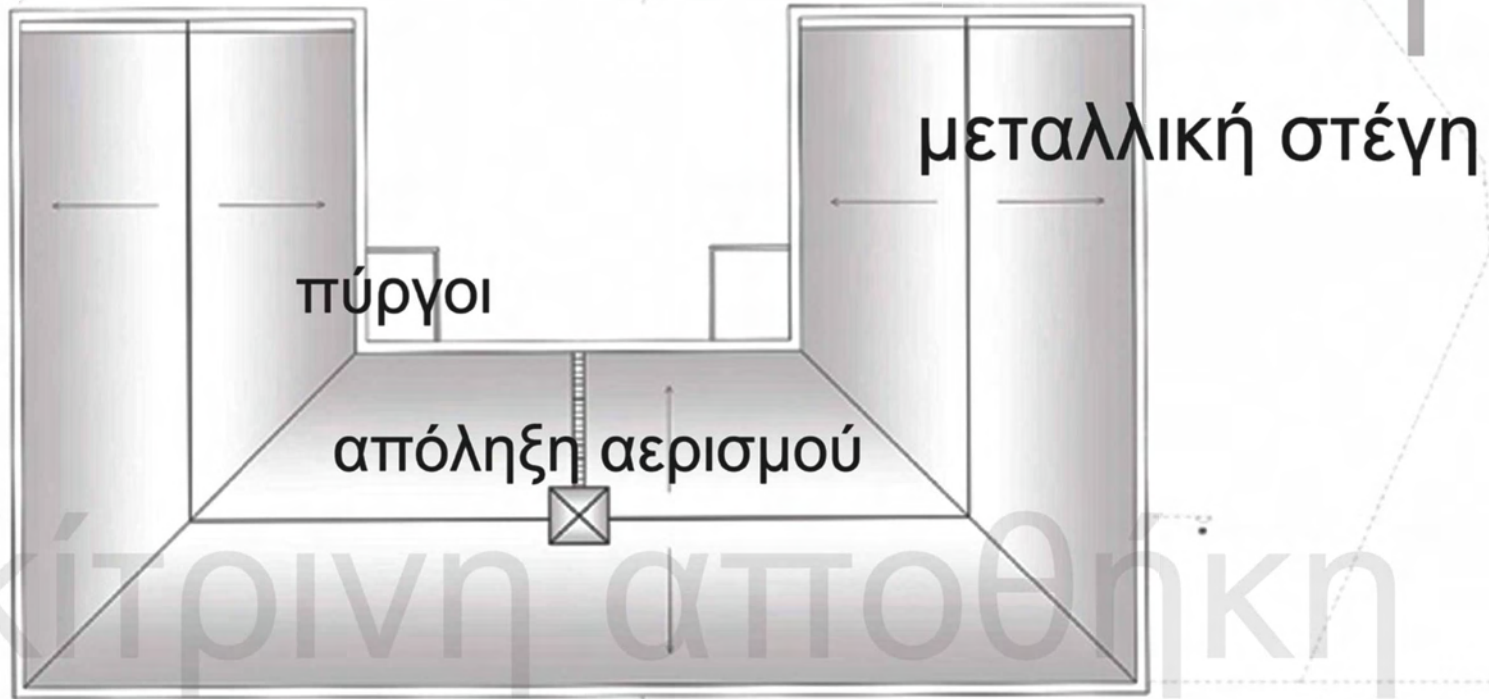
αποτύπωση

κάτοψη δ' ορόφου

κίτρινη αποθήκη

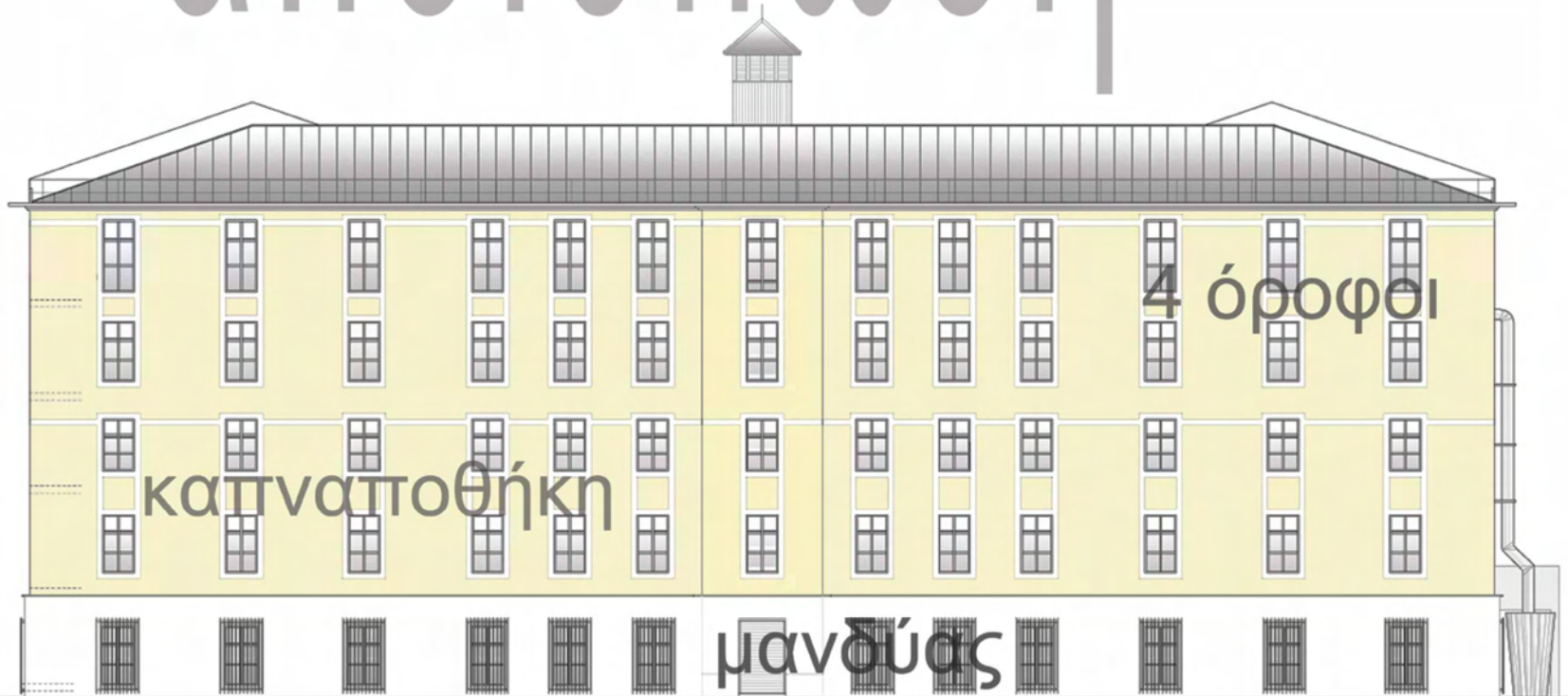
αποτύπωση

κάτοψη στεγών

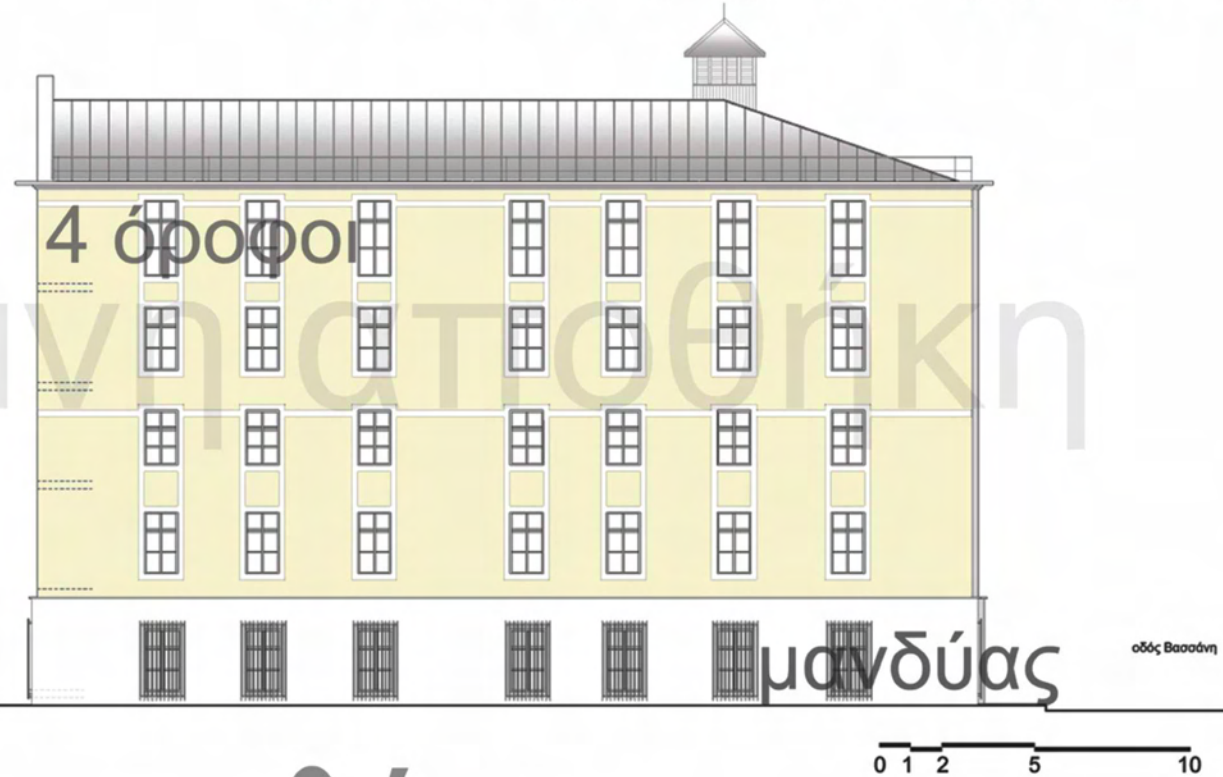
αποτύπωση

όψη οδού Βασσάνη

κίτρινη αποθήκη

αποτύπωση

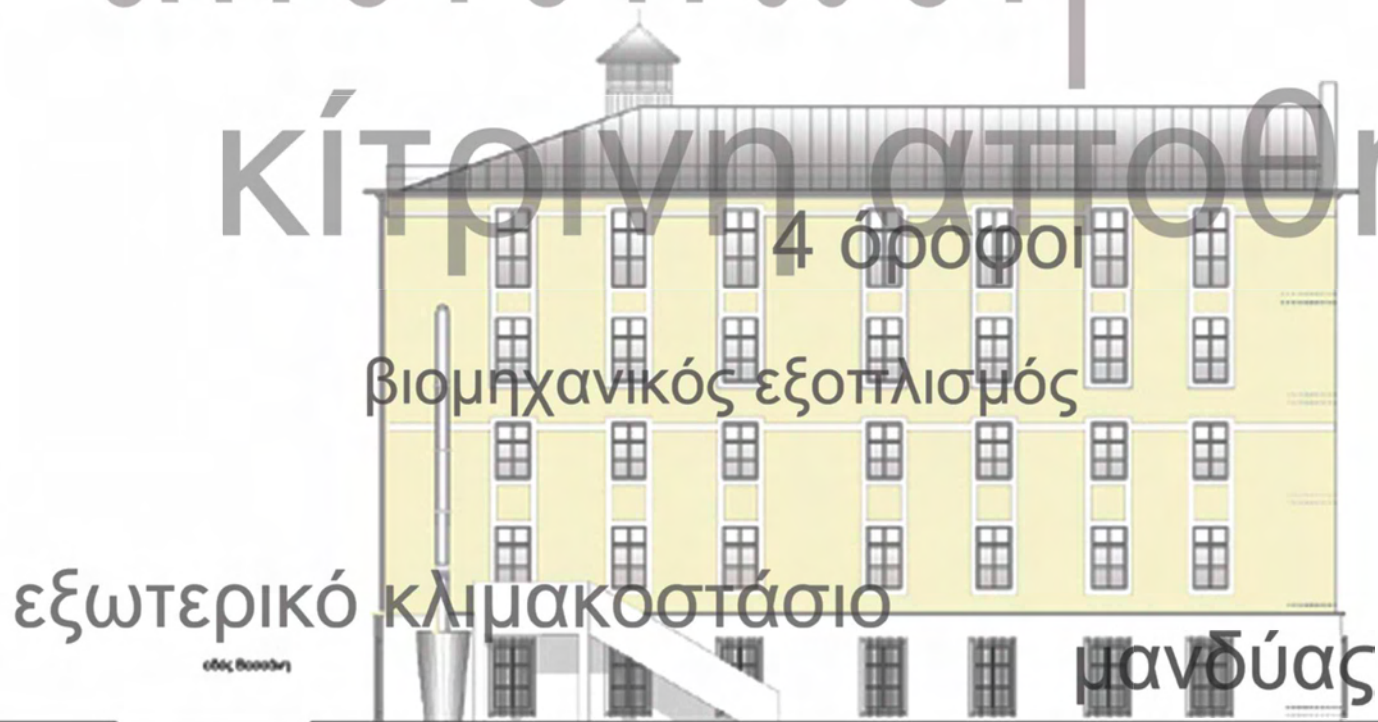

καπναποθήκη

όψη οδού Γαζή

αποτύπωση

κίτρινη αποθήκη

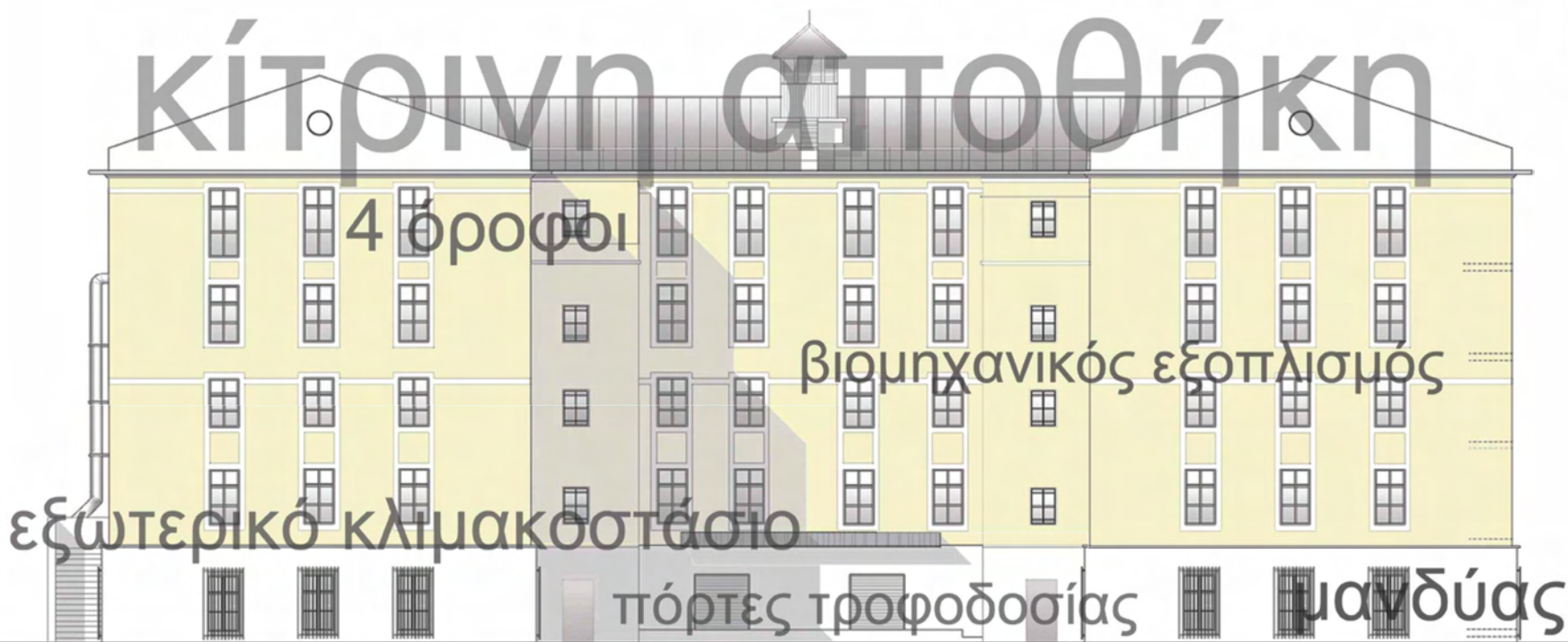

καπναποθήκη

βορεινή όψη
ακαλύπτου

αποτύπωση

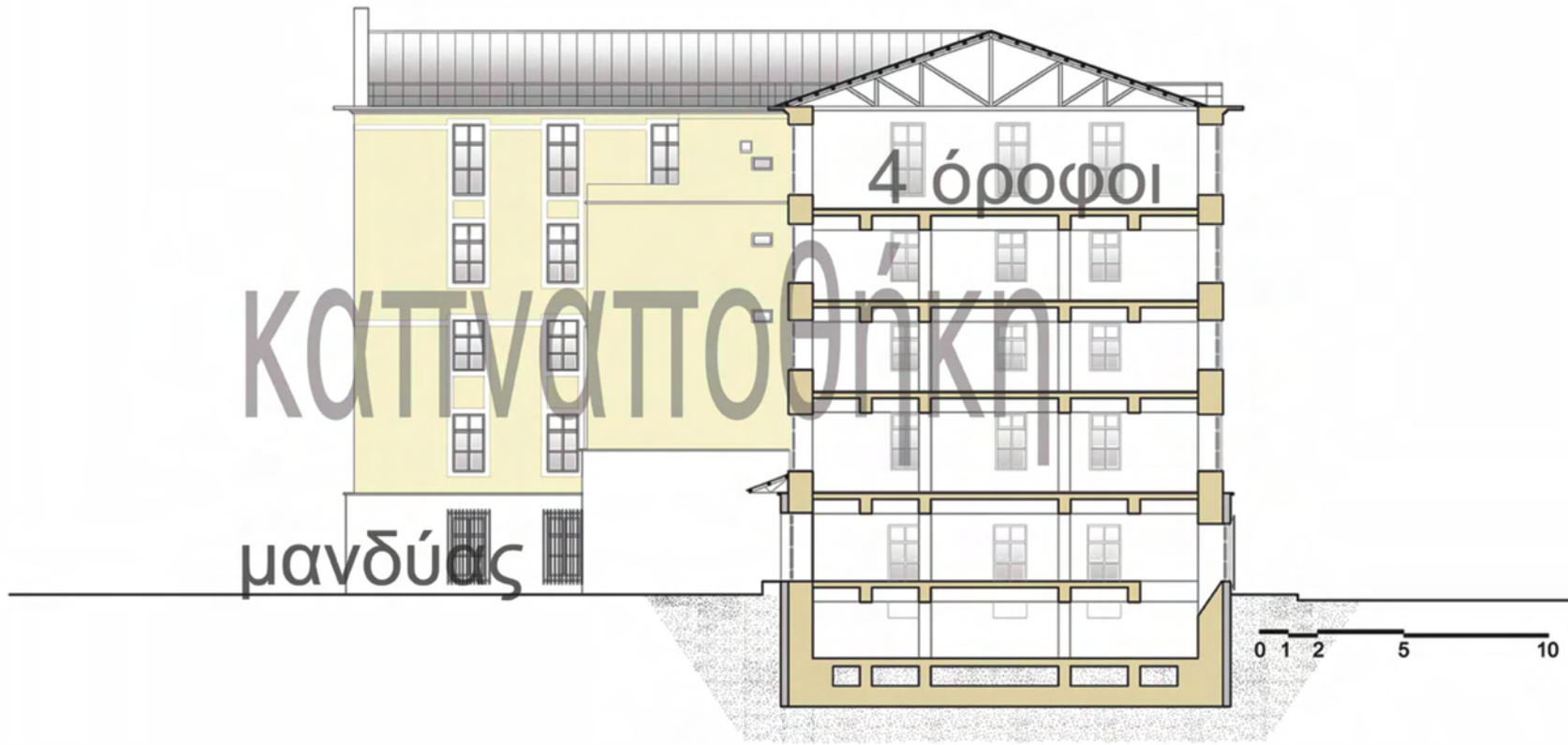
κίτρινη αποθήκη

καπναποθήκη

δυτική όψη
ακαλύπτου

αποτύπωση

μανδύας

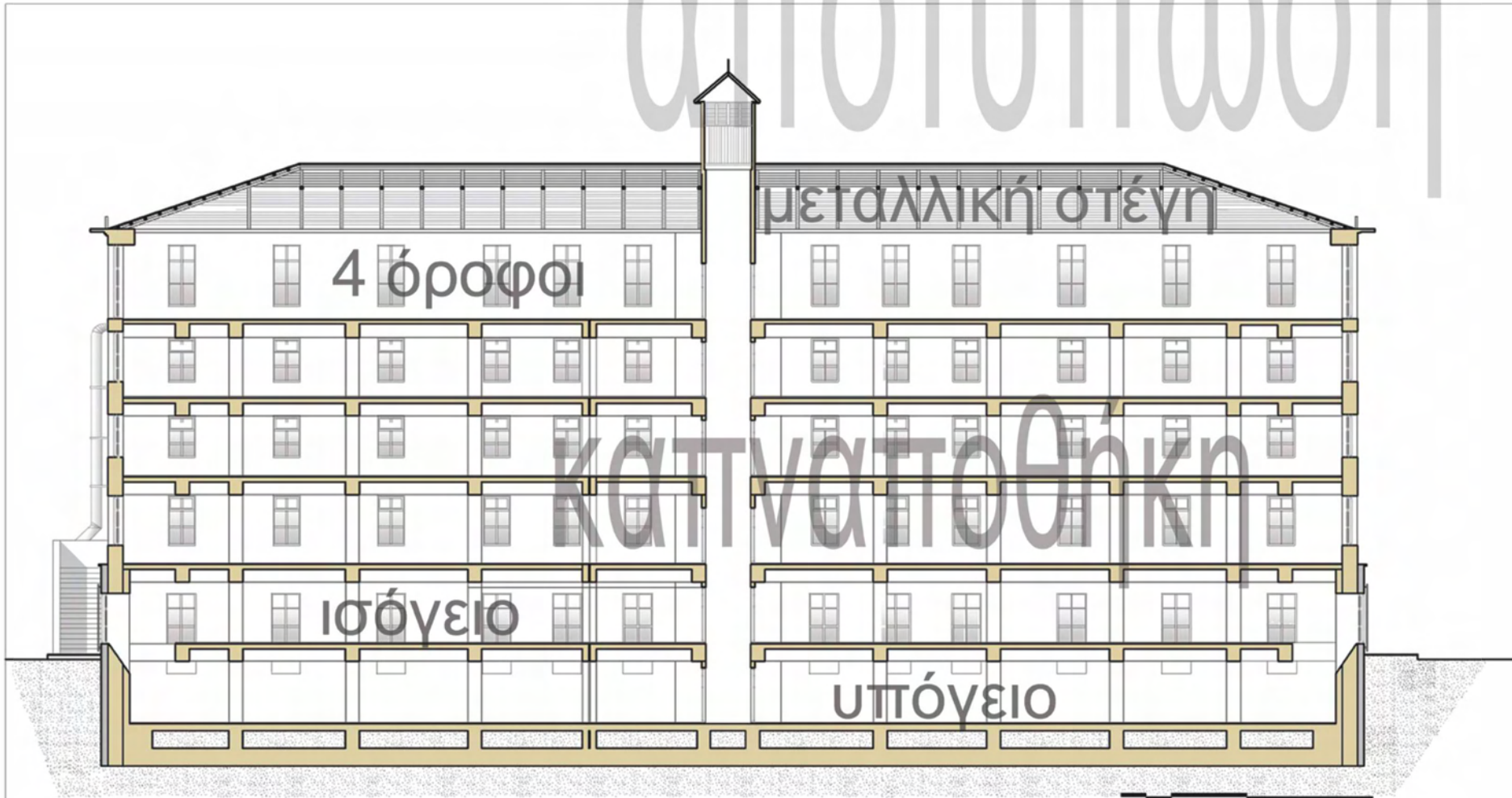
4 όροφοι

0 1 2 5 10

τομή α-α

κίτρινη αποθήκη

αποτύπωση

καταποθήκη

κίτρινη αποθήκη **τομή β-β**

κιτρινη αποθήκη

μνήμες

ανάλυση

σύνθεση

μαρτυρίες από το 1940-44

φωτογραφική τεκμηρίωση

Η εργασία ξεκίνησε με την ανάλυση της περιοχής μελέτης, εφόσον επιλέχθηκε το ιστορικό κτίριο της κίτρινης αποθήκης. Το κτίριο αυτό επιλέχθηκε λόγω του έντονου ενδιαφέροντός μου για τα βιομηχανικά κτίρια. Όπως αναφέρεται και προηγούμενα η καπιναποθήκη αυτή είναι ένα κτίριο, το οποίο έχει παίξει σημαντικό ρόλο ιστορικά στη πόλη του Βόλου. Επίσης πολύ σημαντικό είναι το γεγονός ότι πρόκειται για ένα πολύ μεγάλο κτίριο (ξεπερνά τα 6.000 τ.μ.) με ενιαίους ορόφους αρκετά καθαρούς και χωρίς μεγάλες ζημιές. Βρίσκεται στο κέντρο της πόλης και έχουν γίνει πολλές συζητήσεις από το Δήμο Βόλου, το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας κλπ για την αποκατάσταση και επανάχρησή του. Τα δημοσιεύματα λοιπόν για την Κίτρινη αποθήκη αποτέλεσαν έναυσμα για την ένταξή της στην εργασία αυτή.

Πρωταρχικός στόχος ήταν η μελέτη που θα ξεκινούσε να στηρίζεται στην πραγματικότητα και η πρόταση αποκατάστασης και επανάχρησής να είναι υλοποιήσιμη (στα πλαίσια του δυνατού). Έτσι λοιπόν ξεκίνησε μια σειρά επισκέψεων στο κτίριο για τη συγκέντρωση στοιχείων, φωτογραφίες από το εσωτερικό και το εξωτερικό και την αρχιτεκτονική αποτύπωση. Συλλέχθηκαν ακόμα όσο το δυνατόν περισσότερα στοιχεία από εφημερίδες, από το ΔΗ.Κ.Ι. και το Δήμο Βόλου προκειμένου η μελέτη να είναι ολοκληρωμένη και τεκμηριωμένη.

Η πρόταση του Δήμου, είναι η αποκατάσταση και η προσαρμογή των χώρων ανάλογα με τις νέες χρήσεις. Οι χρήσεις που προτείνονται είναι:

- Άνετοι χώροι αρχειοστασίων, με σύγχρονο εξοπλισμό και κατάλληλες συνθήκες υγρασίας και εξαερισμού.
- Κατάλληλοι και εύκολα προσβάσιμοι χώροι για τοποθέτηση και πρώτη επεξεργασία νέων αρχείων.
- Αποθηκευτικοί χώροι για τοποθέτηση και συντήρηση του υλικού που προορίζεται για το Μουσείο της πόλης, στα παλιά ή άλλα δημοτικά μουσεία, υπεύθυνο για τα οποία είναι το Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας.
- Εργαστήρια συντήρησης.
- Βιβλιοστάσια για το αρχείο εφημερίδων, περιοδικών και άλλων βιβλίων που περιλαμβάνονται σε διάφορα αρχεία και δεν στεγάζονται στη συλλογή του ΔΗ.Κ.Ι.
- Περιφερειακό εργαστήριο ψηφιοποίησης.
- Σύγχρονη βιβλιοθήκη όπου θα στεγαστούν οι περισσότεροι από 40.000 τόμοι της βιβλιοθήκης του Κέντρου, οι τόμοι της δανειστικής βιβλιοθήκης, σύγχρονα αναγνωστήρια με τη δυνατότητα ηλεκτρονικής εξυπηρέτησης των ενδιαφερομένων κλπ.
- Τα γραφεία του Δημοτικού Κέντρου Ιστορίας, που εξαιτίας των πολύμορφων δραστηριοτήτων του Οργανισμού (εκδόσεις, εκδηλώσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα, έρευνα κλπ) απαιτούν άνετο και λειτουργικό χώρο, με δυνατότητα φιλοξενίας πολλών και διαφορετικών ενδιαφερόντων πολιτών.

Επίσης πρέπει να προβλεφθούν ή να διαμορφωθούν χώροι και για άλλες χρήσεις, οι οποίες θα εξασφαλίζουν τη βιωσιμότητα λειτουργίας του συγκροτήματος, με σεβασμό στην ιστορία του όπως:

- Χώρος μνήμης της περιόδου της Κατοχής.
- Ένταξη του ιστορικού τεχνολογικού εξοπλισμού, που διασώζεται στη λειτουργία του συγκροτήματος.
- Ένα πολυδύναμο συνεδριακό κέντρο, με δυνατότητα φιλοξενίας πολύπλευρων δραστηριοτήτων. Τεχνολογικός, ηλεκτρολογικός εξοπλισμός και υποδομές ενός σύγχρονου συνεδριακού κέντρου.
- Εκθεσιακοί χώροι.

- Πωλητήριο, χώροι αναψυχής (πολυδύναμο καφέ).
- Υποδομές για τη στέγαση των μόνιμων ερευνητών και των χρηστών του συνεδριστικού κέντρου. Ο χώρος φιλοξενίας που θα δημιουργηθεί, θα μπορεί να χρησιμοποιείται από συνεργάτες του Δήμου Βόλου, πανεπιστημιακούς ερευνητές του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, του φοιτητές και επισκέπτες του παραρτήματος του Drury University που εδρεύει στο Βόλο και άλλους, αντιμετωπίζοντας με ανταποδοτικό όφελος ένα σημαντικό πρόβλημα φιλοξενίας.
- Ήπιες εμπορικές δραστηριότητες, συνυφασμένες με τη φυσιογνωμία του χώρου.

Βασικό λοιπόν στοιχείο της σύνθεσης είναι το κτιριολογικό πρόγραμμα. Οι χρήσεις που εντάσσονται στην εργασία αυτή, συνδέονται με το κτιριολογικό πρόγραμμα του Δήμου Βόλου. Λόγω των αναγκών της πόλης υιοθετούνται οι χρήσεις, οι οποίες έχουν άμεση σχέση με τη βιωσιμότητα του κτιρίου και σέβονται την ιστορία του:

Η καπναποθήκη της Αμερικάνικης Εταιρείας Καπνού, γνωστή και ως "Κίτρινη Αποθήκη" ή Αμερικάνα. Κτίστηκε το 1926 για να στεγάσει τις δραστηριότητες της American Tobacco. Το 1958 ενοικιάστηκε στη ΣΕΚΕ, ενώ το 1965 αγοράστηκε από τον Εθνικό Οργανισμό Καπνού και λειτούργησε ως αποθήκη.

Κατά τη διάρκεια της Κατοχής χρησιμοποιήθηκε από τους Γερμανούς ως κρατητήριο όσων συλλαμβάνονταν κατά τις εκκαθαριστικές επιχειρήσεις των Γερμανών στην ευρύτερη περιοχή της Μαγνησίας καθώς και ως προσωρινό "γκέτο" των Εβραίων της περιοχής Βόλου.

Το κτίριο τελεί υπό την προστασία της 5ης Εφορίας Νεωτέρων Μνημίων του ΥΠ.ΠΟ καθώς το 1993 με απόφαση του υπουργού Πολιτισμού (Υ.Α. ΔΙΛΑΠ/Γ/2500/62661/18-11-1993) που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 916/Β/21-12-1993 κηρύχθηκε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο "... διότι πρόκειται για δείγμα Βιομηχανικής Αρχιτεκτονικής της εποχής του, στενά συνδεδεμένο με την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής, την πρόσφατη ιστορία του τόπου και υπήρξε σημείο αναφοράς των κατοίκων της περιοχής". Επιπλέον διατηρείται σε καλή κατάσταση το μεγαλύτερο μέρος του ιστορικού τεχνολογικού εξοπλισμού. Όπως προκύπτει από το πιο πάνω σύντομο ιστορικό, πρόκειται για σημαντικό κτίριο της αρχιτεκτονικής παράδοσης αλλά και της συλλογικής μνήμης της πόλης, η παραχώρησή του εποίου στο Δήμο Βόλου από το υπουργείο Γεωργίας, κηροποίησε ένα χρόνιο αίτημα.

Σύμφωνα με τις προτάσεις αξιοποίησης του κτιρίου, που ακολουθούν, το Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας και Τεκμηρίωσης Βόλου (ΔΗ.Κ.Ι.) θα μεταστραφεί εκεί όταν ολοκληρωθούν οι σχετικές κτηριολογικές εργασίες. Η προοπτική αυτή υπαγορεύει σε μεγάλο βαθμό και τον χαρακτήρα των λειτουργικών παρεμβάσεων στο κτίριο. Έτσι, πρέπει να διαμορφωθούν κατάλληλοι χώροι για την κάλυψη των δραστηριοτήτων του Κέντρου Ιστορίας, όπως:

- Άνετοι χώροι αρχειοστασιών, με σύγχρονο εξοπλισμό και κατάλληλες συνθήκες υγρασίας και εξαερισμού.
- Κατάλληλοι και εύκολα προσβάσιμοι χώροι για τοποθέτηση και πρώτη επεξεργασία νέων αρχείων.
- Αποθηκευτικοί χώροι για τοποθέτηση και συντήρηση υλικού που προορίζεται για το Μουσείο της πόλης στα Παλιά ή άλλα δημοτικά μουσεία, υπεύθυνο για τα οποία είναι το Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας.
- Εργαστήρια συντήρησης
- Βιβλιοστάσια για το αρχείο εφημερίδων, περιοδικών και άλλων βιβλίων που περιλαμβάνονται σε διάφορα αρχεία και δεν στεγάζονται στη συλλογή του ΔΗ.Κ.Ι.

- Περιφερειακό εργαστήριο ψηφιοποίησης

- Σύγχρονη βιβλιοθήκη, όπου θα στεγαστούν οι περισσότεροι από 40.000 τόμοι της βιβλιοθήκης του Κέντρου, οι τόμοι της δανειστικής βιβλιοθήκης, σύγχρονα αναγνωστήρια με τη δυνατότητα ηλεκτρονικής εξυπηρέτησης των ενδιαφερομένων, κ.τ.λ.

- Τα γραφεία του Δημοτικού Κέντρου Ιστορίας, που εξαιτίας των πολύμορφων δραστηριοτήτων του Οργανισμού (εκδόσεις, εκδηλώσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα, έρευνα κ.λπ.) απαιτούν άνετο και λειτουργικό χώρο, με δυνατότητα φιλοξενίας πολλών και διαφορετικών ενδιαφερόντων πολιτών.

Επίσης, πρέπει να προβλεφθούν ή να διαμορφωθούν χώροι και για άλλες χρήσεις, οι οποίες θα εξασφαλίζουν τη βιωσιμότητα λειτουργίας του συγκροτήματος, με σεβασμό στην ιστορία του, όπως:

- Χώρος μνήμης της περιόδου της Κατοχής

- Ένταξη του ιστορικού τεχνολογικού εξοπλισμού, που διασώζεται, στη λειτουργία του συγκροτήματος

- Ένα πολυδύναμο συνεδριακό κέντρο με δυνατότητα φιλοξενίας πολύπλευρων δραστηριοτήτων. Τεχνολο-

γικός, πλεκτρολογικός εξοπλισμός και υποδομές ενός σύγχρονου συνεδριακού κέντρου

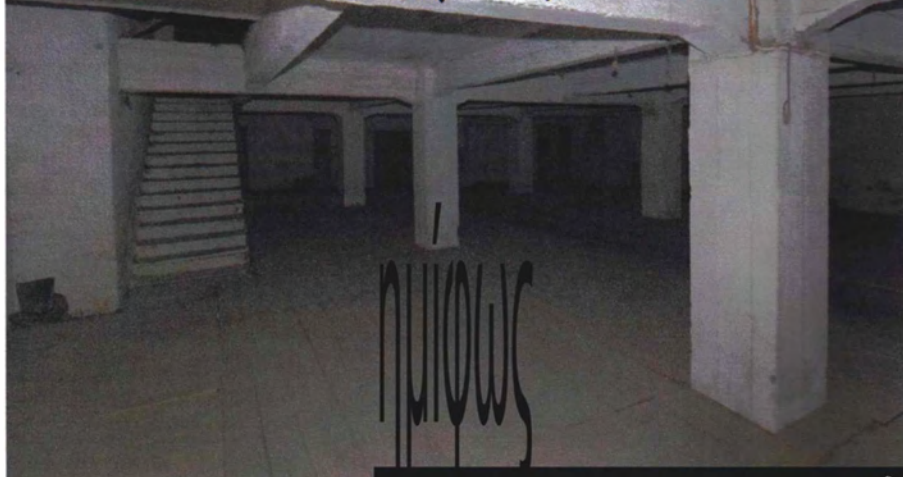
- Εκθεσιακοί χώροι

- Πωλητήριο, χώροι αναψυχής (πολυδύναμο καφέ)

- Υποδομές για τη στέγαση των μόνιμων ερευνητών και των χρηστών του συνεδριακού κέντρου. Ο χώρος φιλοξενίας, που θα δημιουργηθεί, θα μπορεί να χρησιμοποιείται από συνεργάτες του Δήμου Βόλου, πανεπιστημιακούς και ερευνητές του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, τους φοιτητές και επισκέπτες του παραρτήματος του Drury University που εδρεύει στο Βόλο και άλλους, αντιμετωπίζοντας με ανταποδοτικό όφελος ένα σημαντικό πρόβλημα φιλοξενίας.

- Ήπιες εμπορικές δραστηριότητες, συνυφασμένες με τη φυσιογνωμία του χώρου.

Κόχες από μάτια στα σκαλοπάτια
και μυαλά στους τοίχους
τα απομεινάρια στην Κίτρινη

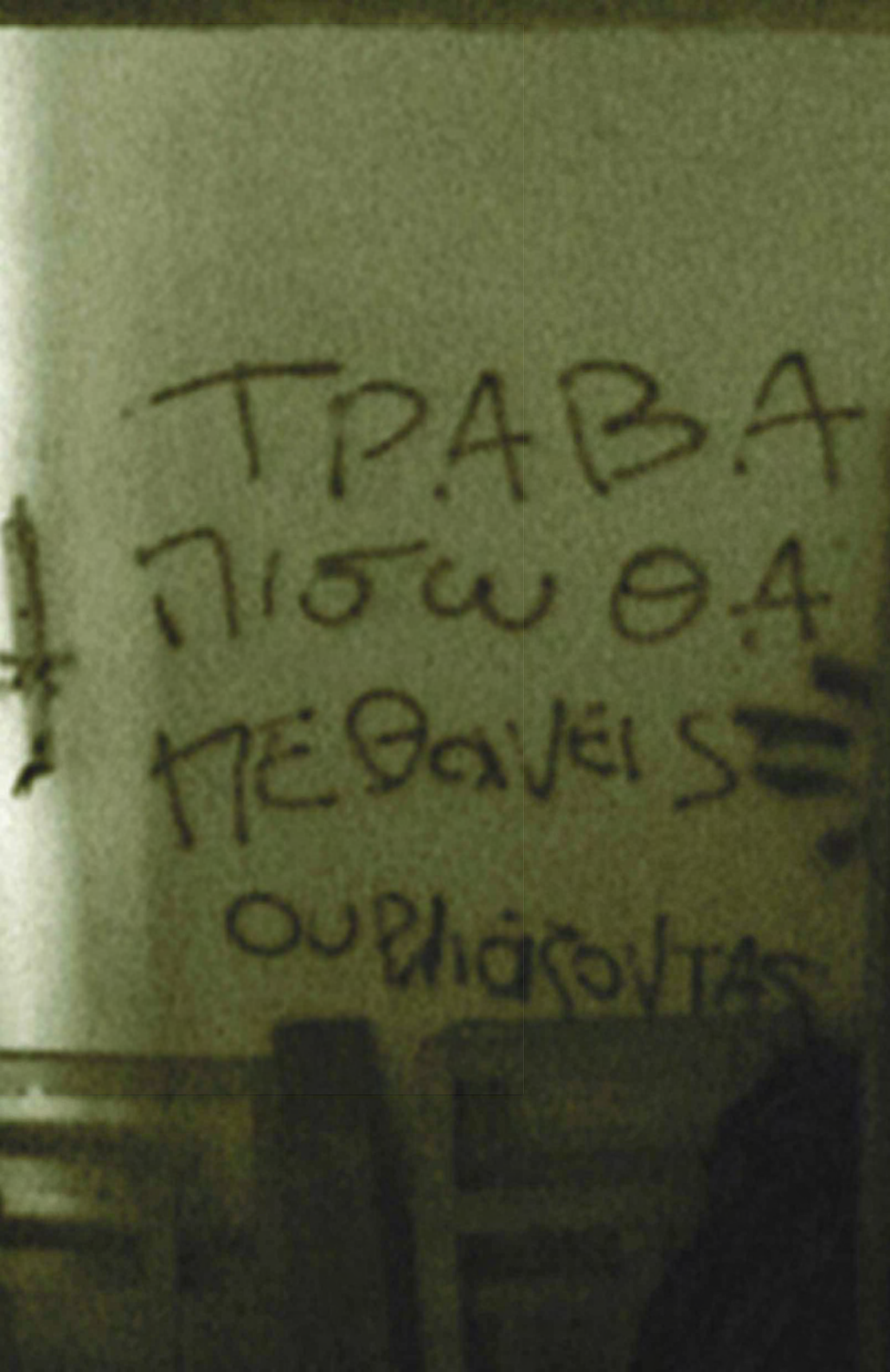

τον φόρτωσαν στο φορτηγό και τον κατέβασαν με τους άλλους στην
Κίτρινη Αποθήκη. Το πρωί βρέθηκε κι αυτός σκοτωμένος στην οδό Αλεξάνδρας.

βασανιστήρια

Ο Κωνσταντίνος Πιπικάκης ήταν μόλις δεκάοκταετής, εντελώς αθώο γυμνα-
σιόπαιδο, όταν στις 27 Απριλίου είχε πάει στον Άνω Βόλο σε κάποια βεία του. Από
το σπίτι της επέστρεψε την ημέρα εκείνη και έπεσε επάνω στο μπλόκο. Συνελήφθη
και οδηγήθηκε στην Κίτρινη Αποθήκη. Την επομένη το πρωί οι σπιτικοί του τον
βρήκαν σκοτωμένο πίσω από τη Μεταμόρφωση.

ΥΠΌΓΕΙΟ

κατνά

αποθήκη

Υπάρχουν

ά όροφος

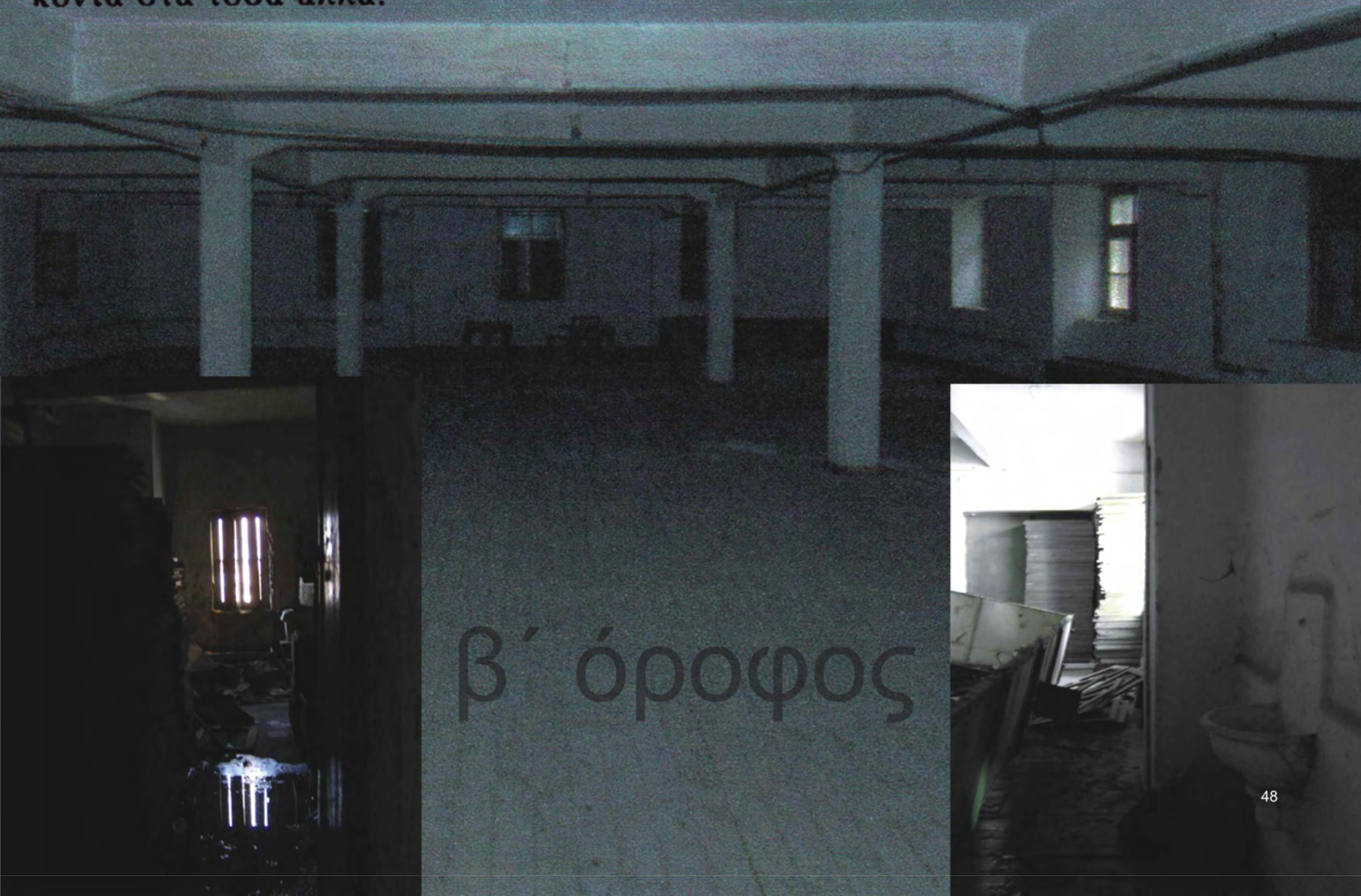
φανατομαζα

πιο πάνω,

να τρυβέχεις

Το φρικτότερο τέλος από τους κρατούμενους της Κίτρινης που εκτελέστηκαν
το είχε ο φούρναρης Φιλίππου από την Αγριά.

Φιλίππου εκτελέστηκε με απαγχονισμό. Ακόμη ένα θύμα της μαύρης Κατοχής,
κοντά στα τόσα άλλα.

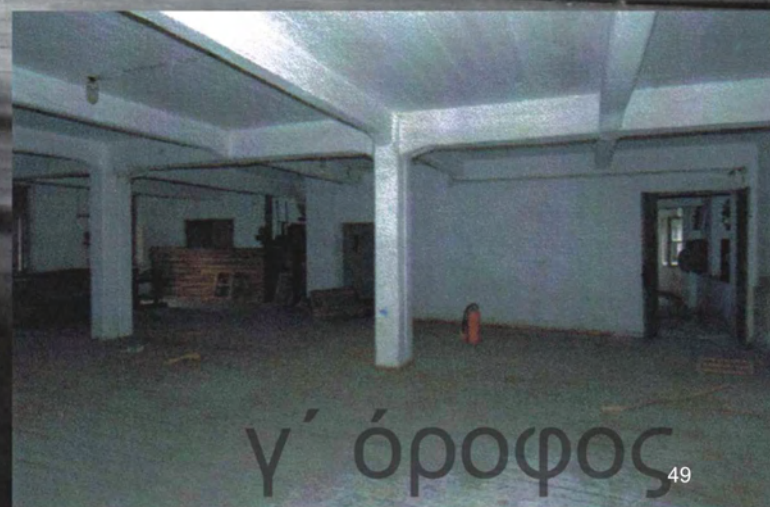
β' όροφος

6 Μαΐου του 1944, ημέρα Σάββατο στο σπίτι της Γαζή 55 (διασταύρωση Μεταμορφώσεως) γύρω στις δυόμιση το μεσημέρι οι Τριεψιλίτες έκαναν επέλαση και έπιασαν τρία αδέρφια. Τον Αργύρη, τον Αποστόλη και την Ελένη Καραγιάννη. Τους έκλεισαν στην Κίτρινη Αποθήκη.

Τα τρία αδέρφια οδηγήθηκαν κατ' ευθείαν στην Κίτρινη Αποθήκη, όπου έτυχαν της γνωστής πια «υποδοχής». Τόπος κρατήσεως το τρίτο πάτωμα και ανάκριση καμιά. Μακάβριο ντεκόρ του θαλάμου τα αίματα στους τοίχους και ατμόσφαιρα φρίκης. Κάθε βράδυ έμπαινε στο θάλαμο η μούμια! Ο μαυροχίτωνας μασκοφόρος, περιστοιχιζόμενος από Γερμανούς και Εσσαδίτες. Περιφερόταν αμίλητος και έδειχνε με το χέρι ποιούς να πάρουν. Και οι κρατούμενοι παρακολουθούσαν βουβοί και παγωμένοι τη θανατερή επιλογή, ανασαίνοντας με πικρή ανακούφιση όταν το μαύρο χέρι δεν στρεφόταν προς το μέρος τους. Ποιός ξέρει αύριο;

Μόλις πήγαμε, κάναμε με άλλους δυο μια αναγνώριση ας πούμε στο εσωτερικό του κτιρίου. Μπαίνοντας στην κύρια είσοδο μας πήρε μια μπόχα από πτωμαΐνη. Ανεβήκαμε ύστερα ένα-ένα τα σκαλιά του κάθε ορόφου και σηκωνόταν η τρίχα μας από τη φρίκη, καθώς προχωρούσαμε. Τα σκαλιά ήταν τσιμεντένια και μπροστά στο καθένα για να μη φθείρεται υπήρχε λάμα σιδερένια σε πάχος ένα τέταρτο του πόντου. Πάνω στα σκαλιά μέσα από τις λάμες υπήρχε ένα υλικό που το πατούσαμε και νομιζαμε ότι ήταν λάσπη. Και όμως ήταν πηγμένα αίματα πατριωτών που βασανίζονταν εκεί μέσα και εκτελούνταν. Τα τοιχώματα ήταν όλα γεμάτα μυαλά και κομμάτια από κόκκαλα και αίμα. Πάνω στους τοίχους αμέτρητα ονόματα γραμμένα. Επίσης διάφορα αποχαιρετιστήρια. «Αντίο Ελλάδα, σήμερα θα με εκτελέσουν». «Πέστε στη μάνα μου να μη με περιμένει». «Είμαστε αθώοι, πάρτε εκδίκηση». Φροντίσαμε να καθαρίσουμε τις σκάλες με τη βοήθεια Ιταλών συναγωνιστών και θεωρήσαμε σκόπιμο, επειδή το υλικό περιείχε αίμα πατριωτών, να το βάλουμε κάπου σε μια γωνιά του κτιρίου στο υπόγειο. Εκεί μας περίμενε άλλη έκπληξη. Βλέπουμε κατακόρυφα τη χοάνη του ασανσέρ από τον πρώτο όροφο ως τον τελευταίο. Το ασανσέρ ήταν βγαλμένο και στο ύψος του κάθε πατώματος υπήρχαν σίδερα σε σχήμα σταυρού, βέργες χοντρές ως τέσσερις πόντους. Πολλούς πατριώτες τους έριχναν εκεί μέσα από τον πάνω όροφο τραυματισμένους ή μισοπεθαμένους, ώστε πέφτοντας από όροφο σε όροφο πάνω στα σίδερα φτάνανε στο υπόγειο σκοτωμένοι. Στο σημείο εκείνο του υπογείου είχε σχηματιστεί ένας μεγάλος σωρός από ξερό ⁵⁰ αίμα σε σχήμα πυραμίδας που είχε αφάνταστη δυσσομία»...

A photograph of an empty, dimly lit warehouse. The room features several industrial scales on stands, some of which are illuminated by light coming through windows. The floor is made of wooden planks, and the walls are white. The overall atmosphere is quiet and somewhat somber.

Μια εικόνα της Κίτρινης Αποθήκης
στο τέλος της Κατοχής

Μοναδική ίσως η περίπτωση του Δημήτρη Βλαχοδήμου ή Πολιτάκου που έζησε 39 χρόνια σε κατάσταση παραφροσύνης. Αιτία η φοβερή κακοποίηση κατά την κράτησή του και ο τρόπος «σωτηρίας» του: Τον έβαζαν να μεταφέρει πτώματα εκτελεσμένων από την Κίτρινη Αποθήκη στην πλατεία Ελευθερίας. Και σε μια στιγμή βρήκε το κουράγιο και το 'σκασε. Έφυγε τρέχοντας και έφθασε με μια ανάσα που λένε από τον Βόλο στη Μακρινίτσα, αλλά έφθασε τρελλός.

Τρελλάθηκε από την κακοποίηση
και έζησε 39 χρόνια σε ψυχιατρείο

Έδωσε μια γροθιά στους Γερμανούς
και γλύτωσε την εκτέλεση
Σκότωσαν τη γυναίκα του

«Ήταν ένας από δω απ' τον Άη-Γιώργη, όπως ακούστηκε. Του βρήκαν οπλο στο σπίτι και για να σώσει τη ζωή του προθυμοποιήθηκε να μαρτυρήσει τους επικίνδυνους τάχα. Τελικά τὸ ἔφαγε κι αυτός το κεφάλι του γιατί αργότερα τον εκτέλεσαν. Αυτός ο προδότης ξεχώρισε πενήντα, και μένα μαζί, και μας συγκέντρωσαν όλους σε άλλο θάλαμο, στο ίδιο πάτωμα.

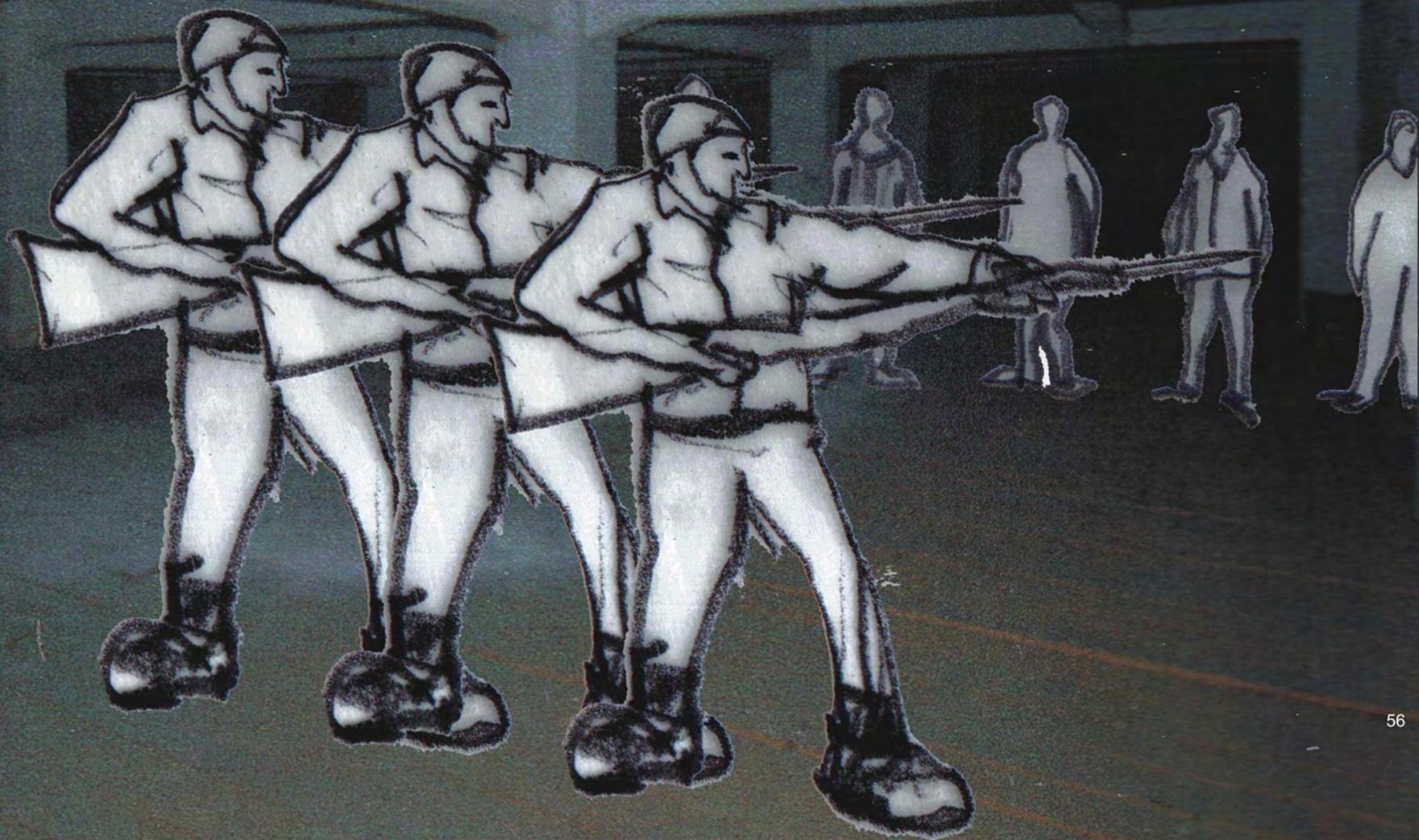
«Μας κράτησαν εκεί, από τις τέσσερες ως τις επτά ὀρθιους, σε στάση προσοχής. Στις 7 η ώρα μας έβαλαν όλους τα πιστομα! Μας ξάπλωσαν όλους μπρούμυτα και άρχισαν να μας κτυπούν λυσσασμένα. Βαρούσαν οι Γερμανοί, βαρούσαν και οι Εισαδότες. Ξύλο μέχρι αίμα. Από έναν διπλανό μου έτρεχαν αίματα κι εγώ έκανα να παραμερίσω και τις έφαγα με το βούρδουλα γιατί μετακινήθηκα.

«Αυτό το μαρτύριο με τον ξυλοδαρμό τα πιστομα κράτησε από τις επτά ως τις δέκα το βράδυ... Ἵστερα μας σήκωσαν ὀρθιους και μας έστησαν γύρω γύρω με τα πρόσωπα στους τοίχους και με τα χέρια πλεγμένα στο μέτωπο. Περνάει ένας Γερμανός και μαζεύει από όλους τα δακτυλίδια και τα ρολόγια. Εγώ πρόλαβα και έκρυψα το ρολόγι μου μέσα στο παπούτσι. Ἵρθε ο Γερμανός, είδε που δεν είχα δακτυλίδια, μου είπε «ώρα», του απάντησα «νιξ» και πήγε στον επόμενο».

Μετά τη λαφυραγώγηση των χρυσαφικών και των ρολογιών, άρχισε η ομαδική εκτέλεση των πενήντα μέσα στον ίδιο θάλαμο, το σκοτεινό και φωτιζόμενο μόνο από το φακό ενός Γερμανού αξιωματικού.

καρτελάκια

παρελθόν

ΑΓΡΕΞ Α.Ε.

ΣΥΝΕΤΑΙΡ
ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΚΑΙ ΒΙΟΜ

ΕΔΡΑ: ΚΑ

μυρωδιά

τελάρια

I-V

542 B

I-V

δος .....

Αριθ. Μερίδος .....

Αριθ. Μ

.....

Ποικιλία ..... μνήμες

Ποικιλία

απομεινάκια

ς .....

Αρ. Δέματος .....

Αρ. Δέ

.....

Μ. Βάρ. χιλ. ..... τσουβάλια

Μ. Βάρ

.....

Ημερομηνία .....

Ημερομ

καπνά

ΧΟΝ ΣΕΚΕ

Η εγκατάσταση αυτή υπέστη εκ μέρους του Ε.Ο.Κ. διαφορετικούς επισημασμούς. "Εχων υπόψη τα στοιχεία των μηχανημάτων που συγκροτούν παρεργασίες εξετίμησα την σημερινή αξία των μηχανολογικών εγκαταστάσεων και κατά την σεμνή αξιολόγηση του έργου διαπιστώθηκε το ακόλουθο:

Αριθμ. Μηχανήματα	Ποσότητα	Τιμή μονάδος	Αξία	Είδη
Τράπεζαι λυσίματος δερμάτων	1			
Ατέρμονες μεταφορείς ιμάντες	2,9,10,11,14,17			
Ατέρμονες ιμάντες διαλογής	8	16.000	112.000	12.000
Ξεφυλλιστικά συγκροτήματα	3,4,5,6	100.000	200.000	100.000
Δονούμενοι διανομείς	7	40.000	280.000	80.000
Κδοκινα	13	10.000	130.000	20.000
Αγώγοι υγρού αέρος	15	8.000	120.000	8.000
Αγώγοι αέρα	16	3.000	48.000	6.000
Ηλεκτρικοί πίνακες	18	5.000	90.000	28.000
Απορροφητήρες κόνεως	19	5.000	95.000	10.000
Πρέσσαι δερμάτων τόγκας	20	100.000	200.000	200.000
Κλίνας υγραντηρίων	21	20.000	420.000	60.000
Απορροφητήρες υγραντηρίου	22			24.000
Αγώγοι υγρού αέρος	23			17.500

Αριθμ. Μηχανήματα	Ποσότητα	Τιμή μονάδος	Αξία	Είδη
Δονούμενοι μεταφορείς	2	35.000	70.000	70.000
Κλίνας υγραντηρίων	24			
Απορροφητήρες υγραντηρίου	25			10.000
Κδοκινα	26	50.000	1.300.000	100.000
Ξεφυλλιστικά συγκροτήματα	-			10.000

Συσκευαι θερμάνσεως & υγρανσεως αέρος
 Ηλεκτρικός πίναξ
 Διευθετήσεις

262.000 262.000

Η Κίτρινη Αποθήκη

Το τεράστιο κτίριο που έχει κηρυχθεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο, παραχωρήθηκε από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης στο Δήμο Βόλου και το

εμπορείας και (ΔΗ.Κ.Ι.),

ο Βόλος αποκτά άλλη μια σημαντική περιουσία, που θα αξιοποιηθεί προς όφελος των πολιτών. Ηπιας εμπορικές δραστηριότητες, συνυφασμένες με τη φυσιογνωμία του χώρου.

Υπουργείο, έχει καταστεί αφ' ενός και αφ' ετέρου επιπλέον κίνδυνο. Έτσι, με την υπ' αριθμ. 286/2001 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Βόλου, η αποποίηση του κτιρίου από τον Δήμο Βόλου προχώρησε στον χαρακτηρισμό του κτιρίου της "Κίτρινης Αποθήκης" ως Διατηρητέου Μνημείου και Πολιτιστικών Λειτουργιών. Επειδή πρόκειται για ένα κτίριο με ιδιαίτερη ιστορική σημασία για την πόλη, οι υπόγειοι χώροι του κτιρίου ήταν χώροι μαρτυριών κατά την ζοφερή

πολεμική περίοδο της Κατοχής. Η κτιριακή δομή, που αποτελείται από τρία κτίρια, έχει καταστεί αφ' ενός και αφ' ετέρου επιπλέον κίνδυνο. Έτσι, με την υπ' αριθμ. 286/2001 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Βόλου, η αποποίηση του κτιρίου από τον Δήμο Βόλου προχώρησε στον χαρακτηρισμό του κτιρίου της "Κίτρινης Αποθήκης" ως Διατηρητέου Μνημείου και Πολιτιστικών Λειτουργιών. Επειδή πρόκειται για ένα κτίριο με ιδιαίτερη ιστορική σημασία για την πόλη, οι υπόγειοι χώροι του κτιρίου ήταν χώροι μαρτυριών κατά την ζοφερή

Εκθεσιακοί χώροι

Βόλου προχώρησε στον χαρακτηρισμό του κτιρίου της "Κίτρινης Αποθήκης" ως Διατηρητέου Μνημείου και Πολιτιστικών Λειτουργιών. Επειδή πρόκειται για ένα κτίριο με ιδιαίτερη ιστορική σημασία για την πόλη, οι υπόγειοι χώροι του κτιρίου ήταν χώροι μαρτυριών κατά την ζοφερή

Ενταξη του ιστορικού κτιρίου στην λειτουργία του συγκροτήματος

Βόλου προχώρησε στον χαρακτηρισμό του κτιρίου της "Κίτρινης Αποθήκης" ως Διατηρητέου Μνημείου και Πολιτιστικών Λειτουργιών. Επειδή πρόκειται για ένα κτίριο με ιδιαίτερη ιστορική σημασία για την πόλη, οι υπόγειοι χώροι του κτιρίου ήταν χώροι μαρτυριών κατά την ζοφερή

Την ολοκλήρωση της διαδικασίας δωρεάν παραχώρησης για 99 χρόνια του κτιρίου της "Κίτρινης Αποθήκης" που βρίσκεται στη συμβολή των οδών Ανθίμου

Γαζή και Βασσάνη, από το Υπουργείο Γεωργίας στο Δήμο Βόλου και τον τρόπο αξιοποίησής του για ένα πράγματι σπουδαίο κτίριο, που "στεγάζει" ταυτόχρονα πολύτιμες ιστορικές μνήμες.

Δωρεάν παραχώρηση "Κίτρινης Αποθήκης"

Η καπναποθήκη της Αμερικάνικης Εταιρείας Κ - Πωλητήριο, χώροι αναψυχής (πολυδύναμο καφέ)

στην οποία δραστηριοποιήθηκε το 1926 για να στεγασει τις δραστηριότητες του Τobacco. Το 1958 ενοικιάστηκε στη ΣΕΚΕΤΟΧΗΣ το 1965 αγοράστηκε από τον Εθνικό Οργανισμό Καπνού και

Ένα πολυδύναμο συνεδριακό κέντρο με δυνατότητα φιλοξενίας πολλών πλευρών δραστηριοτήτων.

Ενταξη του ιστορικού κτιρίου στην λειτουργία του συγκροτήματος

Εξοπλισμού, που διασώζεται, στην πόλη της Μαγνησίας

σωρινό "γκέτο" των Εβραίων της περιοχής Βόλου.

- **Χώρος μνήμης της περιόδου της Κατοχής.** Ένα μεγάλο τμήμα στο ισόγειο και το υπόγειο απομονώνεται προκειμένου να φιλοξενήσει το μουσείο μνήμης. Η αρχική σκέψη είναι να γίνουν γνωστές στο κοινό, οι μαρτυρίες των ανθρώπων οι οποίοι βασανίστηκαν μέσα στην Κίτρινη αποθήκη. Είναι ένας φόρος τιμής στους ανθρώπους θυσιάστηκαν αλλά και σ' αυτούς που κατάφεραν να επιζήσουν. Στο χώρο αυτό θα εκτεθούν πάνω σε μεγάλα πανέλα, ιστορικά κείμενα της περιόδου, οι μαρτυρίες των ανθρώπων αυτών, ψηφιακό και φωτογραφικό υλικό κλπ. Στα κενά της πλάκας του ισογείου αντί για κάγκελα, περιμετρικά θα υπάρχουν plexiglass με τυπωμένες μαρτυρίες καθώς και εικόνες από την εποχή. Το κλιμακοστάσιο στο εσωτερικό του χώρου παραμένει στη θέση που βρισκόταν ενώ αντικαθίσταται από ένα μεταλλικό.
Εξωτερικά, στη γωνία των οδών Βασσάνη - Γαζή, προστείνεται ανάγλυφο τμήμα (στο τμήμα του μανδύα το οποίο βρίσκεται στη θέση του χώρου του μουσείου μνήμης) με παραστάσεις από το μαρτύριο καθώς και τα ονόματα των ανθρώπων οι οποίοι μαρτύρησαν στο κτίριο.
- **Χώροι αναψυχής.** Στο ισόγειο – υπόγειο επίσης θα υπάρχει **καφέ**, το οποίο θα έχει είσοδο από την πλατεία της κίτρινης αποθήκης. Θα συνεχίσουν να υπάρχουν τα κενά στην πλάκα του ισογείου (ενώ θα δημιουργηθούν και νέα στο κέντρο του χώρου), για τον φυσικό φωτισμό και αερισμό του υπογείου. Οι βοηθητικοί χώροι όπως, χώροι υγιεινής, κουζίνα, αποθηκευτικοί χώροι κλπ θα βρίσκονται στο υπόγειο. Η πρόσβαση στο υπόγειο γίνεται από ένα νέο μεταλλικό κλιμακοστάσιο στο χώρο του περιμετρικού κενού. Η τροφοδοσία του καφέ θα γίνεται υπόγεια από πόρτα η οποία ανοίγεται και έχει πρόσβαση από τον α' υπόγειο χώρο στάθμευσης των αυτοκινήτων. Σκοπός του καφέ είναι να εξυπηρετήσει τις ανάγκες των ενοίκων του συγκροτήματος της κ.α. καθώς και των περιοίκων. Εκτός αυτού το συγκρότημα αναμένεται με την αποκατάστασή του και τις νέες χρήσεις του να αποτελέσει πόλο έλξης από ολόκληρη την πόλη. Στο ίδιο επίπεδο (ισόγειο – υπόγειο) θα λειτουργεί **εστιατόριο**. Ο χώρος αυτός, θα λειτουργεί στο ισόγειο εσωτερικά καθώς και στον υπερυψωμένο προαύλιο χώρο του κτιρίου (κατά τους θερινούς μήνες). Οι βοηθητικοί χώροι όπως και στο καφέ, βρίσκονται στο υπόγειο (χώροι υγιεινής, παρασκευαστήριο, ψυγεία, αποθηκευτικοί χώροι κ.ά). επίσης η είσοδος τροφοδοσίας βρίσκεται στο υπόγειο και έχει πρόσβαση από το α' υπόγειο (χώρος στάθμευσης των αυτοκινήτων) μέσω του ασανσέρ των αυτοκινήτων. Εσωτερικά η πρόσβαση στο υπόγειο του εστιατορίου, γίνεται από νέο μεταλλικό κλιμακοστάσιο στο κέντρο του χώρου.
- **Ήπιες εμπορικές δραστηριότητες**, συνυφασμένες με τη φυσιογνωμία του χώρου. Οι δραστηριότητες αυτές είναι: ένα βιβλιοπωλείο και ένα γυμναστήριο.
Το βιβλιοπωλείο, συνδέεται άμεσα με τους κατοίκους του συγκροτήματος (η κατοίκηση αναλύεται παρακάτω). Και ο χώρος αυτός είναι διώροφος, με αποθήκες και χώρους υγιεινής στο υπόγειο. Το κλιμακοστάσιο είναι νέο καθώς και το ξεχωριστό ασανσέρ το οποίο δημιουργείται κυρίως για τη μεταφορά των εμπορευμάτων αλλά και των πελατών. Πρόκειται για μεταλλικές κατασκευές IPE 250, σε χρώμα ανοιχτό πράσινο.
Το γυμναστήριο, επίσης εξυπηρετεί τους κατοίκους του συγκροτήματος καθώς και τους περιοίκους.
- Υποδομές για τη **στέγαση** των μόνιμων ερευνητών και των χρηστών του συνεδριστικού κέντρου. Ο **χώρος φιλοξενίας** που θα δημιουργηθεί, θα μπορεί να χρησιμοποιείται από συνεργάτες του Δήμου Βόλου, πανεπιστημιακούς ερευνητές του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, του φοιτητές και επισκέπτες του παραρτήματος του Drury University που εδρεύει στο Βόλο και άλλους, αντιμετωπίζοντας με ανταποδοτικό όφελος ένα σημαντικό πρόβλημα φιλοξενίας.
Οι όροφοι α, β, γ, του κτιρίου της κίτρινης αποθήκης μετατρέπονται σε χώρους κατοίκησης. Γίνεται κατάτμηση σε 12 διαμερίσματα ανά όροφο (έξι ανά πτέρυγα), τα οποία διατάσσονται περιμετρικά στο κτίριο. στο κέντρο του ορόφου το δάπεδο παραχωρεί τη θέση του στο κενό. Αυτό επαναλαμβάνεται σε όλους τους ορόφους από το ισόγειο (όχι υποχρεωτικά στο κέντρο του χώρου), τον α' όροφο έως και τον δ', ενώ σε συνδιασμό με τα ανοίγματα τα οποία δημιουργούνται στη στέγη, ο φυσικός φωτισμός μπορεί να φτάσει ως και το υπόγειο.

- ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ
- ΧΩΡΟΣ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ
- ΚΕΝΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ
- ΑΙΘΟΥΣΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ
- ΧΩΡΟΣ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ
- ΧΩΡΟΙ ΚΑΤΟΙΚΗΣΗΣ

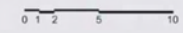
μεταλλική κατασκευή

ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

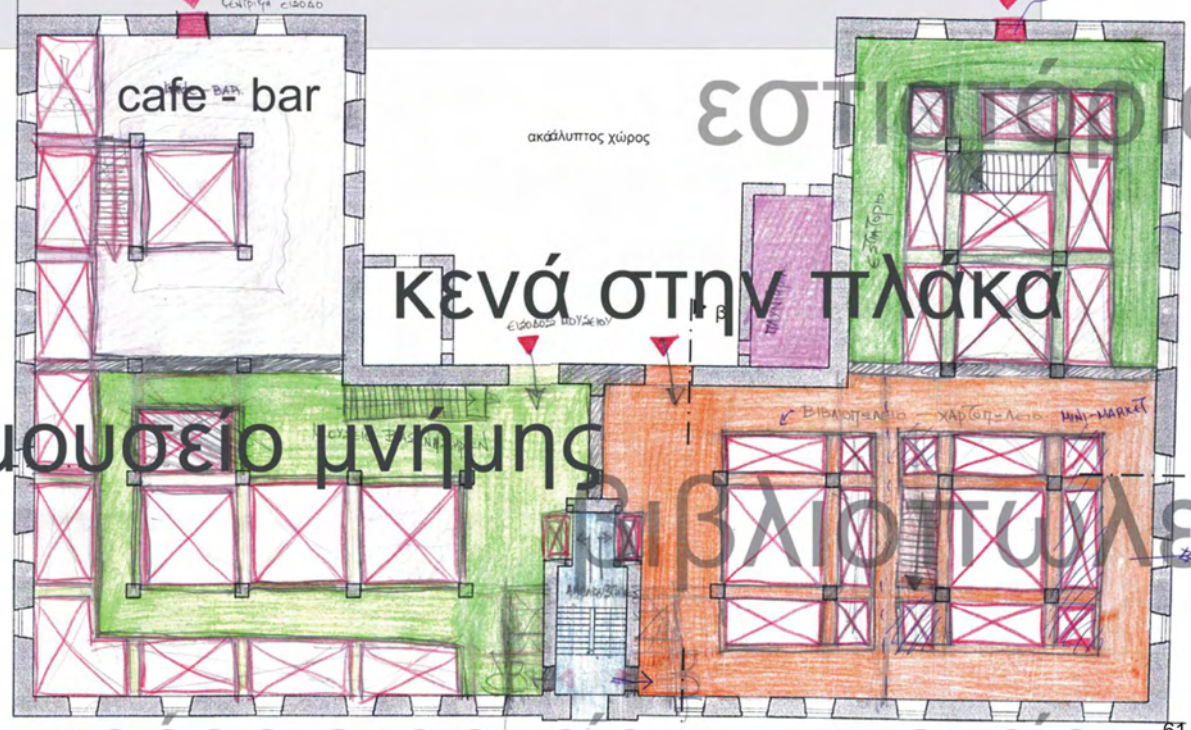

ενιαία εσωτερική όψη

κενό - πλήρες

- cafe - bar
- μουσείο μνήμης
- πλυντήρια
- εστιατόριο
- βιβλιοπωλείο
- κλιμακοστάσιο-ασανσέρ

εστιατόριο

κενά στην πλάκα

μουσείο μνήμης

χρήσεις ισόγειου - υπογείου

εστιατόριο
βιβλιοπωλείο - καφέ-μπαρ
χωρος εμπορικής - εμπορικό
- ΑΠΕΛΕΞΕΡ

ανοίγματα στο δάπεδο για την ενοποίηση των ορόφων του κτιρίου

νέα ανοίγματα στη στέγη

ΚΙΤΡΙΝΗ ΑΠΟΘΗΚΗ

κατανομή του φωτός σε ολόκληρο το κτίριο καθ' ύψος

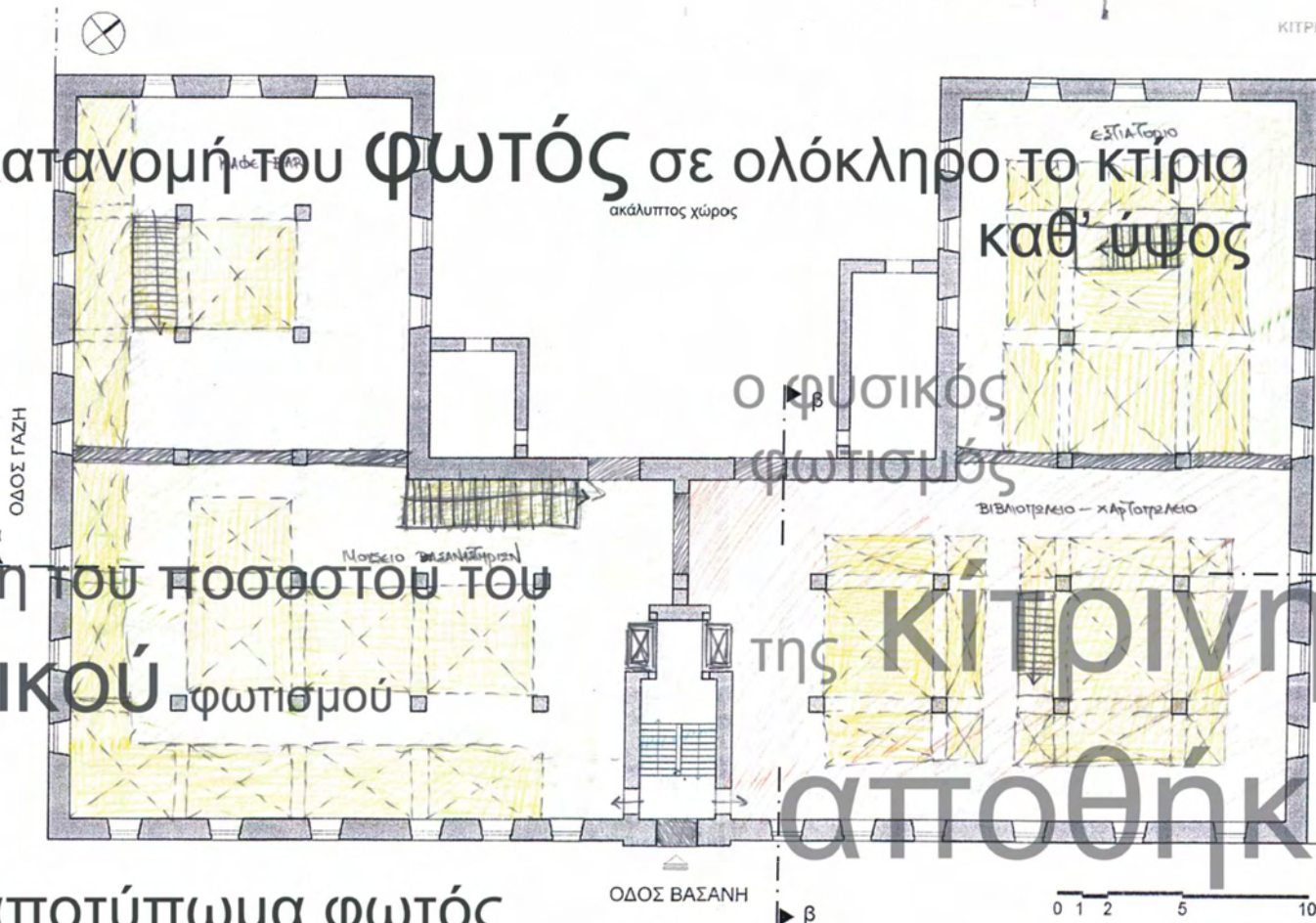
ακάλυπτος χώρος

αύξηση του ποσοστού του φυσικού φωτισμού

ο φυσικός φωτισμός

της κίτρινης αποθήκης

αποτύπωμα φωτός στο δάπεδο του υπογείου

ΚΑΤΟΨΗ ΓΕΦΕΙΟΥ

- Ένταξη του ιστορικού τεχνολογικού εξοπλισμού, που διασώζεται στη λειτουργία του συγκροτήματος. Τα μηχανήματα που βρίσκονται στον δ' όροφο, καθαρίζονται και επανατοποθετούνται στις δυο αίθουσες, οι οποίες μετατρέπονται σε αίθουσες πολλαπλών χρήσεων και εκδηλώσεων.
- Ένα **πολυδύναμο συνεδριακό κέντρο**, με δυνατότητα φιλοξενίας πολύπλευρων δραστηριοτήτων. Τεχνολογικός, ηλεκτρολογικός εξοπλισμός και υποδομές ενός σύγχρονου συνεδριακού κέντρου. Το συνεδριακό κέντρο στεγάζεται στα δυο νέα κτίρια που κατασκευάζονται δίπλα και απέναντι από την κίτρινη αποθήκη αντίστοιχα. Τα κτίρια του συνεδριακού κέντρου συνδέονται υπέργεια με την κίτρινη αποθήκη στο δ' όροφο με εναέριους διαδρόμους κυκλοφορίας (γέφυρες). Οι διάδρομοι αυτοί καταλήγουν στις αίθουσες πολλαπλών χρήσεων με τον ιστορικό εξοπλισμό που αναφέρονται παραπάνω.
- **Εκθεσιακοί χώροι**. Εντάσσεται στο πλαίσιο του χώρου πολλαπλών χρήσεων στο δ' όροφο. Επίσης εκθέσεις μπορούν να γίνουν στους υπαίθριους χώρους των νέων κτιρίων του συνεδριακού κέντρου.

ΝΕΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ

Διαμερίσματα Φοιτητών και Καθηγητών

Χώροι Φιλοξενίας

βιομηχανικό κτίριο

Μουσείο Μνήμης
Χρήσεις Εμπορίου

Υπόγειοι Χώροι Στάθμευσης

Χώροι Σεμιναρίων

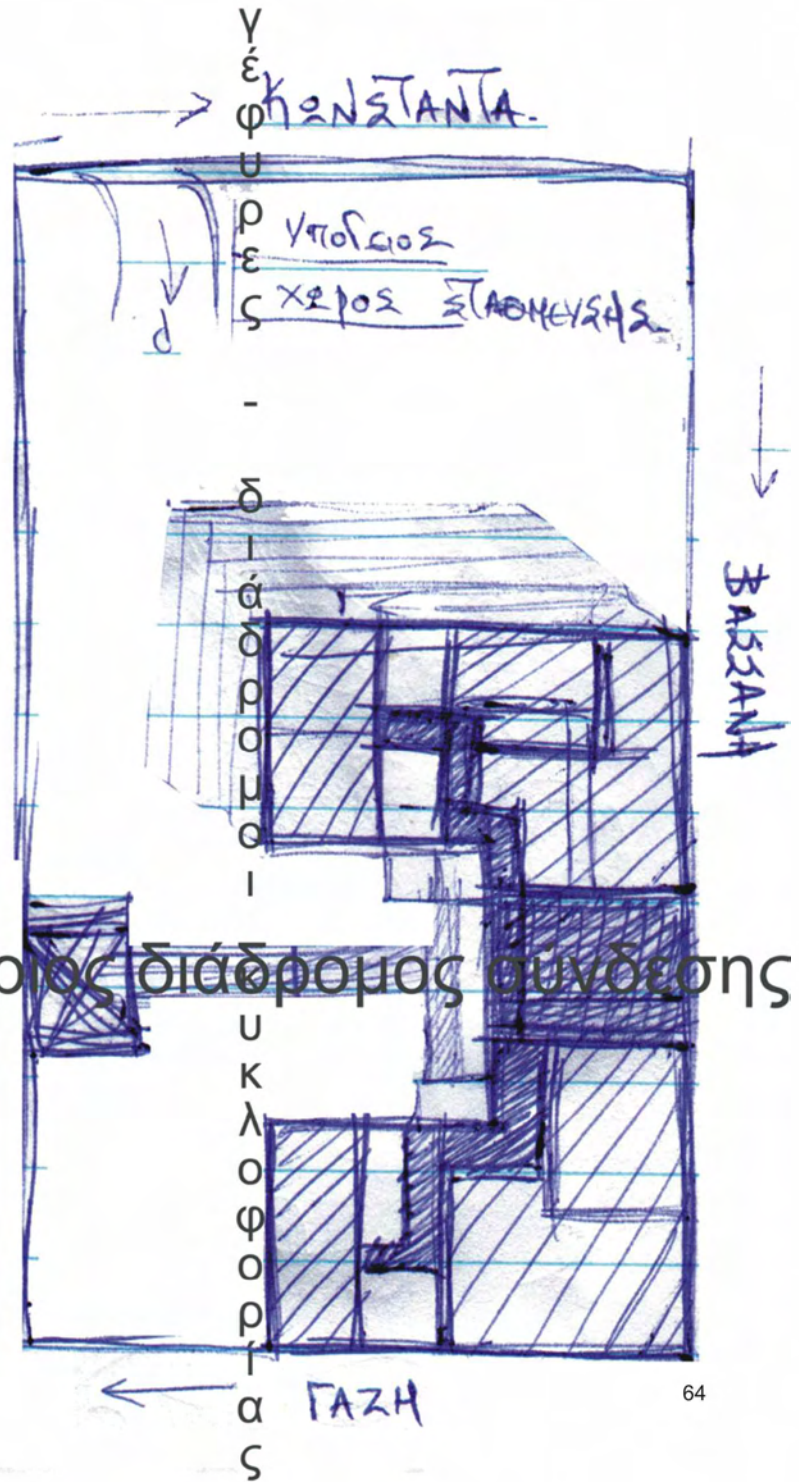
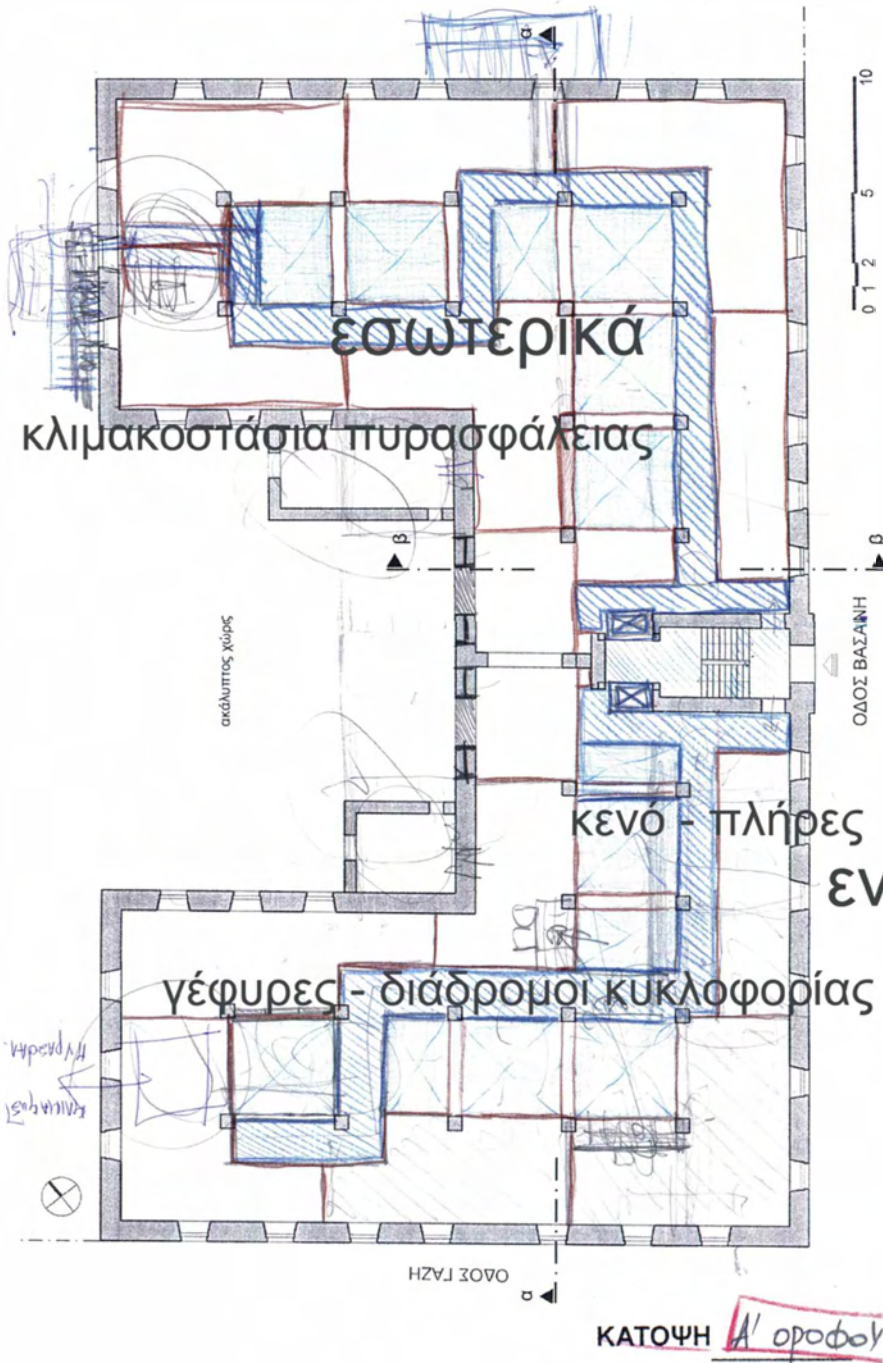
Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων
Εκθεσιακοί Χώροι
Αίθουσα Προβολής Ταινιών
Αμφιθέατρο

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

“κίτρινη” αποθήκη

- αποτύπωμα φωτός από το κενό στον επάνω όροφο
- κενό στην πλάκα
- ασανσέρ

πλατεία κίτρινης αποθήκης

Έγινε καταγραφή των χρήσεων στα κτίρια της περιοχής γύρω από το κτίριο της μελέτης καθώς και των ορόφων του κάθε κτιρίου. Τα στοιχεία αυτά αποτυπώθηκαν σε δυο αντίστοιχους χάρτες. Ο χάρτης με τους ορόφους οδήγησε στη διαπίστωση ότι εφόσον στο οικοδομικό τετράγωνο που βρίσκεται η κίτρινη αποθήκη τα περισσότερα κτίρια είναι ισόγειες ή μονώροφες κατοικίες, είναι θεμιτό τα κτίρια αυτά να απαλλοτριωθούν. Διατηρούνται μόνο οι δυο πολυκατοικίες του ο.τ. και το κτίριο που βρίσκεται ανάμεσά τους. Τα κτίρια που βρίσκονται στη συμβολή των οδών Κωνσταντά και Κρίτσκη και έχουν πάνω από τρεις ορόφους. Αυτό θα γίνει προκειμένου στο χώρο αυτό να γίνει η πλατεία της κίτρινης αποθήκης. Η πλατεία αυτή αποτελεί βασική ανάγκη πρώτον, για να αναδειχθεί το ιστορικό κτίριο της κίτρινης αποθήκης μετά την αποκατάστασή του. Δεύτερον γιατί με αυτόν τον τρόπο καθίσταται δυνατή η δημιουργία διώροφου υπόγειου χώρου στάθμευσης αυτοκινήτων κάτω από ολόκληρη την πλατεία για την εξυπηρέτηση του συγκροτήματος.

μέλλον

νέες χρήσεις

πολλές οπτικές γωνίες

βιομηχανικό κτίριο

σεμνότητα

Υπόγειοι Χώροι Στάθμευσης

ΔΙΝΑΤΣΙΝΣΚ ΣΟΔΟ
ΟΔΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑ
χάνει την πυκνότητά της

Διατηρητέο

αναπλάθει το περίγραμμα

επτανόχρηστο
παρελθόν

πλατεία κίτρινης αποθήκης

καθαρές γραμμές

ΟΔΟΣ ΚΡΙΤΣΚΗ

ΟΔΟΣ ΒΑΣΑΝΗ

απέριττη πολυτέλεια

το ωραίο οφείλει να είναι προστό.

αναδόμηση

αποκατάσταση

Μουσείο Μνήμης

Αισθητική χωρίς όρια

ΜΕ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

“Κίτρινη” αποθήκη

Το συμπέρασμα που βγαίνει από την καταγραφή των χρήσεων στην περιοχή της κίτρινης αποθήκης και της αποτύπωσής τους σε χάρτη είναι ότι πρόκειται για μια περιοχή κατοικιών. Η απόδοση νέων εμπορικών χρήσεων στην περιοχή, είναι μια κίνηση η οποία θα δώσει ζωή στην κίτρινη αποθήκη αλλά και θα εξυπηρετήσει και τους περιοίκους.

Στην **πλατεία της Κίτρινης αποθήκης** γίνονται αναμορφώσεις με **πλακόστρωτο**. Οι πλάκες που χρησιμοποιούνται είναι οι χαρακτηριστικές του Πηλίου. Οι διάδρομοι συνδέουν τις εισόδους των κτιρίων μεταξύ τους. Επίσης δημιουργείται πεζοδρόμιο με τις ίδιες πλάκες και την ίδια χάραξη, το οποίο περιγράφει τόσο το ιστορικό κτίριο, όσο και τα δυο νέα κτίρια του συνεδριακού κέντρου.

Το τμήμα που βρίσκεται στο κέντρο του Π υπερυψώνεται ολόκληρο. Η πρόσβαση σε αυτό γίνεται με τρία σκαλοπάτια.

Ένα στοιχείο το οποίο εισάγεται στην πλατεία είναι αυτό του **νερού**. Δημιουργείται μια λωρίδα με νερό η οποία διασταυρώνεται και με τους διαδρόμους κίνησης σε κάποια σημεία.

Στην υπόλοιπη πλατεία υπάρχει **φύτευση** με γκαζόν, χαμηλούς θάμνους και διακοσμητικά, ανθοφόρα φυτά εξωτερικού χώρου. Σε μερικά σημεία της πλατείας καθώς και στα πεζοδρόμια υπάρχουν και ψηλότερα δέντρα.

Στο κέντρο της πλατείας τοποθετούνται τέσσερα **γλυπτά**, τα οποία κατασκευάζονται μετά από ανάθεση σε τέσσερις καλλιτέχνες της πόλης του Βόλου. Το θέμα των γλυπτών, όπως είναι αναμενόμενο είναι τα βασανιστήρια κατά την περίοδο της κατοχής.

Φυσικά γίνεται μελέτη για το **νυχτερινό φωτισμό** τόσο της πλατείας, όσο και του συγκροτήματος των τριών κτιρίων.

Επί της οδού Κρίτσκη βρίσκονται και τα δυο **ασανσέρ αυτοκινήτων** τα οποία οδηγούν τους δυο υπόγειους χώρους στάθμευσης.

Οι όψεις της κίτρινης αποθήκης θα παραμείνουν όπως είναι. Ο σοβάς θα είναι τριφτός με το χρώμα της ώχρας μέσα στο μίγμα. Τα διακοσμητικά πλαίσια των ανοιγμάτων θα είναι από εμφανές μπετόν άβαφτο. Ο περιμετρικός μανδύας ενισχύεται. Τα τμήματα της ενίσχυσης είναι χτυπητά με παραστάσεις από τα βασανιστήρια της περιόδου της κατοχής.

Οι πύργοι οι οποίοι βρίσκονται στις εσωτερικές γωνίες του Π, μιας και αποδεικνύεται ότι είναι μεταγενέστεροι του αρχικού κτιρίου, **κατεδαφίζονται**. Στη θέση τους, κατασκευάζονται δυο **νέοι μεταλλικοί πύργοι** οι οποίοι φιλοξενούν τα εξωτερικά **κλιμακοστάσια πυρασφάλειας**.

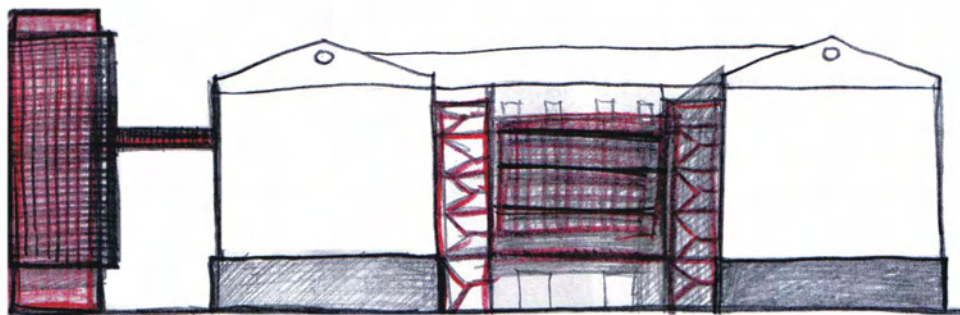
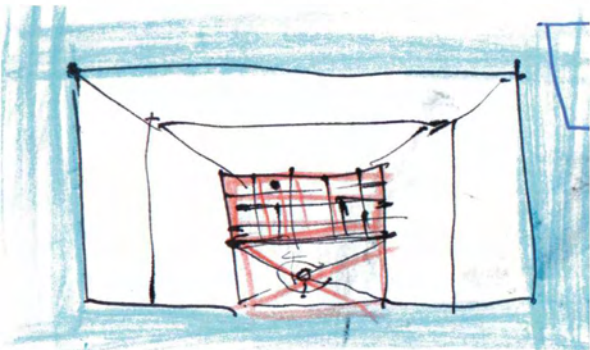
Η ιδέα της μεταλλικής κατασκευής η οποία καλύπτει το δυτικό τοίχο του Π στηρίζεται στις **σκαλωσιές**. Η αποκατάσταση ενός κτιρίου συνεπάγεται εργασίες, άρα κάλυψη περιμετρικά με σκαλωσιές.

Η σκαλωσιά είναι μια μεταλλική κατασκευή με κολώνες και δοκάρια. Τα επίπεδα στα οποία πατούν οι εργάτες προκειμένου να εργαστούν πάνω στη σκαλωσιά αποτελούνται από **ξύλινες τάβλες**. Οι σκαλωσιές καλύπτονται με διάτριτο ύφασμα για την προστασία των περιβάλλοντων χώρων από τα μπάζα του αποκαθιστούμενου κτιρίου.

Όλα αυτά τα στοιχεία της σκαλωσιάς, υιοθετούνται στη μεταλλική κατασκευή που κατασκευάζεται.

Η πρόσβαση στους νέους μεταλλικούς πύργους από ΙΡΕ από το εσωτερικό του κτιρίου ανά όροφο γίνεται από παράθυρα που μετατρέπονται σε πόρτες. Οι δύο πύργοι εξωτερικά συνδέονται με μεταλλικά μπαλκόνια στο ίδιο ύψος με τα κλιμακοστάσια και δημιουργούν μια κατακόρυφη κατασκευή η οποία καλύπτει ολόκληρη την όψη. Τα μπαλκόνια αποτελούνται από ΙΡΕ 250, μεταλλική σχάρα βιομηχανικού τύπου και ξύλινες τάβλες για επικάλυψη. Περιμετρικά οι πύργοι των κλιμακοστασίων και τα κάγκελα των μπαλκονιών είναι καλυμμένοι με **μεταλλική σίτα** η οποία αντιστοιχεί στο ύφασμα κάλυψης της σκαλωσιάς.

Η ιδέα αυτή της κάλυψης με τη σκαλωσιά και των βασικών στοιχείων αυτών (μεταλλικά δοκάρια – κολώνες, ξύλινο πάτωμα, μεταλλικό πλέγμα σαν στοιχείο πλήρωσης), οδήγησε στη σύνθεση των όψεων των δύο νέων κτιρίων του συγκροτήματος.

αποκατάσταση

ξύλινες τάβλες

δίχτυ

σκαλωσιά

κιττακόνι

διαφάνεια

ανακαίνιση

σκαλωσιδιά

μεταλλική κατασκευή

δεύτερο επίπεδο όψης

όψη μπροστά από την όψη

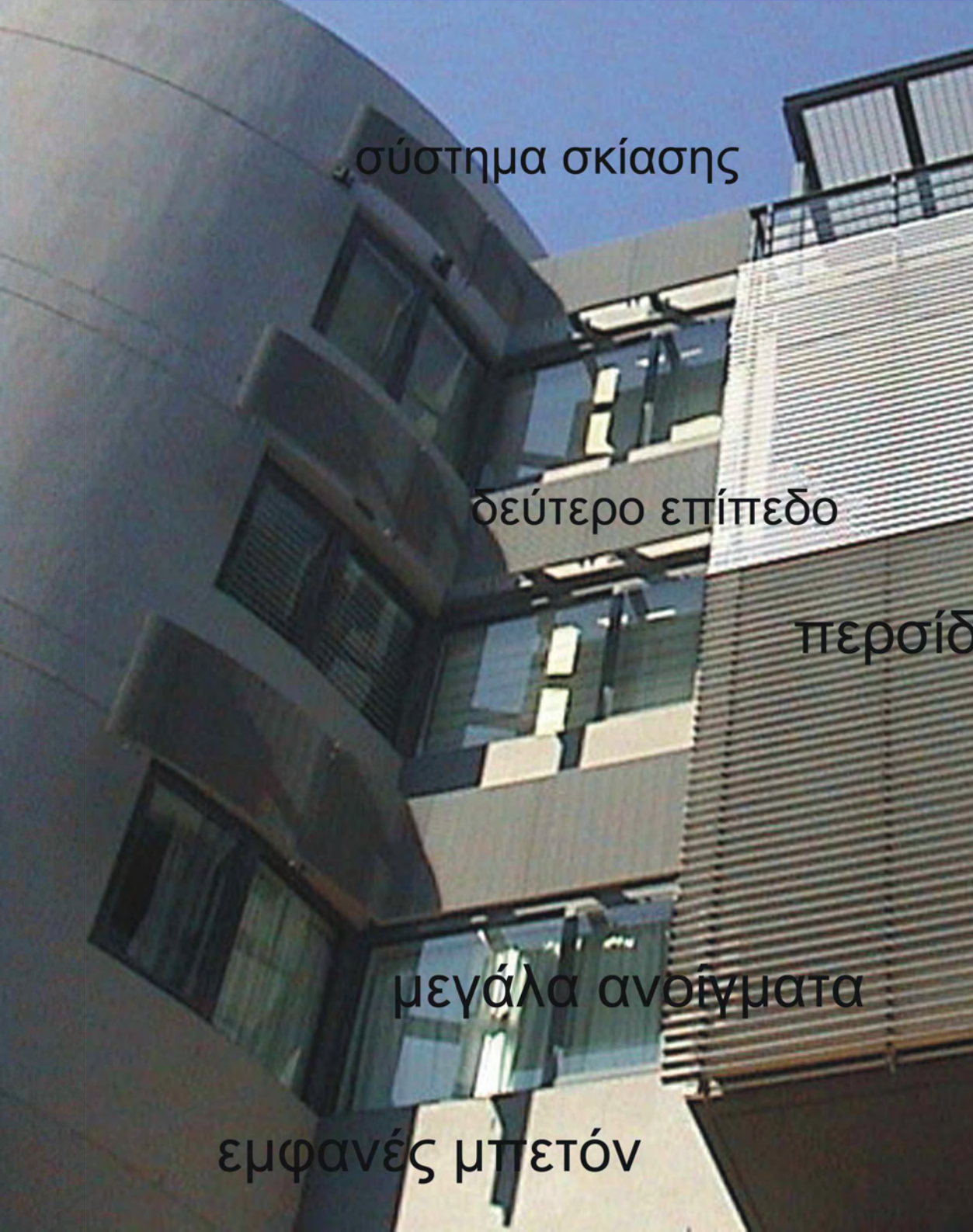
ανακαίνιση και αποκατάσταση

κάλυμα

πλέγμα

κάναβος

σύστημα σκίασης

δεύτερο επίπεδο

περσίδες

μεγάλα ανοίγματα

εμφανές μπετόν

διάτрито

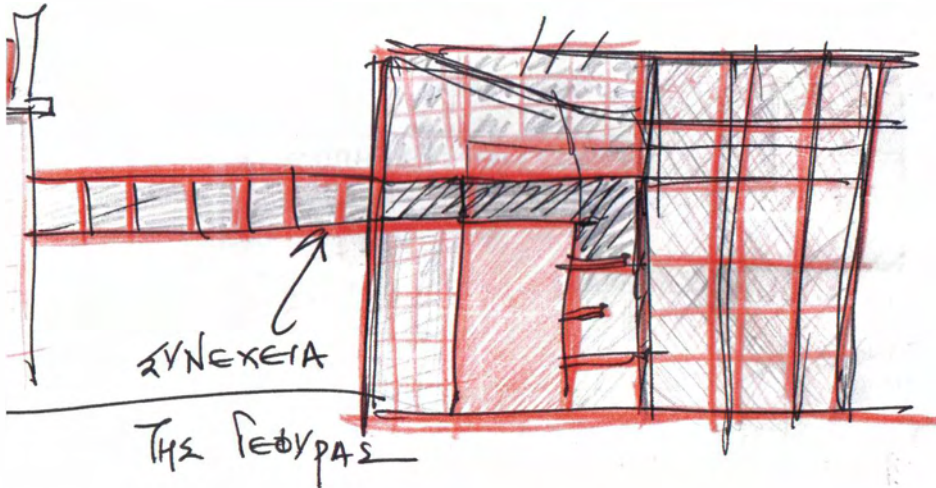
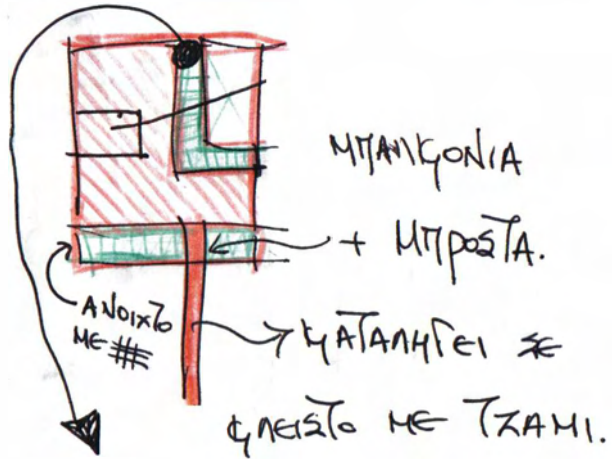
μεταλλικό πλέγμα

κάναβος

πλέγμα

Οι όψεις των κτιρίων αυτών υιοθετούνται προκειμένου να κατασκευαστούν δυο κτίρια τα οποία θα σταθούν δίπλα στην κίτρινη αποθήκη χωρίς να την προσβάλουν και χωρίς να κλέβουν τη λάμψη της. Ταυτόχρονα να μπορούν να συνδεθούν οπτικά με το υπάρχον κτίριο, λόγω της νέας κατασκευής στη δυτική πλευρά του. Πρόκειται για δυο νέα κτίρια από εμφανές μπρετόν, τα οποία είναι καλυμμένα με τη μεταλλική κατασκευή – σκαλωσιά. Τα κτίρια αυτά συνδέονται υπέργεια στο ύψος του δ' ορόφου με την κίτρινη αποθήκη μέσω δυο γεφυρών στο ίδιο στυλ.

24 ΣΥΛΛΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΜΕΤΑΜΙΣΗ.

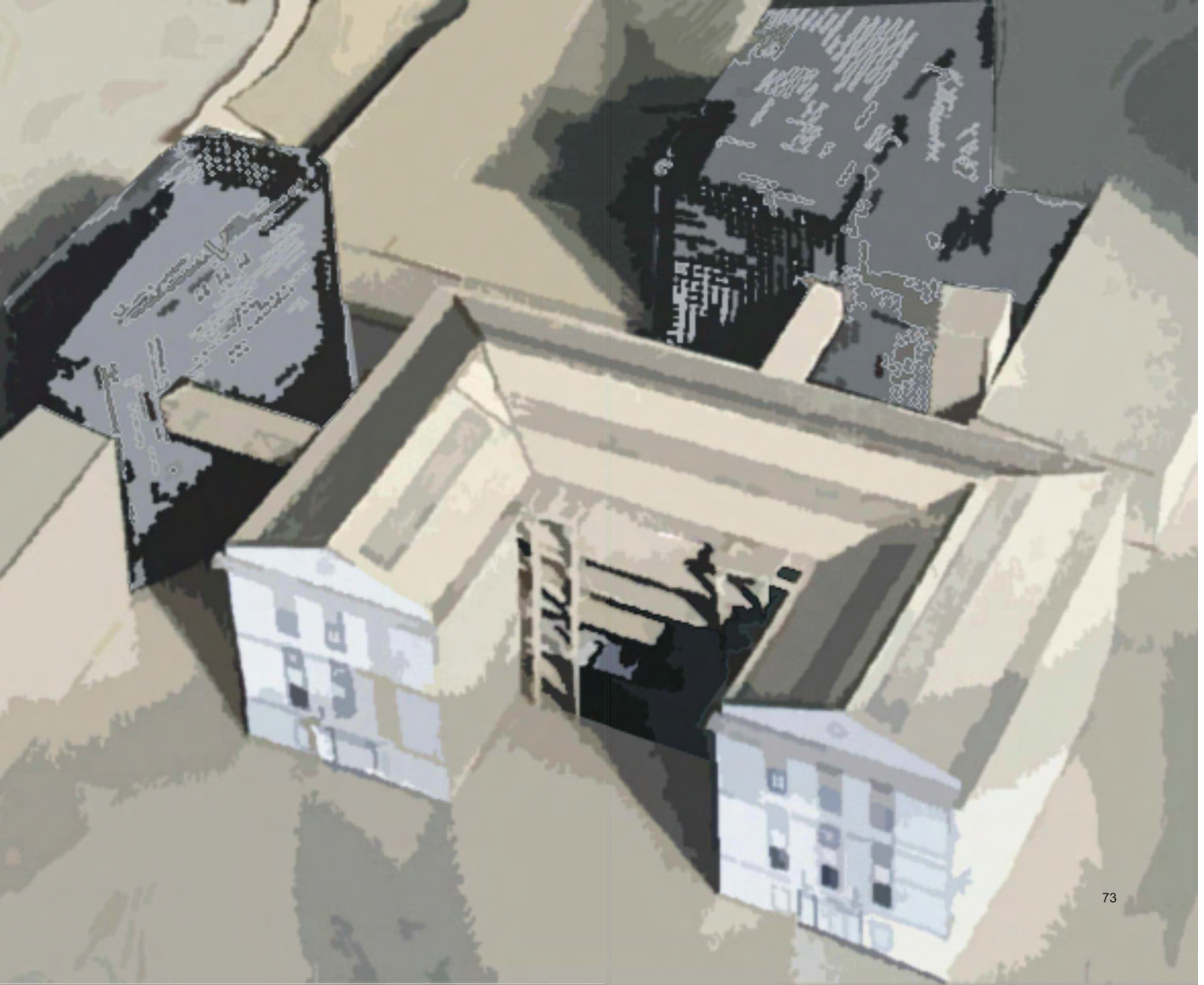
Η διαμόρφωση των κατόψεων των δυο νέων κτιρίων:

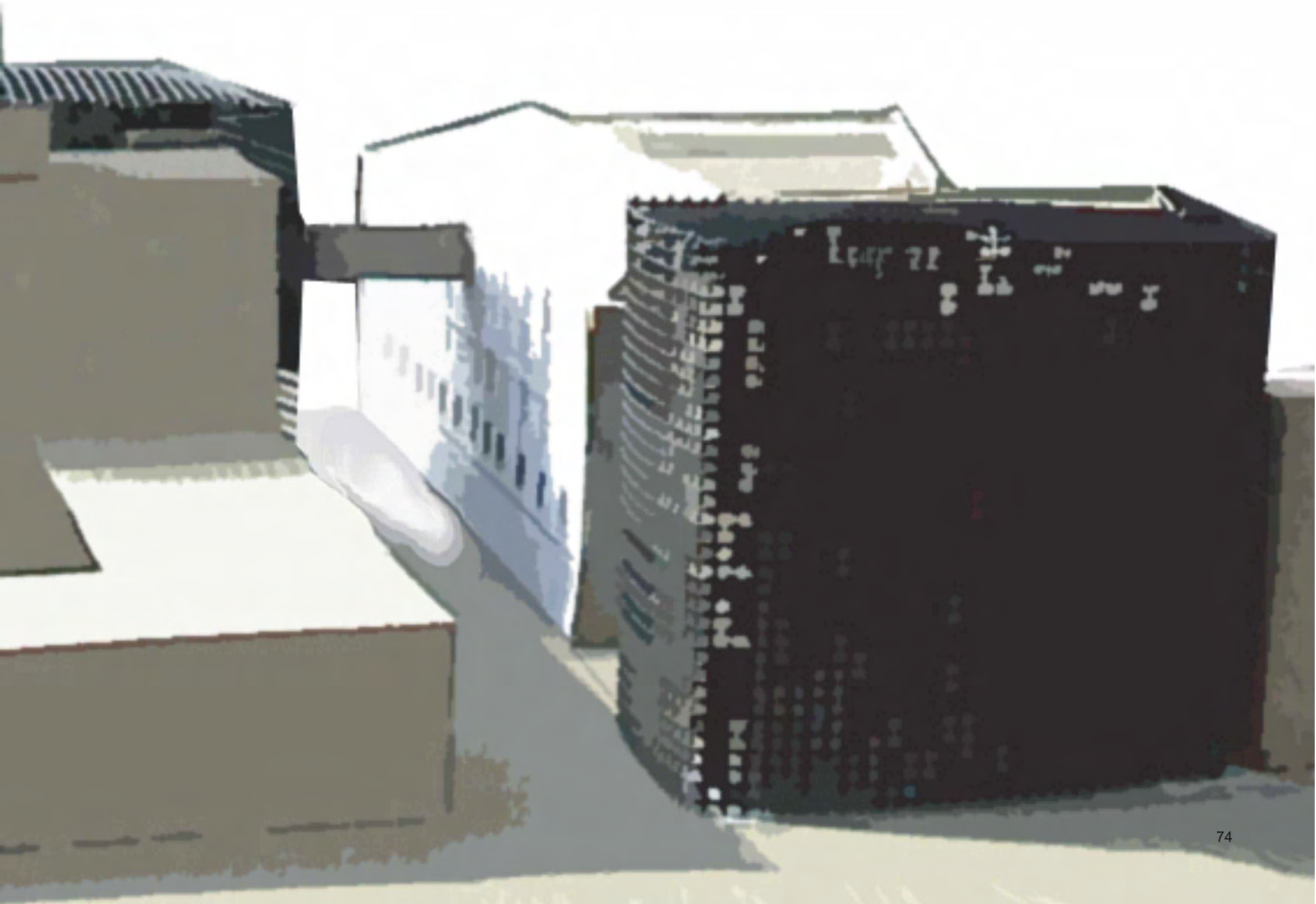
Η κάτοψη του κτιρίου Β έχει μορφή Γ. Το οικοπέδο είναι ορθογώνιο, μπορεί να καλυφθεί σύμφωνα με το συντελεστή δόμησης, το 70% αυτού. Επιλέχθηκε να καλυφθεί ολόκληρη η πλευρά του οικοπέδου που συνορεύει με την οδό Βασσάνη. Το κτίσμα συνεχίζεται και στην ανατολική πλευρά του οικοπέδου. Το υπόλοιπο οικοπέδο είναι κενό με φύτευση όπως και η πλατεία της κίτρινης αποθήκης. Το κτίριο Β στο ισόγειό του είναι ανοιχτό (pilotis) το μοναδικός κλειστός χώρος είναι αυτός της υποδοχής, του κεντρικού κλιμακοστασίου και των ασανσέρ.

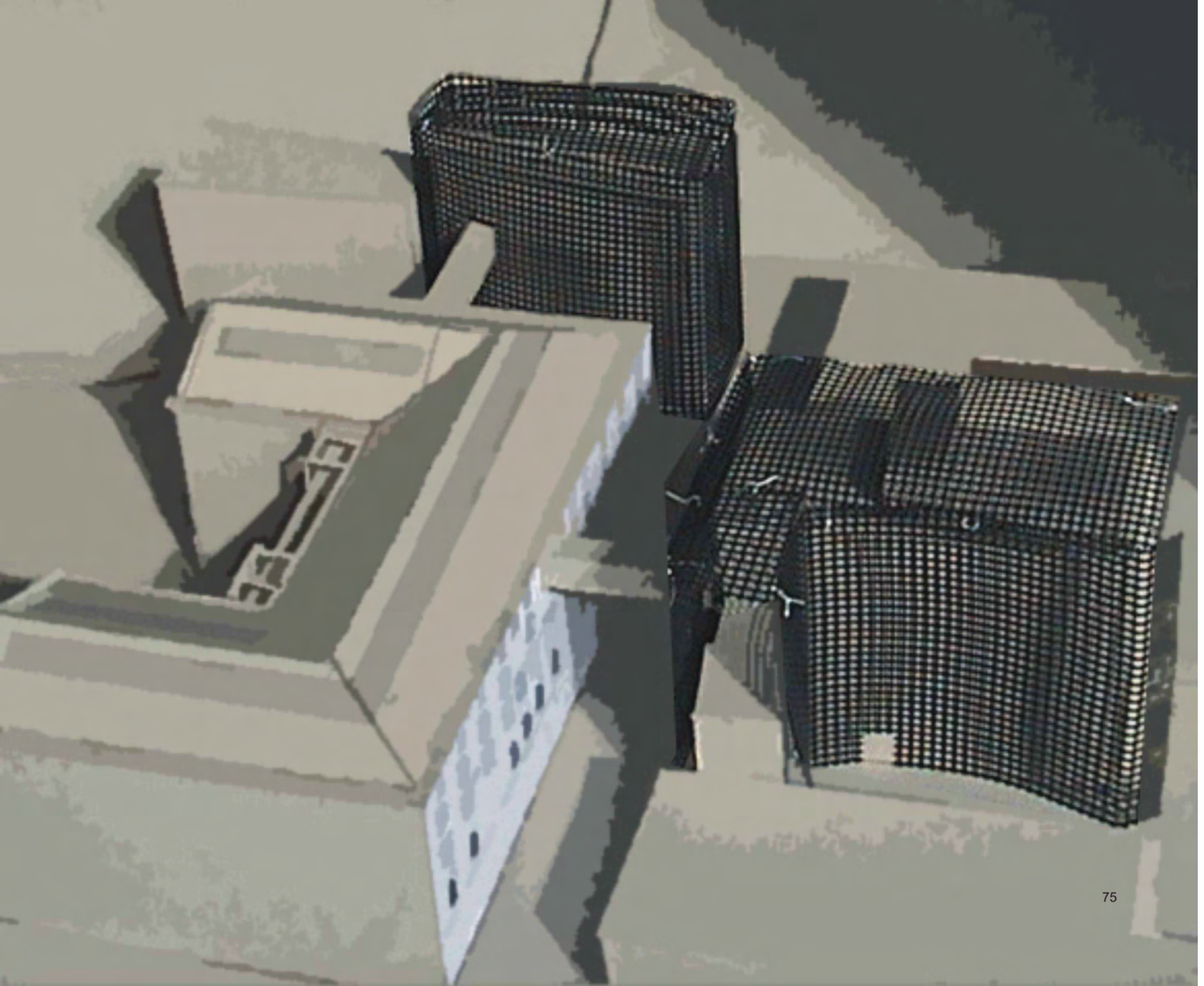
Το κεντρικό κλιμακοστάσιο και ασανσέρ καταλήγουν στα υπόγεια α' και β' τα οποία αποτελούν χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων για το συνεδριακό κέντρο. Η πρόσβαση των οχημάτων στα υπόγεια γίνεται από την οδό Βασσάνη, μέσω των ασανσέρ για αυτοκίνητα που βρίσκονται στο δυτικό τμήμα της όψης.

Στους υπόλοιπους ορόφους υπάρχουν αίθουσες συνεδρίων και εκδηλώσεων. Τα όρια του κτίσματος είναι 2,5 μέτρα μέσα από την οικοδομική γραμμή, επί της οδού Βασσάνη, όπου και υπάρχει η μεταλλική κατασκευή της όψης με το πλέγμα. Η υποχώρηση αυτή υπάρχει και στις όψεις του κτιρίου εσωτερικά στο οικοπέδο, ενώ και εκεί υπάρχει η όψη με το πλέγμα. Στο κενό αυτό ανάμεσα στο κτίριο και τη μεταλλική κατασκευή υπάρχουν μπαλκόνια με μεταλλική σχάρα βιομηχανικού τύπου και επικάλυψη από ξύλινες τάβλες. Τα μπαλκόνια αυτά ακολουθούν επίσης την ιδέα της σκαλωσιάς. Δεν είναι συνεχή κατά μήκος κάθε ορόφου. Είναι διακοπτόμενα και διάσπαρτα από όροφο σε όροφο. Πολλά μπαλκόνια συνδέονται μεταξύ τους με κλιμακοστάσια ενός ορόφου. Υπάρχει όμως και ένα κλιμακοστάσιο πυρασφάλειας το οποίο ξεκινά από το ισόγειο και καταλήγει μέχρι και τον ε' όροφο. Και αυτό το κλιμακοστάσιο συνδέεται με τα μπαλκόνια του κάθε ορόφου από όπου γίνεται και η διαφυγή από τις αίθουσες του συνεδριακού κέντρου, σε περίπτωση ανάγκης.

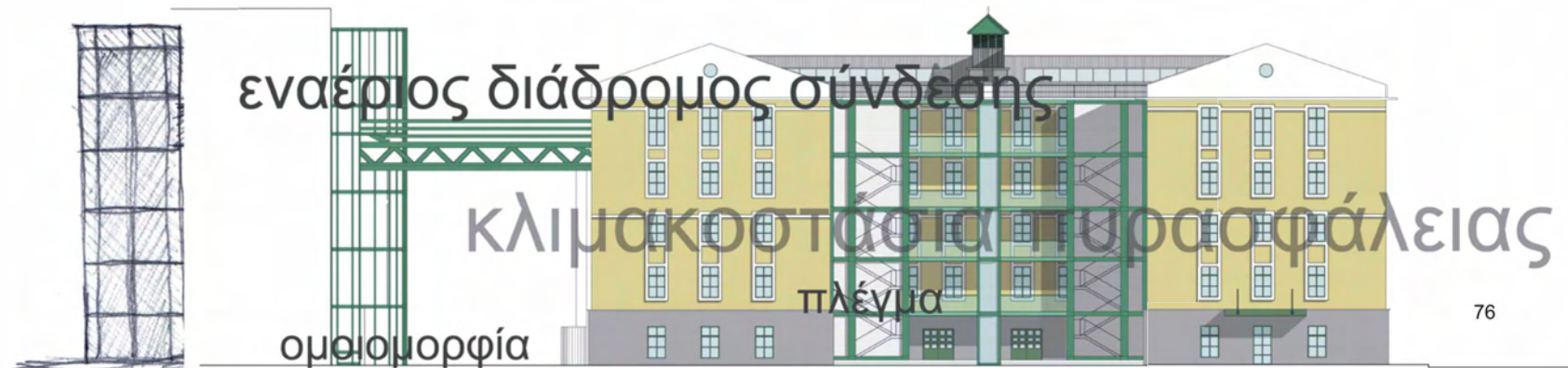

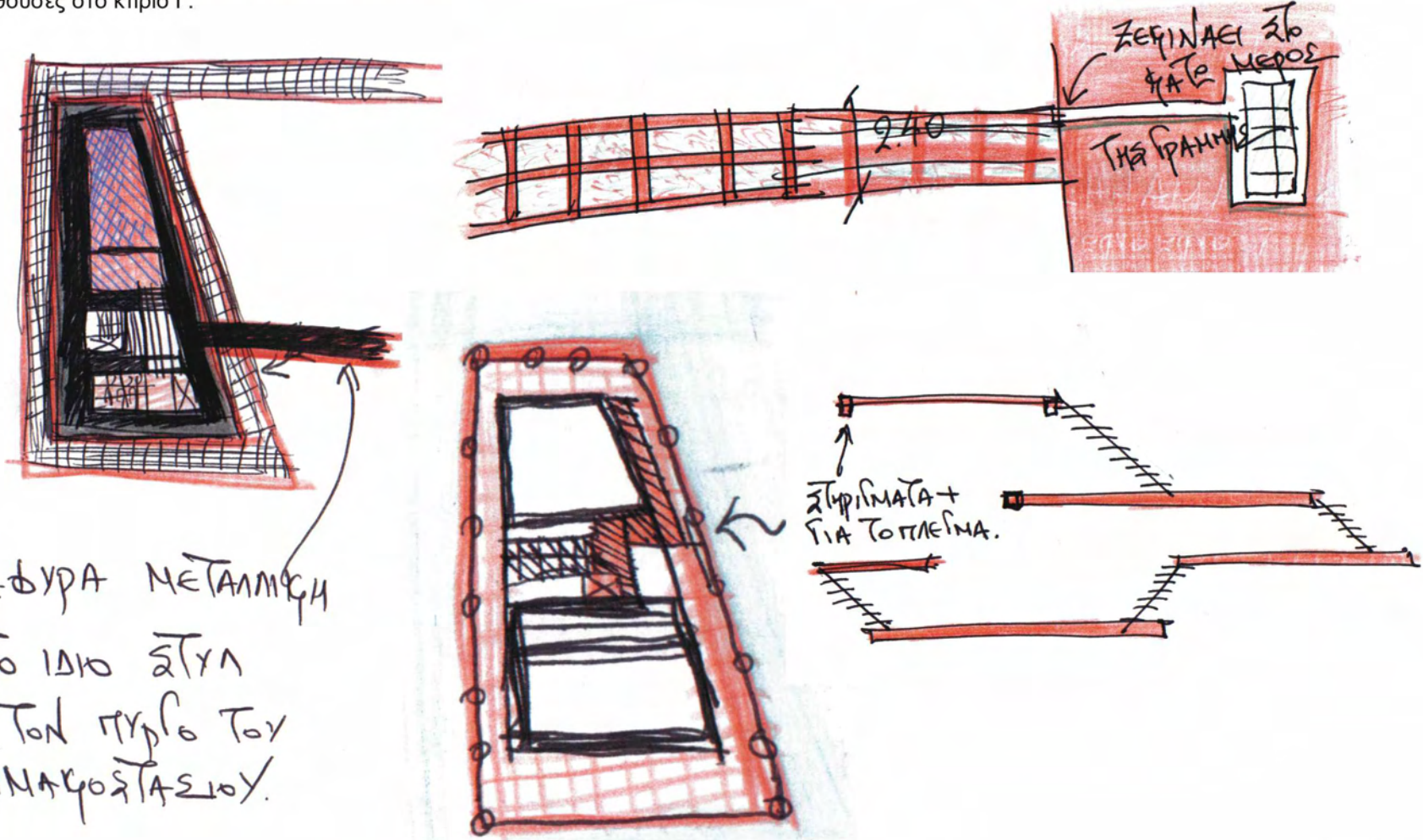

αντικατάσταση των πύργων

Κάτοψη του κτιρίου Γ. Το περίγραμμα της κάτοψης ακολουθεί το ίχνος των προϋπάρχοντων οικοπέδων στο σημείο αυτό. Πρόκειται για ένα **τραπέζιο**, το οποίο όπως και το κτίριο Β, αποτελείται από ένα κέλυφος (όψη – μεταλλική κατασκευή) στα όρια του οικοπέδου, ενώ ταυτόχρονα στα 2,5 μέτρα πιά μέσα υπάρχει το κυρίως κτίριο από εμφανές μπλετόν. Στο κενό ανάμεσα στη μεταλλική κατασκευή και στην όψη από σκυρόδεμα, παρεμβάλλονται τα μπαλκόνια του κτιρίου. Και σ' αυτό το κτίριο υπάρχει ένα **κλιμακοστάσιο πυρασφάλειας** το οποίο βρίσκεται στη βορειοδυτική πλευρά του κτιρίου και ανάμεσα από το κτίριο και τη μεταλλική όψη. Και αυτό το κλιμακοστάσιο συνδέει και συνδέεται με τα μπαλκόνια του κτιρίου. Στο επίπεδο ανάμεσα στον τέταρτο και τον τρίτο όροφο υπάρχει ένα μπαλκόνι στο οποίο καταλήγει η **γέφυρα** που συνδέει την κίτρινη αποθήκη με το κτίριο Γ. Το μπαλκόνι του δ' ορόφου συνδέεται μέσω ενός κλιμακοστασίου με τον ημιυπαίθριο χώρο στον ε' όροφο.

Το κτίριο Γ είναι το δεύτερο κτίριο του συνεδριακού κέντρου. Σε κάθε όροφο, εκτός από τους χώρους υγιεινής και το γραφείο υποστήριξης υπάρχει από μια αίθουσα συνεδρίων ή άλλων εκδηλώσεων χωρητικότητας 85 ατόμων. Συνολικά υπάρχουν τέσσερις τέτοιες αίθουσες στο κτίριο Γ.

ΓΕΦΥΡΑ ΜΕΤΑΛΛΙΚΗ
 ΣΤΟ ΙΔΙΟ ΣΤΥΛ
 ΜΕ ΤΟΝ ΠΥΛΟ ΤΟΥ
 ΚΛΙΜΑΚΟΣΤΑΣΙΟΥ.

αποθήκες

επανάχρηση

σεβασμός στο εξωτερικό περίβλημα

MACY'S GARTS, SEF & CO

κατοικία

φυσικός
φωτισμός

περιμετρικά

διάδρομοι

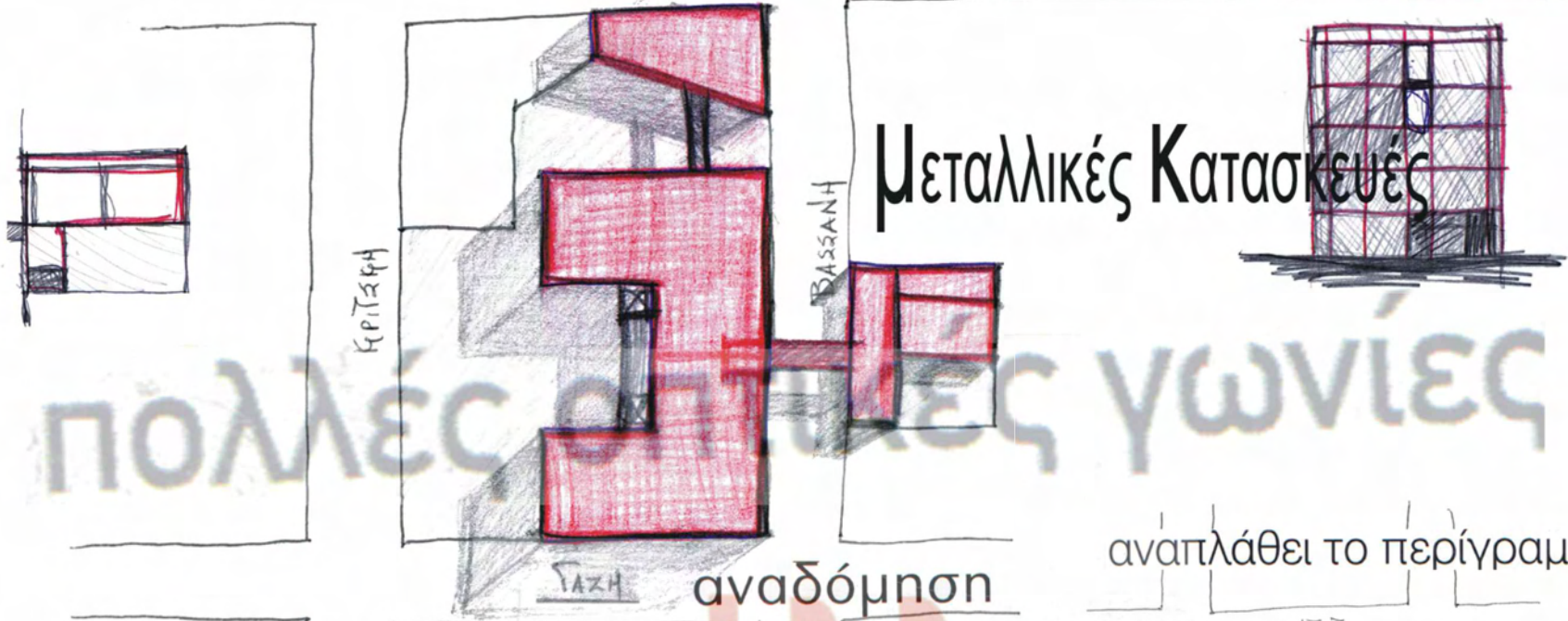
γέφυρες

εσωτερικό αίθριο

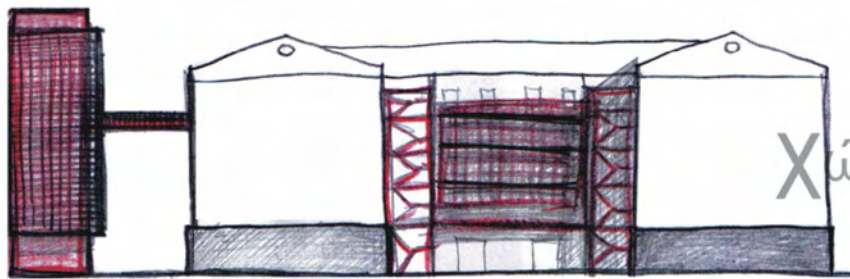
αποκατάσταση

“κίτρινη” αποθήκη

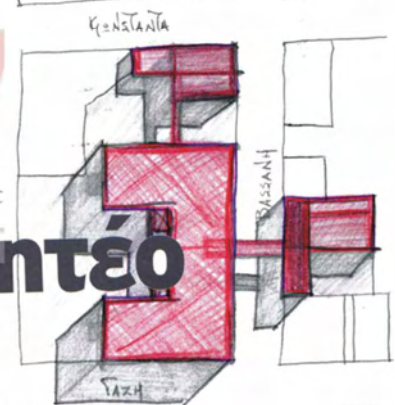
Αισθητική χωρίς όρια

πλατεία κίτρινης αποθήκης

Διατηρητέο

α' όροφος

διαμόρφωση

μεταλλικές κατασκευές

οικόπεδο

κλιμακοστάσια

μορφή

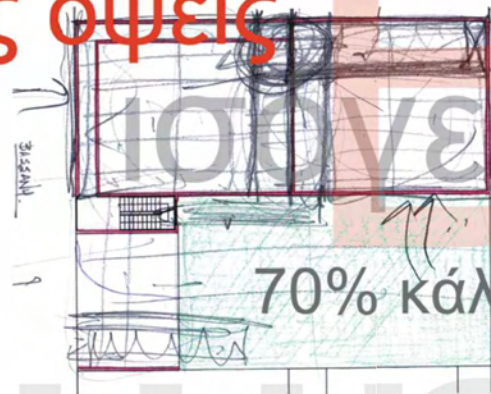
περίγραμμα

διπλές όψεις

ΚΕΝΟ

ΟΔΟΣ ΒΑΣΑΝΗ

70% κάλυψη

πλήρες

ΟΔΟΣ ΓΑΖΗ

, παραχωρήθηκε από
ργείο Αρχαιολογίας
στο Δήμο Βόλου και
ό Κέντρο Ιστορίας
ίωσης Βόλου

ινετοι χώροι αρχειοστασιών, με
χρονο εξοπλισμό και κατάλληλες
ιτάλληλοι και εύκολα προ
χώροι για τοποθέτηση και

- 'Ηπιες εμπορικές δραστηριότητες,
παραδοσιακές με τη μεσογειακή τρι
Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας

Διαμερίσματα

αποτύπωμα φωτός από
το κενό στον επάνω όροφο

πατάρι
δ' όροφος

δ' όροφος

Χώροι Φιλοξενίας

Περιμετρικά

Διάδρομοι

κενό στην πλάκα

α' όροφος

γ' όροφος

Φωτισμός στην Καρδιά

β' όροφος

του Κτιρίου

Ξύλινες Πλατφόρμες

Εσωτερικό αίθριο

βιβλιοθήκη, όπου θα στε
περισσότεροι από 40.000
βιβλιοθήκης του Κέντρου,

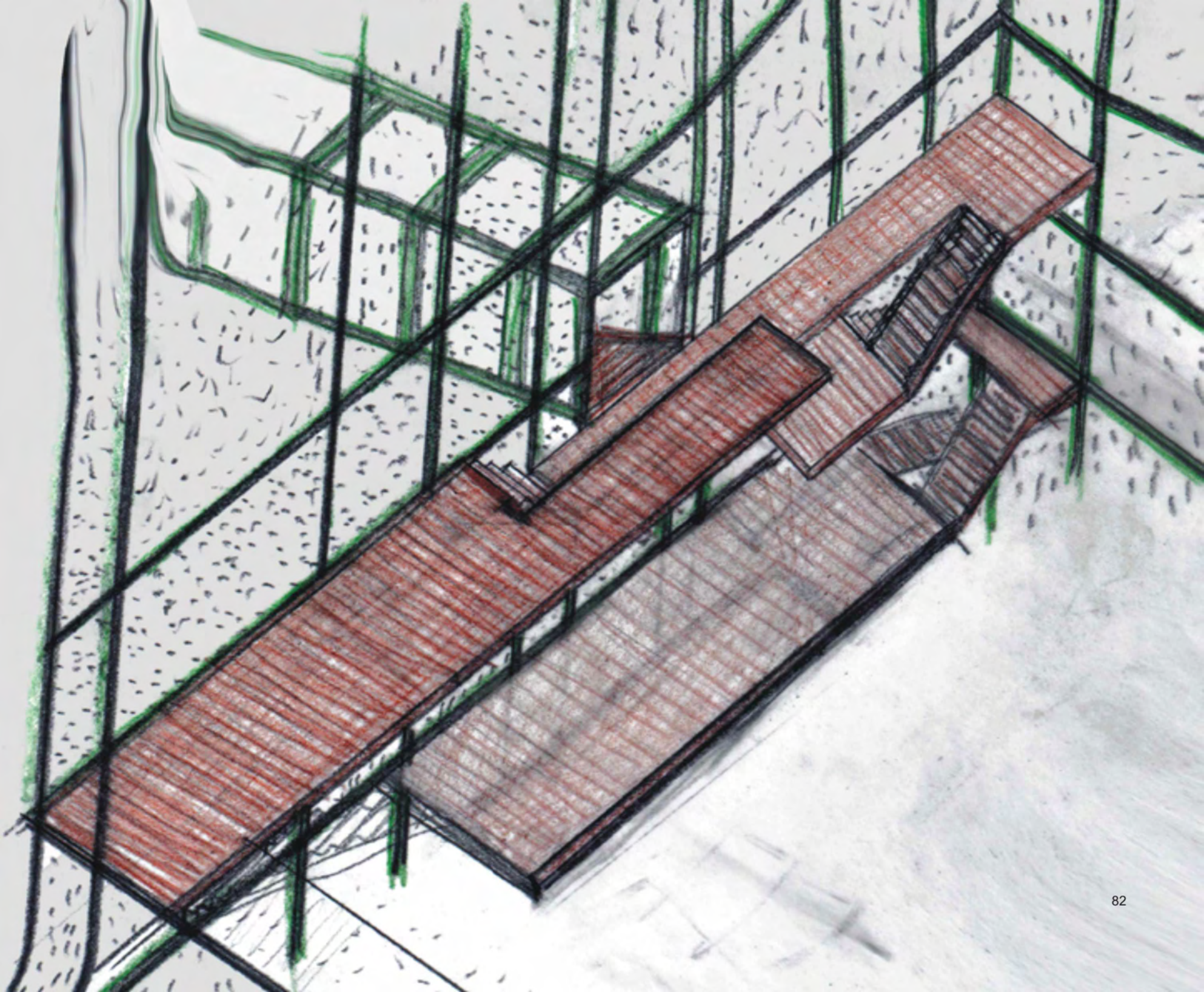
γικός,
και υπο

οικό κτίριο

ηκε από τους
ριο όσων συ
εκκαθαρι
ιανών στην
λαγνησίας
γκέτο" των
όλου.

Ιστορίας, που εξαιτίας τ
(εκδόσεις, εκδηλώσεις,
ειδευτικά προγράμ
αίτηνα

αίθριο, νεπιστημ
του Πανεπιστημ
οιτητές και επ
αποστήματος, το
city που εδρεύει στο Β
και άλλους, αντιμετώπιζοντας
ταποδοτικό όφελος ένα σημαντικ
πρόβλημα φιλοξενίας.

συλληφθέντες, εμένα δηλαδή, με έστησαν στην πλατεία και ετοιμάστηκαν να με εκτελέσουν. Και θα με εκτελούσαν ασφαλώς αν την τελευταία στιγμή δεν επενέβαινε

ΠΙΟΝΟΣ

γεωμετρία

κατοχή

η «Κίτρινη» συνώνυμη των βασανιστηρίων και των εκτελέσεων, μνήμες

ανάκριση.

αίχμες

αυστηρότητα

Ο συνολικός αριθμός των κρατουμένων αυξομειωνόταν ασταμάτητα. Έπαιρναν τα βράδια από δυο - τρεις και τους εκτελούσαν,

γλυπτό

βασανιστήριο

κολαστήριο

γλυπτό

πλάκα μπετόν

εις μνήμην
ΤΩΝ ΠΕΣΟΝΤΩΝ

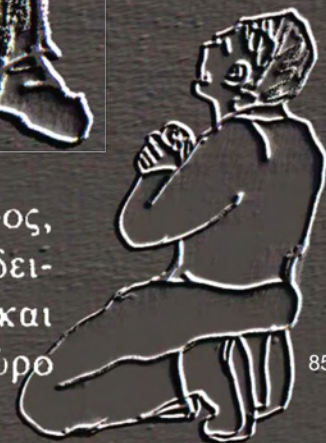

ανάγλυφο

Ολόκληρες οικογένειες
συλλαμβάνονταν και βασανίζονταν.
Η περίπτωση των Αδελφών
Καραγιάννη

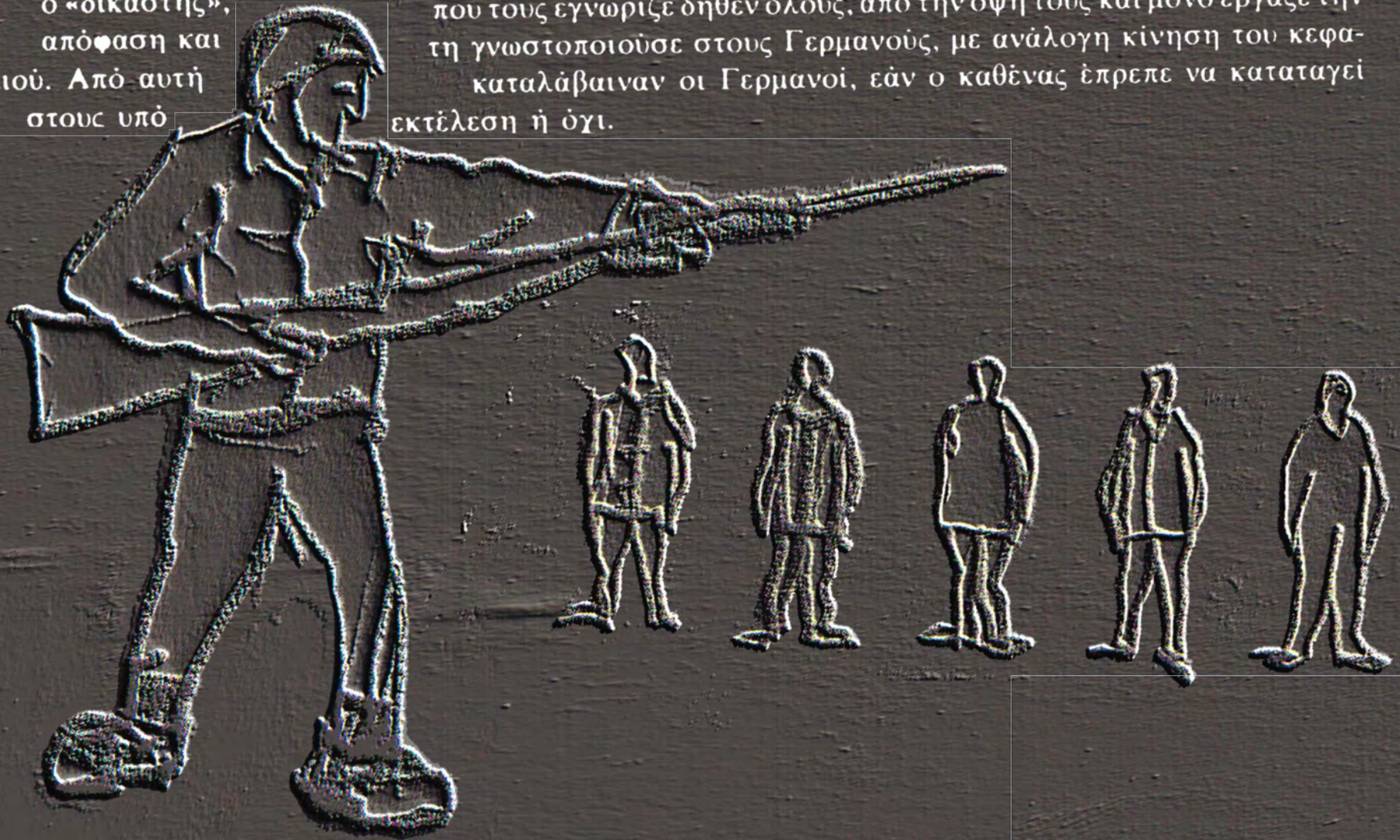
φρίκης. Κάθε βράδυ έμπαινε στο θάλαμο η μούμια! Ο μαυροχίτωνας μασκοφόρος, περιστοιχιζόμενος από Γερμανούς και Εσασαδίτες. Περιφερόταν αμίλητος και έδειχνε με το χέρι ποιούς να πάρουν. Και οι κρατούμενοι παρακολουθούσαν βουβοί και παγωμένοι τη θανατερή επιλογή, ανασαίνοντας με πικρή ανακούφιση όταν το μαύρο χέρι δεν στρεφόταν προς το μέρος τους. Ποιός ξέρει αύριο;

Αλλά πριν φθάσει το βράδυ και γίνουν εκτελέσεις προηγήθηκε το φοβερό δικαστήριο μπροστά στη «μούμια». Ήταν ένας μεταμφιεσμένος — Έλληνας δυστυχώς— με μαύρα ρούχα σαν παπάς, με μάσκα στο πρόσωπο και με μαύρα γυαλιά στα μάτια. Ήταν θρονιασμένος στη μέση της αιθούσης και περιστοιχιζόταν από Γερμανούς αξιωματικούς. Μπροστά του παρήλαυναν ένας - ένας οι κρατούμενοι και

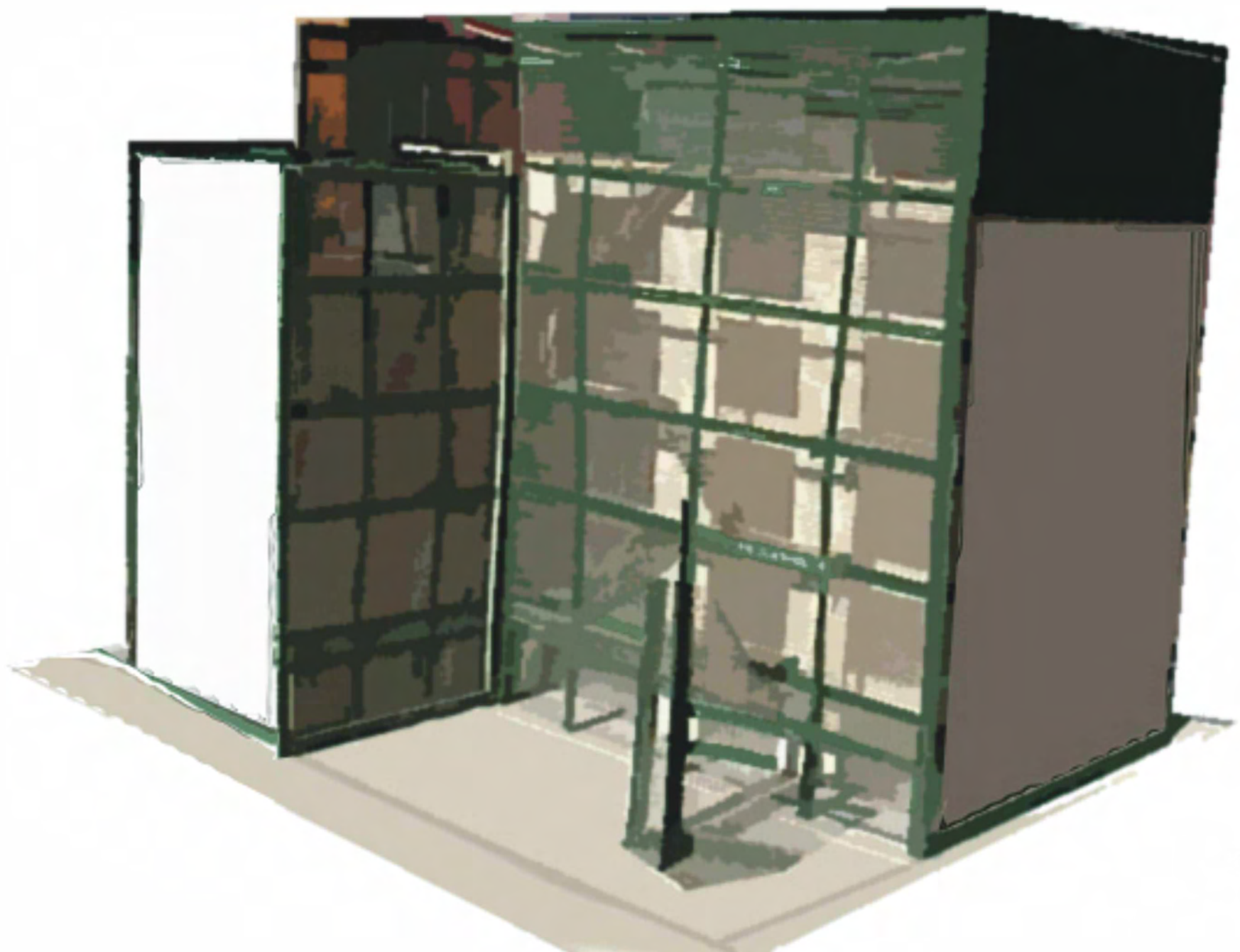
ο «δικαστής»,
απόφαση και
λιού. Από αυτή
στους υπό

που τους εγνώριζε δήθεν όλους, από την όψη τους και μόνο έβγαζε την τη γνωστοποιούσε στους Γερμανούς, με ανάλογη κίνηση του κεφα- καταλάβαιναν οι Γερμανοί, εάν ο καθένας έπρεπε να καταταγει εκτέλεση ή όχι.

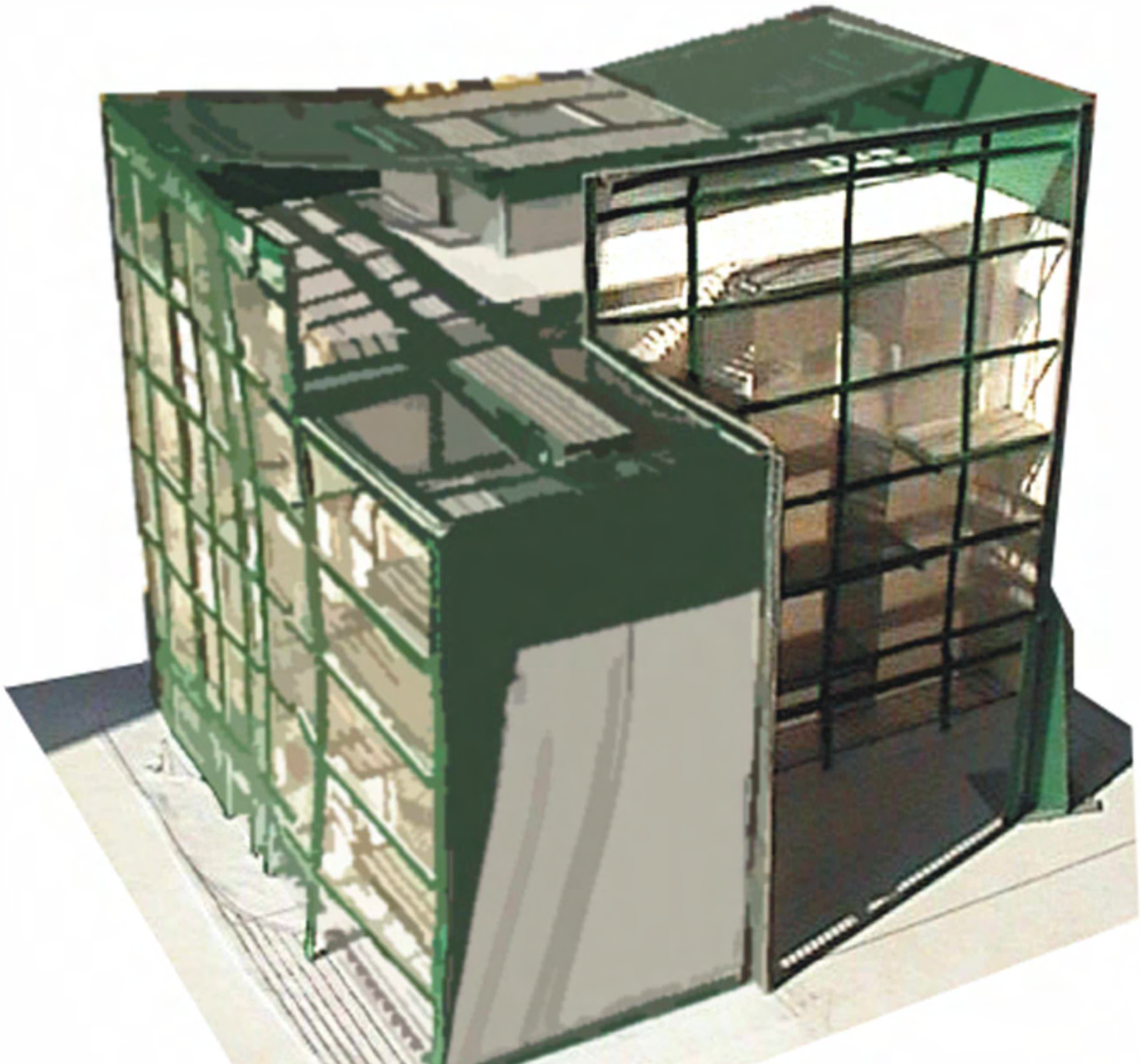

Υπήρξαν πολλές περιπτώσεις στα μαύρα εκείνα χρόνια που οι κατακτητές και οι συνεργάτες τους δεν αρκούσαν στη σύλληψη ενός ή δύο ατόμων από κάθε σπίτι, αλλά έπιαναν ολόκληρες οικογένειες και τις έσερναν στις φυλακές ή τις εξόντωναν με διάφορους τρόπους.

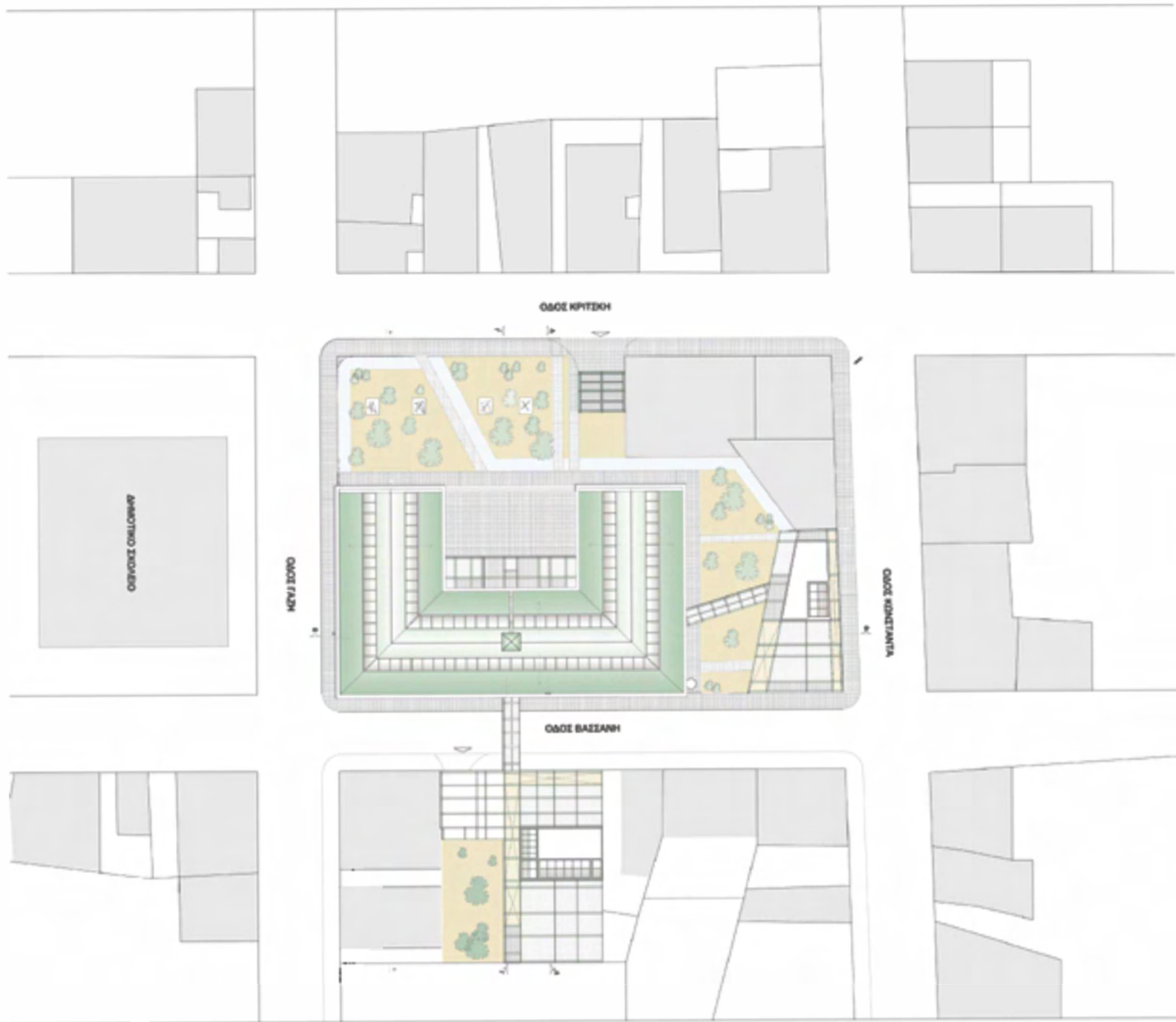

πρόταση αποκατάστασης κίτρινης αποθήκης
δημιουργία συγκροτήματος συνεδριακού κέντρου

⁹⁰
Βόλου

κάτοψη β' υπογείου

0 1 2 5 10

πρόσβαση από το κτίριο Γ
μέσω των ασανσέρ και του κλιμακοστασίου

συνεδριακό κέντρο

Ασανσέρ αυτοκινήτων

Υπόγειος χώρος στάθμευσης
αυτοκινήτων Νο 2
χωρητικότητα 42 οχήματα

πρόσβαση από το κτίριο Α
μέσω των ασανσέρ και του κλιμακοστασίου

πρόσβαση από
το κτίριο Β
μέσω των ασανσέρ
και του κλιμακοστασίου

Υπόγειος χώρος στάθμευσης
αυτοκινήτων
χωρητικότητα 17 οχήματα

Ασανσέρ αυτοκινήτων

κάτοψη υπογείου

Κτίριο Β:

1. Αίθουσα συνεδρίων χωρητικότητας 220 ατόμων
2. Αίθουσα συνεδρίων χωρητικότητας 35 ατόμων
3. Αίθουσα συνεδρίων χωρητικότητας 80 ατόμων με δυνατότητα διαίρεσης με συρόμενα πετάσματα.

κάτοψη α' ορόφου

συνεδριακό κέντρο

Κτίριο Γ:
Αίθουσα συνεδρίων
χωρητικότητα 84 άτομα

Κτίριο Α:
Πτέρυγα 1:
διαμερίσματα Α1- Α6
Πτέρυγα 2:
διαμερίσματα Α7- Α12

Κτίριο Β:
1. Αίθουσα συνεδρίων
χωρητικότητας 220 ατόμων
2. Αίθουσα συνεδρίων
χωρητικότητας 15 - 20 ατόμων
3. Αίθουσα συνεδρίων
χωρητικότητας 75 ατόμων
με δυνατότητα διαίρεσης με
συρόμενα πετάσματα.

συνεδριακό κέντρο

κάτοψη β' ορόφου

ΟΔΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑ

συνεδριακό κέντρο

Κτίριο Γ:
Αίθουσα συνεδρίων
χωρητικότητα 84 άτομα

διαμερίσματα

Κτίριο Α:
Πτέρυγα 1:
διαμερίσματα Α1- Α6
Πτέρυγα 2:
διαμερίσματα Α7- Α12

διαμερίσματα

Κτίριο Β:

1. Θεωρείο αίθουσας χωρητικότητας 80 ατόμων
2. Αίθουσα συνεδρίων χωρητικότητας 40 ατόμων
3. Αίθουσα συνεδρίων χωρητικότητας 75 ατόμων με δυνατότητα διαίρεσης με συρόμενα πετάσματα.

συνεδριακό κέντρο

κάτοψη γ' ορόφου

0 1 2 5 10

ΟΔΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑ

συνεδριακό κέντρο

Κτίριο Γ:
Αίθουσα συνεδρίων
χωρητικότητα 84 άτομα

εναέριος διάδρομος σύνδεσης
κτιρίων Α + Γ

Αίθουσα πολλαπλών
χρήσεων και ψυχαγωγίας

1

Κτίριο Β:
1. Θεωρείο αίθουσας
χωρητικότητας 220 ατόμων
2. Αίθουσα συνεδρίων
χωρητικότητας 85 ατόμων
3. υπαίθριος χώρος εκδηλώσεων

συνεδριακό κέντρο

2

1

Κτίριο Α:
Πτέρυγα 1:
αίθουσα πολλαπλών χρήσεων
με πατάρι (χώρος ψυχαγωγίας)
Πτέρυγα 2:
Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων

Αίθουσα πολλαπλών
χρήσεων

2

εναέριος διάδρομος σύνδεσης
κτιρίων Α + Β

κάτοψη δ' ορόφου

0 1 2 5 10

ΟΔΟΣ ΚΟΜΗΤΑΝΤΑ

συνεδριακό κέντρο

Κτίριο Γ:
υπαίθριος χώρος εκδηλώσεων

χώρος ψυχαγωγίας

Κτίριο Α:
Πτέρυγα 1:
πατάρι - χώρος ψυχαγωγίας

ΟΔΟΣ ΒΑΣΙΛΗΝΗ

Κτίριο Β:
1. Υπαίθριος χώρος εκδηλώσεων
2. υπαίθριος χώρος εκδηλώσεων

συνεδριακό κέντρο

κάτοψη ε' ορόφου

ΟΔΟΣ ΚΡΗΤΙΚΗ

ΟΔΟΣ ΓΑΖΗ

ΟΔΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑ

άνοιγμα στο δώμα για ηλιασμό του εσωτερικού

σκίαστρο των ημιυπαίθριων
μεταλλική κατασκευή με πλέγμα
συνεδριακό κέντρο

στέγη με επικάλυψη οξειδωμένου χαλκού

ανοίγματα στη στέγη για ηλιασμό του εσωτερικού

σκίαστρο των εξωτερικών κλιμακωστάσιων με πλέγμα

ΟΔΟΣ ΒΑΣΙΛΛΗ

ανοίγματα στο δώμα για ηλιασμό του εσωτερικού

συνεδριακό κέντρο

σκίαστρο των ημιυπαίθριων
μεταλλική κατασκευή με πλέγμα

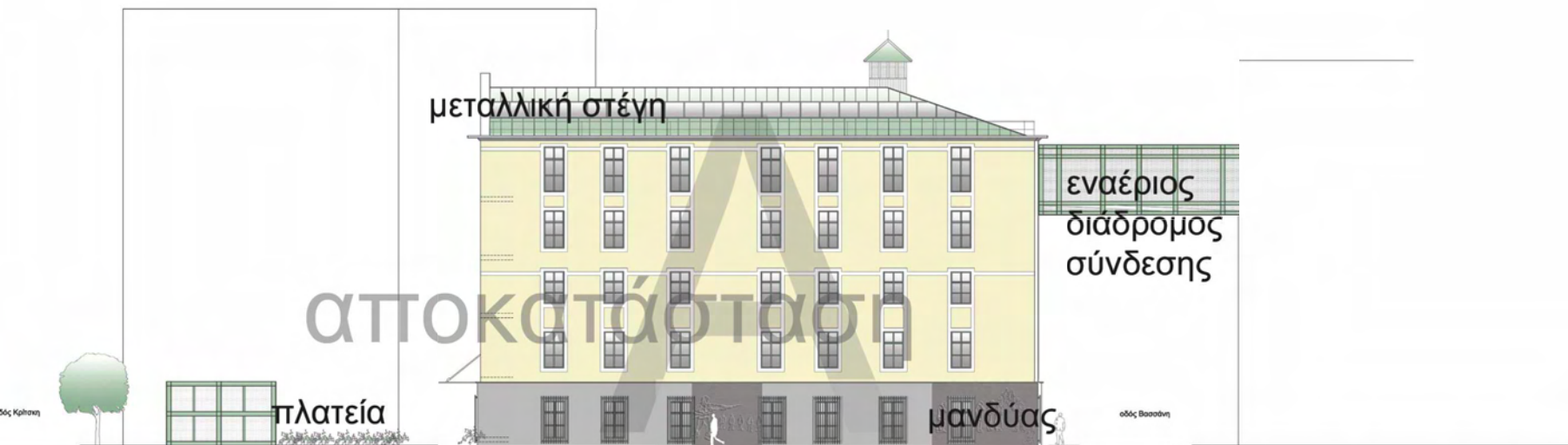
ΟΔΟΣ ΚΡΥΤΤΩΝ

κάτοψη δωματίων και στεγών

100

0 1 2 5 10

ΟΔΟΣ ΓΑΖΗ

όψη οδού Γαζή

κίτρινη αποθήκη

όψη οδού Βασσάνη

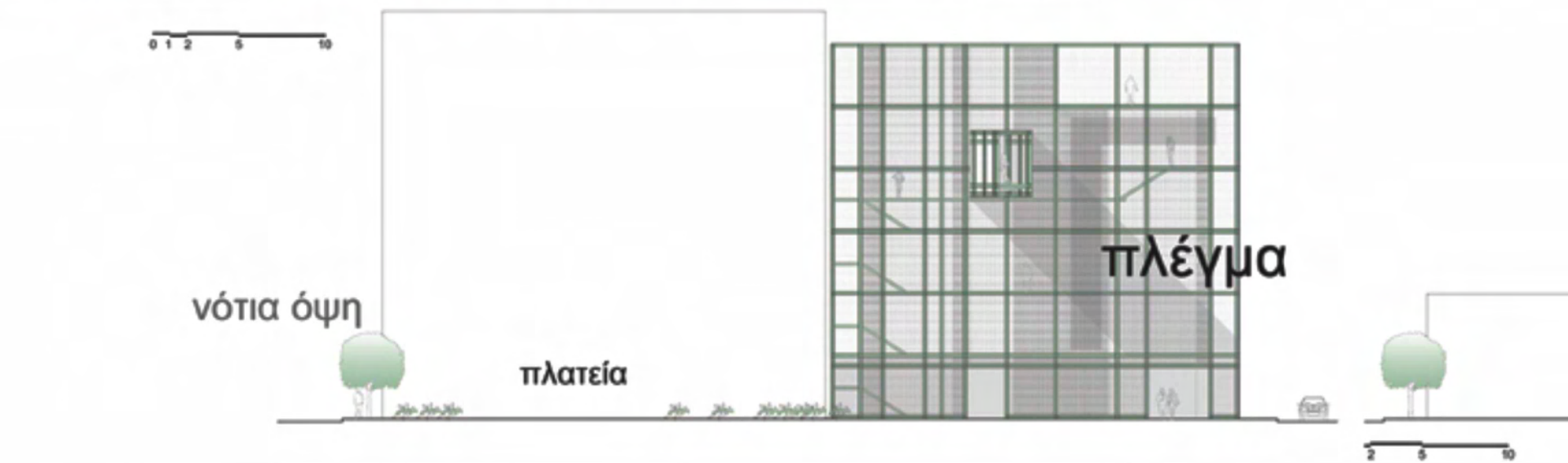
αποκατάσταση

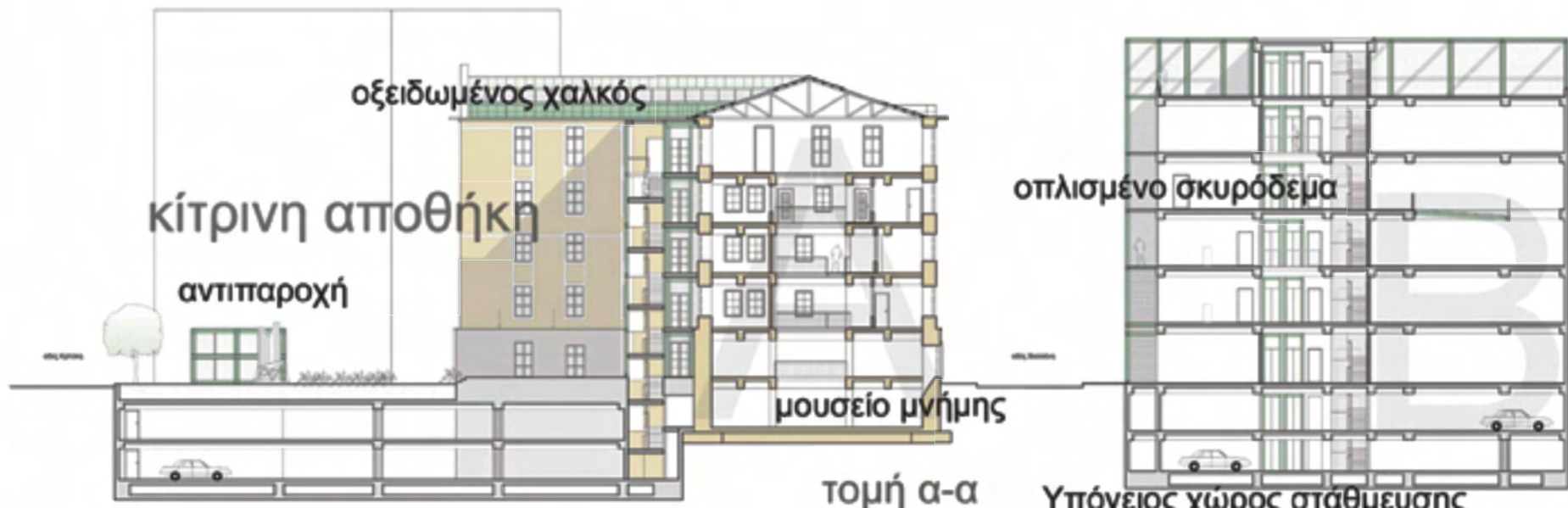
δυτική όψη

102
0 1 2 5 10

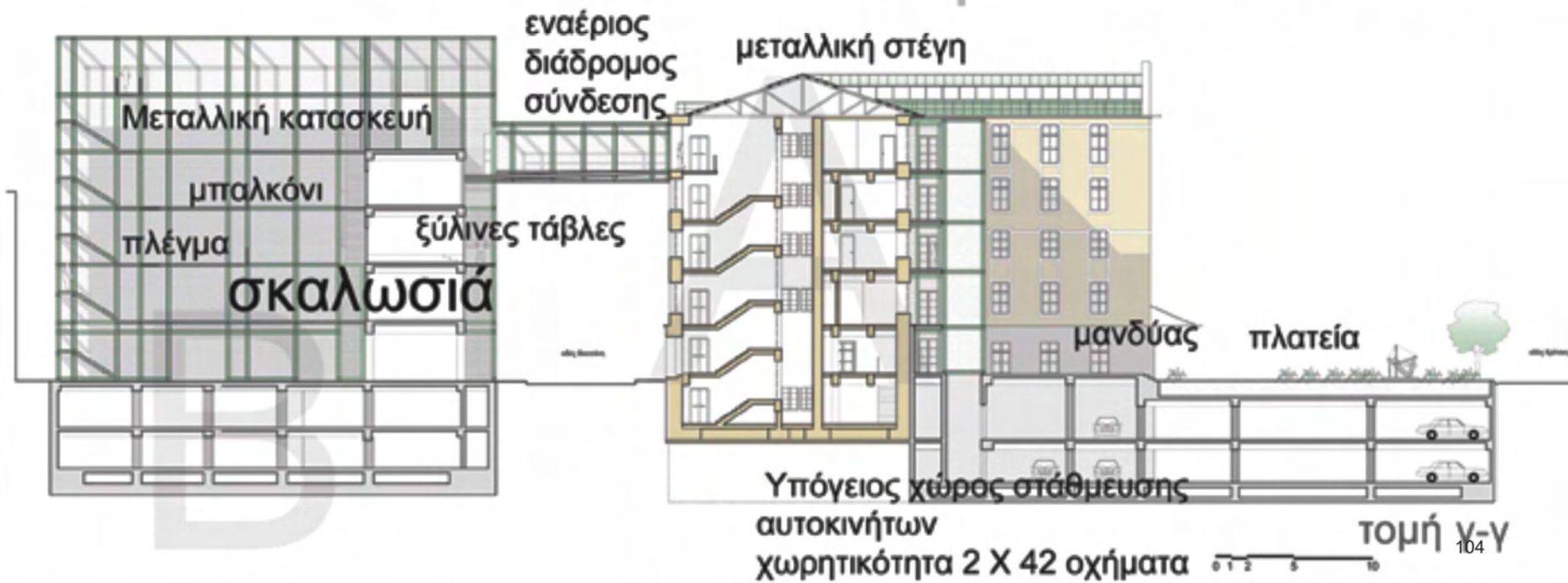
βορεινή όψη

αποκατάσταση

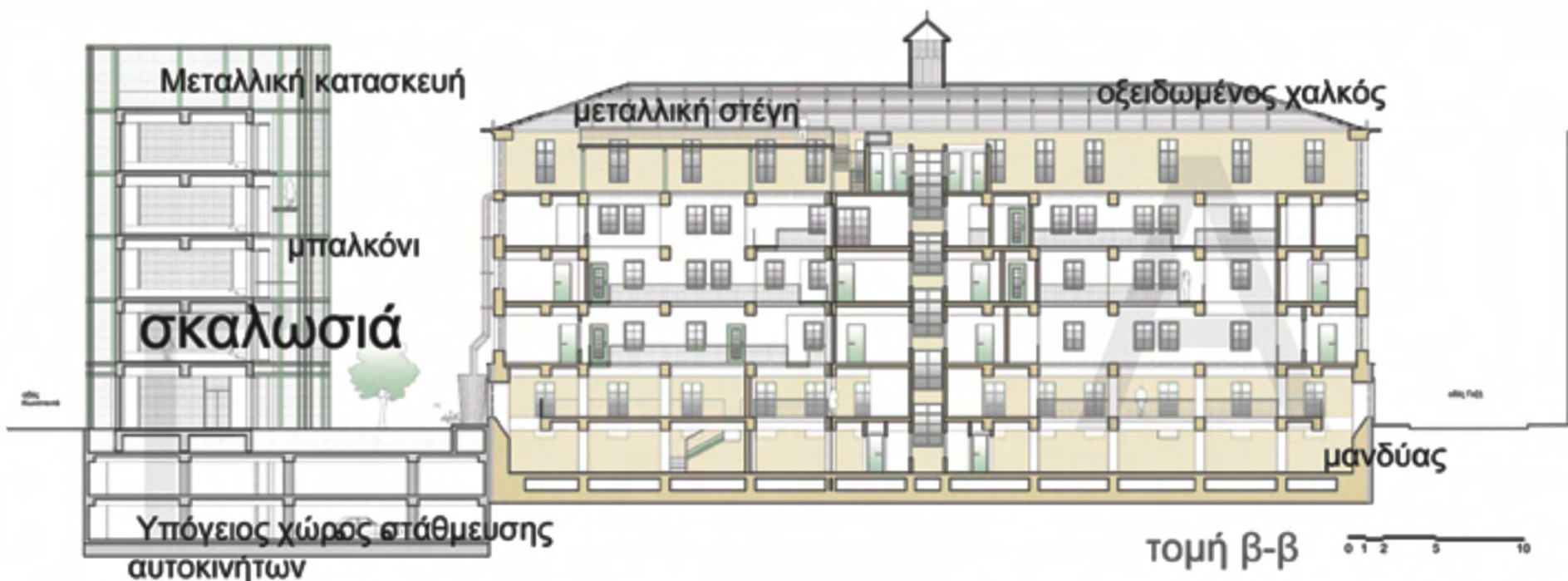
Υπόγειος χώρος στάθμευσης αυτοκινήτων χωρητικότητα 2 X 17 οχήματα

Υπόγειος χώρος στάθμευσης αυτοκινήτων χωρητικότητα 2 X 42 οχήματα

τομή γ-γ

αποκατάσταση

Ελληνική Βιβλιογραφία - Περιοδικά:

- Κ. Δεμίρη αρχιτέκτων, «Αρχιτεκτονικά θέματα», τεύχος 25/1991.
«Έν Βόλω», Τριμηνιαία Περιοδική Έκδοση Δήμου Βόλου, τεύχος 22.
Ενημερωτικό φυλλάδιο, «Κοινοτική πρωτοβουλία URBAN, Πρόγραμμα URBAN-Ελλάς», Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.
Δ. Ζήβας, Δρ ΑΜ, Καθηγητής ΕΜΠ, «Επιαναχρησιμοποίηση βιομηχανικών κτιρίων», Τεχνικά χρονικά (1^η έκτακτη έκδοση '94)
Θέματα χώρου + τεχνών, «Μουσεία, Πνευματικά Κέντρα και πολιτιστική πολιτική», τεύχος 9/1978.
Θέματα χώρου + τεχνών, «Μουσεία, άρθρα σχετικά», , τεύχος 11/1980.
Θέματα χώρου + τεχνών, «Αρχαιολογικά Μουσεία. Επιμέλεια: Α. Κουβελά», τεύχος 19/1988.
Περιοδικό θέματα χώρου + τεχνών, Ν. Καλογεράς, Ε. Εφεισίου, «Η προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Από την θεωρία στην πράξη», τεύχος 20/1989.
Θέματα χώρου + τεχνών, «Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης στην Αθήνα. Έρευνα», τεύχος 26/1995.
Θέματα χώρου + τεχνών, «Η έκθεση, Σύγχρονα Βιομηχανικά Κτίρια στην Ελλάδα», τεύχος 30/1999.
«Ιστορικός Βιομηχανικός Εξοπλισμός στην Ελλάδα», Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Ίδρυμα Εθνικών Ερευνών.
Μ. Σκαλτσά– επιμέλεια «Η ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑ ΣΤΟΝ 21^Ο ΑΙΩΝΑ, θεωρία και πράξη», Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου, εκδόσεις Εντευκτηρίου.
«Τεκμήρια βιομηχανικής ιστορίας», πρακτικά Γ΄ Πανελλήνιας επιστημονικής Συνάντησης Ε.Τ. ΤΙC C I H Ερμούπολη 2000, Αθήνα 2002.
Ο. Τραγανού – Δεληγιάννη, «Η προστασία και ανάδειξη της βιομηχανικής κληρονομιάς. Το θεσμικό πλαίσιο και παραδείγματα από την Ελλάδα και άλλες ευρωπαϊκές χώρες», εισήγηση για το Π.Θ.
Δ.Φιλιππίδης, «Μοντέρνα Αρχιτεκτονική στην Ελλάδα», εκδόσεις Μέλισσα.
Β. Χαστάογλου, «Βόλος, Πορτραίτο της πόλης τον 19^ο και 20^ο αιώνα», εκδόσεις Βόλος, ΔΗ.Κ.Ι. 2002.
«Athens 2002 absolute realism», 8^η διεθνής έκθεση αρχιτεκτονικής μπιενάλε Βενετίας 2002, Υπουργείο Πολιτισμού ΣΑΔΑΣ ΠΕΑ
Stuart Hall, David Held, Anthony Mc Grew, « Η Νεωτερικότητα σήμερα», εκδόσεις Σαββάλας
Δήμος Βόλου, « Ανακαίνιση και αξιοποίηση της Κίτρινης αποθήκης από το Δήμο Βόλου», Βόλος, Μάρτιος 2006
Νίτσα Κολιού, « Άγνωστες πτυχές Κατοχής και Αντίστασης 1941-44», ιστορική έρευνα για το νομό Μαγνησίας, τόμος Β΄, Βόλος 1985

Ξένη Βιβλιογραφία:

- Eilean Hooper- Greenhill, «MUSEUMS AND THE SHAPING OF KNOWLEDGE», εκδόσεις Routledge.
Geoff Matthews, «MUSEUMS AND ART GALLERIES», εκδόσεις Butterworth Architecture.
Bettina Messias Carbonell, «Museum Studies, An Anthology of Contexts», εκδόσεις Blackwell.
Tony Rogers, «Conferences and Conventions, A GLOBAL INDUSTRY», εκδόσεις.
Peter Vergo, «THE NEW MUSEOLOGY», εκδόσεις Reaktion Books.
Elsevier, Butterworth, Heinemann.
Peter Gossel, Gabriele Leuthauser, « Architecture in the twentieth century», εκδόσεις Taschen